

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

**EVLİ ERKEKLERDE EŞLERİNE YÖNELİK
ŞİDDET VARLIĞININ, TÜRLERİNİN VE
ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
BELİRLENMESİ**

DR. GULJAN DÖNMEZ

UZMANLIK TEZİ

İZMİR-2008

T.C.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ

HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

**EVLİ ERKEKLERDE EŞLERİNE YÖNELİK
ŞİDDET VARLIĞININ, TÜRLERİNİN VE
ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
BELİRLENMESİ**

DR. GULJAN DÖNMEZ

UZMANLIK TEZİ

DANIŞMAN ÖĞRETİM ÜYESİ: DOÇ. DR. TÜRKAN GÜNAY

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Öğrencisi Dr. Guljan Dönmez'in **“Evli Erkeklerde Eşlerine Yönelik Şiddet Varlığının, Türlerinin ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi”** adlı uzmanlık tezi 13.05.2008 tarihinde yapılan değerlendirmede başarılı bulunmuştur.

BAŞKAN

Prof. Dr. Gül ERGÖR

Halk Sağlığı A.D. Bşk. (Üye)

ÜYE

Prof. Dr. Gazanfer Aksakoğlu

Halk Sağlığı A.D.

Öğretim Üyesi

ÜYE

Prof. Dr. Reyhan Uçku

Halk Sağlığı A.D.

Öğretim Üyesi

ÜYE

Doç.Dr. Türkan Günay

Halk Sağlığı A.D.

Öğretim Üyesi

ÜYE

Doç. Dr. O. Alparslan Ergör

Halk Sağlığı A.D.

Öğretim Üyesi

İÇİNDEKİLER

İçindekiler.....	1
Tablo Dizini	3
Şekil Dizini.....	4
Ek Dizini.....	5
Kısaltmalar.....	5
Teşekkür.....	6
Özet.....	7
Abstract	9
1. GİRİŞ.....	11
2. GENEL BİLGİLER.....	12
2.1 Şiddet olgusu.....	12
2.2 Şiddeti açıklayan yaklaşımlar ve risk faktörleri.....	14
2.3 Şiddetin nedenleri.....	16
2.4 Aile içi şiddet.....	17
2.5 Kadına yönelik şiddet.....	17
2.5.1 Kadına yönelik şiddet tanımı.....	17
2.5.2 Kadına yönelik şiddet türleri.....	19
2.6 Kadına yönelik şiddet döngüsü.....	21
2.7 Kadına yönelik ayrımcılık ve şiddetin tarihsel ve kültürel boyutu.....	21
2.8 Kadınlara yönelik şiddet ve dünyadaki boyutu.....	24
2.9 Kadına yönelik şiddet ve kadın sağlığı üzerine etkileri.....	26
2.9.1 Şiddetin kadın sağlığı üzerindeki ölümcül olmayan etkileri.....	26
2.9.2 Şiddetin kadın sağlığı üzerindeki ölümcül etkileri.....	28
2.9.3 Şiddetin aile planlaması yöntemi kullanma üzerindeki etkileri.....	28
2.9.4 Kadına yönelik şiddet ve gebelik.....	28
2.9.4.1 Gebelik ve lohusalık döneminde kadına yönelik şiddet sıklığı.....	28
2.9.4.2 Gebelikte şiddetin anne ve fetus sağlığına etkileri.....	29
2.10 Kadına yönelik şiddet ve ekonomik yükü.....	30
2.11 Kadına yönelik şiddet ve hukuk.....	32
2.11.1 Kadına yönelik şiddetin önleme sürecinde ilk adımlar ve feministlerin hareketi.....	32

2.11.2 Kadına yönelik şiddet ve önleme süreci.....	33
2.11.3 Dünya’da aile içi şiddete yönelik yasal düzenlemeler.....	36
2.12 Kadına yönelik şiddeti önlemeye üç “P” stratejisi.....	38
2.13 Avusturya’da aile içi şiddete karşı mücadele örneği.....	39
3. AMAÇ.....	41
4. YÖNTEM.....	41
4.1 Araştırma Tipi.....	41
4.2 Evren.....	41
4.3 Örnek Büyüklüğü.....	41
4.4 Örnek Seçimi.....	41
4.5 Örneğe Ulaşma Oranı.....	41
4.6 Değişkenler.....	42
4.6.1 Bağımlı Değişken.....	42
4.6.2 Bağımsız Değişkenler.....	42
4.7 Değişken Tanım ve Ölçütleri.....	44
4.7.1 Bağımlı Değişken: Kadına (Eşine) Yönelik Şiddet Varlığı.....	44
4.7.2 Bağımsız Değişkenler.....	45
4.8 Veri Toplama Yöntemi.....	49
4.9 Veri Çözümlemesi.....	50
4.10 Araştırmanın Bütçesi.....	50
4.11 Araştırma Etik Onayı ve İzinler.....	50
4.12 Zaman Çizelgesi.....	51
5. BULGULAR.....	52
5.1 Tanımlayıcı Bulgular.....	53
5.2 Çözümleyici bulgular.....	59
5.2.1 Psikolojik şiddete yönelik bulgular.....	59
5.2.2 Psikolojik şiddete yönelik bulgular (ikinci çözümleme).....	64
5.2.3 Ekonomik şiddete yönelik bulgular.....	65
5.2.4 Fiziksel şiddete yönelik bulgular.....	70
5.3 Lojistik Regresyon Çözümleme Sonucu Bulgular.....	75
6. TARTIŞMA.....	77
6.1 Erkeklerin tanımlayıcı özellikleri.....	77

6.2 Kadınların tanımlayıcı özellikleri.....	79
6.3 Psikolojik şiddet.....	78
6.4 Ekonomik şiddet.....	85
6.5. Fiziksel şiddet.....	87
6.6. Cinsel şiddet.....	92
7. KISITLILIKLAR.....	94
8. SONUÇLAR.....	93
9. ÖNERİLER.....	95
10. KAYNAKLAR.....	96
11. EKLER.....	110
TABLO DİZİNİ	
Tablo 1: Ekolojik modele göre şiddet için risk faktörleri.....	16
Tablo 2. Bölgeye veya ülkeye göre kadına yönelik şiddet konusundaki çalışma sayılarının dağılımı(1995-2004).....	26
Tablo 3. Çalışmalarda gebelik ve doğum sonrası döneminde kadına yönelik şiddetin sıklığı.....	30
Tablo 4. Aile içi şiddete yönelik yasaların bazı ülkelere göre dağılımı.....	38
Tablo 5. Araştırma grubunda ulaşamayanlar ile ulaşılanların özelliklerine göre karşılaştırılması	52
Tablo 6. Erkeklerin sosyodemografik özelliklere göre dağılımı.....	53
Tablo 7. Kadınların sosyodemografik özelliklere göre dağılımı.....	54
Tablo 8. Erkeklerin evlilik özelliklerine göre özelliklerin dağılımı.....	54
Tablo 9. Erkeklerin büyüdüğü ailelerinin özelliklerine göre dağılımı.....	55
Tablo 10. Erkeklerin alışkanlık durumuna göre dağılımı.....	56
Tablo 11. Erkeklerin günlük ev işlerinin paylaşımına göre dağılımı.....	56
Tablo 12. Erkeklerin eşlerine uyguladığı şiddet türleri ve sıklığı.....	57
Tablo 13. Şiddet sorulardan en çok yanıtlananların dağılımı.....	57
Tablo 14. Erkeklerin eşlerine uyguladığı şiddet türlerin birlikteliği	58
Tablo 15. Erkeklerin sosyodemografik özelliklere göre eşlerine psikolojik şiddet uygulama durumu.....	59
Tablo 16. Kadınların sosyodemografik özelliklerine göre psikolojik şiddete maruz kalma durumu	60

Tablo 17. Erkeklerin aile özelliklerine göre eşlerine psikolojik şiddet uygulama durumu.....	61
Tablo 18. Erkeklerin büyüdüğü ailelerin özelliklerine göre eşlerine psikolojik şiddet uygulama durumu.....	62
Tablo 19. Eşlerdeki süregen hastalık varlığına göre kadına psikolojik şiddet uygulama durumu.....	62
Tablo 20. Erkeklerin riskli davranışlarına göre eşlerine psikolojik şiddet uygulama durumu.....	63
Tablo 21. Erkeklerin aile planlaması yöntemi kullanımı ve istenmeyen gebelik varlığına göre eşlerine psikolojik şiddet uygulama durumu.....	63
Tablo 22. İkinci çözümleme sonucu psikolojik şiddet uygulamayı etkileyen değişkenler.....	64
Tablo 23. Erkeklerin sosyodemografik özelliklerine göre eşlerine ekonomik şiddet uygulama durumu.....	65
Tablo 24. Kadınların sosyodemografik özelliklerine göre ekonomik şiddete maruz kalma durumu.....	66
Tablo 25. Erkeklerin aile özelliklerine göre eşlerine ekonomik şiddet uygulama durumu.....	67
Tablo 26. Erkeklerin büyüdüğü ailelerin özelliklerine göre eşlerine ekonomik şiddet uygulama durumu.....	68
Tablo 27. Eşlerdeki süregen hastalık varlığına göre kadına ekonomik şiddet uygulama durumu.....	68
Tablo 28. Erkeklerin riskli davranışlarına göre eşlerine ekonomik şiddet uygulama durumu.....	69
Tablo 29. Erkeklerin aile planlaması yöntemi kullanımı ve istenmeyen gebelik varlığına göre eşlerine ekonomik şiddet uygulama durumu.....	69
Tablo 30. Erkeklerin sosyodemografik özelliklerine göre eşlerine fiziksel şiddet uygulama durumu.....	70
Tablo 31. Kadınların sosyodemografik özelliklerine göre eşlerine fiziksel şiddete maruz kalma durumu.....	71
Tablo 32. Erkeklerin aile özelliklerine göre eşlerine fiziksel şiddet uygulama durumu.....	72
Tablo 33. Erkeklerin büyüdüğü ailelerin özelliklerine göre eşlerine fiziksel şiddet uygulama durumu.....	73

Tablo 34. Eşlerdeki süregen hastalık varlığının kadına fiziksel şiddet uygulamaya etkisi.....	73
Tablo 35. Erkeklerin riskli davranış varlığına göre eşlerine fiziksel şiddet uygulama varlığı.....	74
Tablo 36. Erkeklerin aile planlaması yöntemi kullanımı ve istenmeyen gebelik varlığına göre eşlerine fiziksel şiddet uygulama durumu.....	74
Tablo 37. Lojistik regresyon modelinde kullanılan değişkenler ve referans değerler.....	75

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 1. Ekolojik model.....	14
Şekil 2. Yaşam döngüsü içinde kadına yönelik şiddet.....	19

EK DİZİNİ

Ek-1 Etik Kurul Onayı	110
Ek-2 Anket (sosyodemografik ve diğer özelliklerine ilişkin).....	111
Ek-3 Anket (şiddet belirleme veri formu).....	114
Ek-4 Şiddet Tanımlama Veri Formundan Verilen Yanıt Dağılımı.....	115
Ek-5 Şiddet Belirleme Veri Formunun İç Geçerliliği.....	116
Ek-6 Evli Erkeklerin Gönüllü Bilgilendirme Formu.....	118
Ek 7. Kadına yönelik şiddet konusunda kullanılan terimler.....	119

KISALTMALAR

DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
PİAR	Araştırma Şirketi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
HIV	Human İmmunodeficiency Virus
AIDS	Acquired immune deficiency syndrome
TNSA	Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması
DALY	Disability Adjusted Life Years
TCK	Türk Ceza Kanunu
ETF	Ev Halkı Tespit Fişi
GA	Güven Aralığı
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

TEŞEKKÜR

Tez konumun belirlenmesi ve yürütülmesinin her aşamasında bana verdiği destekle beni yüreklendiren tez danışmanım, Doç.Dr.Türkan Günay'a içten teşekkürlerimi sunmayı bir borç biliyorum. Danışmanımın olağanüstü desteği olmadan bu tezin bu biçimde bitirilemeyeceğinin bilincinde olduğumu özellikle belirtmek istiyorum. Ayrıca değerli danışman Hocam'a, tezin veri toplama aşamasını etkin bir şekilde yürütebilmem için, küçük kızım Elvira'ya bakarak bana verdiği sonsuz yardım ve ilgisi için içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Tezimin veri toplama aşaması, anket formunun oluşturulması, Türkçe yazım kurallarının düzeltilmesi ve İngilizce özetin hazırlanmasında değerli katkılarından dolayı, Dr.Pembe Keskinoglu, Araş.Gör.Hakan Baydur, Uzm.Dr.Nuriye Karakuş Ergül, Uzm.Dr.Canan Kaynak ve emeği geçen diğer tüm araştırma görevlisi arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Halk sağlığı konusunda bilgi ve deneyimlerimin gelişmesine katkı sağlayan tüm DEÜTF Halk Sağlığı Anabilim Dalı öğretim üyelerine teşekkür ederim.

Tezin veri toplama ve yürütme aşamalarında yardım eden ve sonsuz desteğini esirgemeyen, sevgili eşim Serdar Dönmez'e teşekkür ederim.

ÖZET

Araştırmanın amacı 25-49 yaş evli erkeklerde eşlerine yönelik şiddet varlığının, türlerinin ve etkileyen faktörlerin belirlenmesidir.

Kesitsel tipteki bu araştırma Konak Sağlık Grup Başkanlığı'na bağlı Esentepe Sağlık Ocağı Bölgesi'nde yapılmıştır. Evreni 2006 yılı ETF kayıtlarına göre, 25-49 yaş grubundaki 2615 evli erkek oluşturmaktadır. Örnek büyüklüğü şiddet sıklığı %12, sapma %4, güven düzeyi %95 alınarak ve %10 yedek ile birlikte 254 erkek olarak hesaplanmıştır. Çalışmaya alınacak erkekler sistematik örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Veri ev ziyaretleriyle, yapılandırılmış veri toplama formu yardımı ile toplanmıştır. Erkeğin kendine, eşine, büyüdüğü aileye ilişkin sosyodemografik özellikleri ve alışkanlıkları araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme ile sorgulanmıştır. Şiddete ilişkin sorular ve evlilik dışı başka kadınlarla cinsel ilişki varlığına yönelik soru, erkeğin kendi kendine yanıtlayıp, kapalı kutuya atması şeklinde toplanmıştır. Psikolojik şiddet 14, ekonomik şiddet 4, fiziksel şiddet 11, cinsel şiddet 2 soruyla sorgulanarak, şiddet sorularından birine evet yanıtı “şiddet var” biçiminde tanımlanmıştır. Veri çözümlenmesinde Ki-kare, Fisher'in Kesin Testi, Lojistik Regresyon analizi ve iç geçerliliği ölçmek için Cronbach alfa hesaplanmıştır.

Çalışma grubunun %50.7'sine (n=129) ulaşılmıştır. Erkeklerin yaş ortalaması 42.2 ± 5.3 , ortalama evlilik süresi 15.7 ± 6.2 yıl, kişi başı gelir ortancası 1,500YTL'dir. Erkeklerin %31.8'i ilkokul mezunu, %7'si işsiz veya düzensiz işlerde çalışmakta; %54.3'ü sigara, %25.6'sı alkol içmektedir. Çocukluğunda aile içi şiddete maruz kalma %69, tanık olma %50.4 olarak belirlenmiştir.

Eşe yönelik şiddet sıklığı psikolojik şiddet %93, ekonomik şiddet %34.4, fiziksel şiddet %37.5 ve cinsel şiddet %3.9 saptanmıştır.

Yapılan tek değişkenli analizlerde psikolojik şiddet, ortaokul ve üzeri öğrenimli kadınlarda; ekonomik şiddet, süregen hastalığı olan kadınlarda anlamlı olarak fazla saptanmıştır.

Erkeğin öğreniminin ilkokul ve altında olması, işsiz olması ya da düzensiz işlerde çalışması, alkol kullanması, eşiyile iletişim algısının iyi ve orta olması, yakın çevresinde kadına yönelik şiddetin

olması, kadının 25-34 yaş grubunda olması ve kadında istenmeyen gebelik varlığı fiziksel şiddeti anlamlı olarak artıran değişkenler olarak bulunmuştur.

Fiziksel şiddet için yapılan lojistik regresyon çözümlemesinde erkeklerin işsiz olması veya düzensiz işlerde çalışması, haftada birkaç kez veya her gün alkol kullanması, istenmeyen gebelik varlığı, kadının 25-34 yaş grubunda olması belirleyici faktörler olarak saptanmıştır.

Sonuç: Araştırma grubunda psikolojik şiddet sıklığı beklenenden çok yüksek bulunmuştur. Üç erkekten biri ekonomik ve fiziksel şiddet uygulamaktadır. Cinsel şiddet, düşük saptanmasına karşın sorunun daha büyük boyutlarda olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet, sağlık, kadına yönelik ayrımcılık.

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the presence, patterns and determinants of spouse violence among 25-49 years old men.

The cross-sectional study was conducted in the Esentepe Health Centre district affiliated to the Konak District Health Directorate. Population of the participants comprised of 2,615 married men aged vary between 25 to 49 years. These data were recorded by using household registration cards in 2006. Including the 10% substitute, 254 men were estimated to be sampled by taking into consideration of 12% anticipated population prevalence, 95% confidence level and 4 percentage points of precision. Systematic sampling was performed. The indicated data were collected by a structured questionnaire implemented during home visits. Data on sociodemographic characteristics of the men, his spouse and the family he raised in, and the habits were collected by face to face interview. Data regarding violence and out-of-wedlock sex were collected by self-administered questionnaire eventually stored in a closed box. An affirmative response to at least one of the 14 psychological abuse questions, 4 economic abuse questions, 11 physical abuse questions or 2 sexual abuse questions were defined as “violence”. Chi-square test, Fisher’s exact test and logistic regression were used for statistical analyses. Internal consistency was assessed by Chronbach’s alpha.

The response rate was 50.7% (n=129). Average age of the participated men and duration of marriage were 42.17 ± 5.35 years and 15.7 ± 6.2 years, respectively. Average income per capita was estimated to 1,500 YTL. Thirty one point eight percent of the men were graduated from primary school whereas 7% were unemployed. Tobacco and alcohol consumption rate ranged between 54.3% and 25.6%. Domestic violence exposure and witness in childhood were 69% and 50.4%, respectively.

Frequency of psychological, economic, physical and sexual abuse of spouse was estimated to 93%, %34.4, %37.5 and 3.9%, respectively.

The results of the univariate analysis revealed that psychological abuse was significantly high among the women with an education level above primary school whereas the economic abuse was significantly more prevalent among the women who suffer a chronic disease.

The major statistical significant determinant of physical abuse included low level of education (e.g. primary school or below), unemployment or irregular (informal) employment, alcohol consumption in men, men's perception of communication as good or moderate, presence of violence against women in men's neighbourhood, spouse age between 25-34 years and presence of undesired pregnancy.

The factors determined by the logistic regression analysis comprised of unemployment or irregular employment, daily alcohol consumption or several times in a week, presence of undesired pregnancy and women age between 25-34 years.

Conclusion: The results of the study showed that psychological abuse was more frequent than expected; for example, one of the three men applies economic and physical abuse against his spouses. Sexual abuse was considered to be higher than the low level determined.

Keywords: domestic violence, violence against women, health, discrimination against women.

1. GİRİŞ

Dünyanın her yerinde aile içi şiddet genellikle özel hayatın mahremiyet alanında görülen son derece hassas bir konudur. Bu nedenle konunun gerçek boyutu tam anlamı ile saptanmış değildir. Kadına yönelik şiddet her ırktan, her etnik kökenden, her dinsel ve sosyoekonomik düzeyden kadını etkilemektedir.

Kadına yönelik şiddet türlerinin en sık görülen şekli, eşler veya partnerler tarafından şiddet uygulanmasıdır. Eşler arasında şiddete maruz kalan çoğu zaman kadınlar, uygulayan ise erkek olmaktadır.

Kadına yönelik şiddet sağlığı tehdit eden en önemli sorunlardan birisidir. Bu konudaki çalışmalar yeni yapılmaya başlanmıştır, çoğunlukla kadınların düşüncelerini içermekte ve kadınların bildirimlerine dayanmaktadır¹.

Farklı araştırma yöntemleri ve farklı değerlendirmelere rağmen kadınlara yönelik şiddet sonuçları tüm çalışmalarda çarpıcıdır. Kadınlara yönelik fiziksel şiddet konusunda yapılan çalışmalara ve ülkelere göre sıklık %10-69 arasında değiştiğini belirlenmiştir². Gene yapılan çalışmalar, fiziksel şiddetin aynı zamanda diğer şiddet türleri ile de yakın ilişkide olduğunu göstermektedir.

Çeşitli araştırmalarda kadının çocuklarla ve evle ilgilenmemesi, kadının cinsel ilişkiyi reddetmesi, kadının eşinin sözünü dinlememesi veya karşılık vermesi eşin kıskanması şiddet nedenleri olarak saptanmıştır².

Kadına yönelik şiddet tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de en önemli sorunlardan birisidir. Bu nedenle bu konuda risk faktörlerin belirlenmesi ve bilinmeyen tarafların açığa çıkarılması hem sorunun önlenmesi hem de buna karşı savaşımlı etkin kılacaktır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Şiddet olgusu

Şiddet, insanlık tarihi kadar eski bir olgu olmasına karşın, toplumsal sorun olarak ele alınması oldukça yenidir. 19. yüzyıla dek şiddet olgusu tek başına bir inceleme konusu olmamıştır. İlk olarak çocuklara yönelik şiddet üzerinde durulurken, 1970’li yıllardan itibaren kadınlara ve yaşlılara yönelik şiddetin de varlığı gündeme gelmiştir¹.

Şiddet, sahip olunan güç veya kudretin, yaralanma ve kayıpla sonlanan veya sonlanma olasılığı yüksek bir biçimde bir başka insana, kendine, bir gruba veya bir topluma karşı tehdit yoluyla ya da bizzat uygulanmasıdır². Şiddet, ilk çalışmalarda saldırganlık olarak ele alınmıştır.

Saldırganlık davranışını açıklamaya çalışan teoriler

İçgüdüsel teori (kendi kuramı)

Saldırganlık insanın biyolojik/doğal yapısının bir özelliği olarak kabul edilmiştir. Bu görüşleri benimseyenler arasında S.Freud ile K.Lorenz sayılabilir. Freud, tüm normal ve normal dışı insan davranışlarının genetik olarak belirlenen iki temel içgüdüünün etkisiyle çıktığını savunmuştur. Bunlar “yaşam içgüdüü” (Libido-Eros) ve “saldırganlık-ölüm içgüdüü” (Destrudo-Thanatos)” dır. Freud, bu iki temel içgüdüünün doğuştan geldiğini, tüm insanlarda ortak olduğunu, insanın ruhsal yaşamının ve davranışlarının bu iki gücün etkisi altında biçimlendiğini söylemiştir. K. Lorenz, çalışmaların odağına hayvanları alarak, onlardaki saldırganlığın hayatta kalmaya yönelik bir dürtü olduğunu, bu saldırganlığın insanlarda da var olduğunu söyler ve saldırganlığın toplumsal kaynaklı olduğu görüşüne karşı çıkar³. İçgüdüsel teoriyi savunan, ancak daha çok fizyolojik faktörleri ön plana çıkaran E.E. Maccoby, C.N. Jacklin gibi araştırmacılar, saldırganlıkta cinsiyet hormonlarının etkili olduğunu belirtmişler ve yaptıkları çalışmalarda erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha agresif olduğu göstermişlerdir⁴. Teoriyi savunan diğer psikolog W.McDougall ise insanda tanımladığı ana 12 güdüden açlık, merak etme, kaçma, cinsel istek v.s. birinin de saldırganlık olduğunu vurgulamıştır^{5;6}.

Engellenme teorisi

Bu teoriye göre insanları şiddete teşvik eden en güçlü şey engellenmedir. J.Dollard'ın engellenme-saldırganlık varsayımı, bu ilişkiye dayanır. Bu varsayımın özgün şekline göre, engellenme, daima bir biçimde saldırganlığa yol açar ve aynı şekilde saldırganlık, daima engellenmeden köken alır. Berkowitz ise, saldırgan davranışın ortaya çıkışının yalnızca engellenmeye bağlı olmadığını ve saldırgan davranışın ortaya çıkması için kışkırtıcı uyarıların olması gerektiğini, bu kışkırtıcı

uyarıcılarının bireyin psikolojik özellikleri ile çevresel engellenme arasında bir etkileşim içine girmesi gerektiğini savunmuştur⁶.

Sosyal öğrenme teorisi

Sosyal öğrenme teorisi, saldırganlığın dışsal, sosyal ve çevresel nedenlerden dolayı ortaya çıktığını belirtmektedir. Bu teoriyi geliştirmede Bandura öncülük etmiştir. Bandura, saldırgan davranışın çevreyle olan etkileşim sonucunda öğrenildiğini ve korunduğunu, saldırgan davranışın diğer yeni davranışların öğrenilmesi gibi, pekiştiriciler ve cezalar tarafından kontrol edildiğini savunmuştur. Bu görüşe göre, kişi saldırganca davrandığında olumlu bir sonuçla ödüllendirilmişse saldırgan davranışlar kazanacaktır. Eğer saldırgan davranış cezalandırılırsa yeni saldırgan davranıştan kaçınacaktır^{5;6}.

Saldırganlık ile şiddet kavramı çoğu zaman birbiriyle karıştırabilmektedir. Saldırganlık; atılgan (assertive), zorlayıcı (intrusive) ve tecavuzkar (attacking) davranışların bir bütünü olarak tanımlanabilir. Bu tanımlama açısından saldırganlık, gizli ya da açık saldırıları, egemenlik sağlamaya yönelik davranışları olduğu kadar, iğneleyici sözleri, bir işi başarmak veya bir görevin üstesinden gelmek için güçlülük taslayıcı, iddiacı davranışları da içermektedir¹. Şiddet ise saldırganlığın bir biçimidir. Genelde saldırganlığın öldürme, tecavüz, saldırı gibi en uç davranışlarını içermektedir^{7;8;9}.

Şiddetin birçok tanımı bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti, “Yaralanma, ölüm, psikolojik travma ya da gelişimin olumsuz etkilenmesi ile sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı yüksek olan; kişinin kendine, bir başkasına, bir gruba ya da topluma karşı doğrudan ya da tehdit ederek kasıtlı fiziksel güç kullanımıdır” şeklinde tanımlamaktadır².

DSÖ şiddet türlerini davranış biçimine göre; kendisine yönelik, bireyler arası ve toplu şiddet şeklinde 3 ana başlık altında sınıflandırmaktadır.

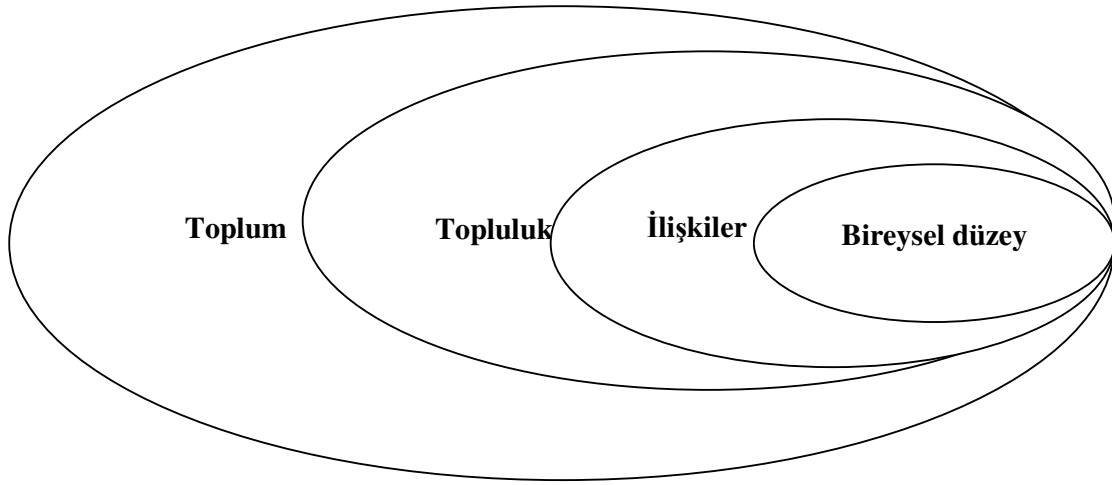
1. Kendine yönelik şiddet: intihar, bedene zarar veren çeşitli uygulamalar
2. Bireyler arası şiddet: kadına, çocuğa, yaşlıya yönelik şiddet, aile içi şiddet
3. Toplu (kollektif) şiddet: iktidar şiddeti, politik şiddet, iktidara karşı şiddet, uluslar arası şiddet

2.2. Şiddeti açıklayan yaklaşımlar ve risk faktörleri

Ekolojik model

Şiddet nedenin tek bir nedenle açıklamak çok zordur, şiddet birçok faktörlerin etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Bunlar, biyolojik, sosyokültürel, ekonomik ve politik nedenler olarak sayılabilir. Bu etkileşimleri açıklamak için DSÖ “ekolojik model”i kullanmaktadır.

Şekil 1. Ekolojik model

Kaynak: 1. World report on violence and health, WHO².

2. WHO Fact Sheet¹⁰.

Ekolojik model, şiddete tek faktörün neden olmadığını, bir dizi faktörün bir araya gelmesinin belli bir bölgedeki belli bir bireyin şiddet uygulama riskini arttıracaklarını ortaya koymaktadır. Ekolojik model toplam 4 düzeyi içermektedir; bireysel düzey, ilişkiler, topluluk ve toplum. Modelin birinci düzeyi olan bireysel düzeyde, bireyin şiddete maruz kalması veya uygulamasını etkileyebilecek bireysel nedenler söz konusudur. Örneğin, kişinin davranışını belirleyen biyolojik ve kişisel faktörler, madde kullanımı, öğrenim düzeyi gibi nedenler araştırılmaktadır. Modelin ikinci düzeyinde akranlarla, arkadaşlarla, eş/sevgili/partnerle veya aile bireyleriyle ilişki düzeyleri incelenmektedir. Modelin üçüncü düzeyi, sosyal çevrenin insanı nasıl etkilediğini araştırmaya

yöneliktir. Yapılan çalışmalarda daha yoksul bölgelerde, gecekondü bölgelerinde yaşayan topluluklarda şiddetin daha fazla görüldüğü saptanmıştır. Modelin en son sosyal toplum düzeyi, sosyokültürel normları içeren ekonomik ve sosyal çevre ile ilgilidir (Tablo 1).

Tablo 1. Ekolojik modele göre şiddet için risk faktörleri

Ekolojik modelin düzeyleri	Risk faktörler
Bireysel Faktörler (biyolojik ve kişisel faktörler)	Demografik özellikler (yaş, öğrenim durumu, gelir) Çocukluğunda şiddete veya ihmale maruz kalmak Çocukluğunda aile içi şiddete tanık olmak Erken yaşlarda şiddet olaylarına karışmak Psikolojik hastalıkların olması Alkol veya diğer maddeleri kullanmak Daha önce şiddete başvurmuş olmak Genç yaşta olmak Erkek olmak Silaha sahip olmak
İletişim/ilişki (aile bireyler, eş, sevgili, partner)	Şiddet davranışları sergileyen arkadaş çevresine sahip olmak Ebeveynlerin tartışması veya şiddete başvurusu Düzensiz aile yapısının olması (yetersiz aile işlevi) Ataerkil aile yapısı
Sosyal çevre (çevre, okul ve iş ortamı)	Hane gelirin düşük olması Yoksulluk Kalabalık ortam Sosyal dışlanma İşsizlik Sık sık yer değiştirme(göç) Madde bağımlılığı ticareti
Toplumsal ve Sosyal	Toplumsal cinsiyet rollerinin varlığı Toplumsal olarak şiddetin meşrulaştırılması Cinsiyet ayrımcılığı Erkeklerin kadınlara göre daha üstün olarak görülmesi Yoksulluk Ekonomide eşitsizlikler Şiddet konusunda yasal mevzuatın yetersizliği veya yokluğu Savaş ortamı

Kaynak: 1.World report on violence and health, WHO (değiştirilerek)²;
2.Rosenberg ve diğerleri, Interpersonal Violence (değiştirilerek)¹¹.
3.WHO, Fact Sheet(değiştirilerek)¹⁰.
4. USAID, A Guide for Health Sector Program Officers¹².

2.3. Şiddetin nedenleri

Saldırgan davranışların genel olarak limbik sistem ile beyin temporal ve frontal lobları ile ilişkili olduğu gösterilmiştir¹⁷.

1. Nörotransmitterler

Serotonin beyinde yaygın olarak bulunur ve inhibitör olarak kendisini gösterir. Yapılan araştırmalarda Serotonin azaldığı zaman intihar, şiddet ve öfkenin arttığı gösterilmiştir¹³. Gama-Aminobutirik Asit'in (GABA) saldırganlığı önleyici etkisi olduğu gösterilmiştir.

Bunun dışında norepinefrin ve L - Dopa düzeylerindeki artış saldırgan davranışları artırmaktadır¹⁴.

2. Endokrin bozukluklar

a) Çoğu şiddet içeren davranışların erkeklerde ortaya çıkması, şiddetin oluşmasında androjenlerin rolü olduğunu düşündürmektedir. Ancak yapılan çalışmalar bu ilişkiyi doğrulamamaktadır.

b) Premenstruel sendrom kadınlarda saldırgan davranışları artırmaktadır. Ancak bilimsel olarak nedensel ilişki tam olarak gösterilmemiştir.

c) Alkol ve uyuşturucular: Alkol dürtü kontrolünde baskılanma ve karar verme yeteneğinde azalmaya neden olmaktadır. Alkol intoksikasyonu ve şiddet davranışı arasında açık bir ilişki vardır. Amfetamin, kokain, fensiklidin ve sedatif - hipnotik maddeler gibi uyuşturucuların da beyin ve davranışlar üzerinde benzer etkileri bulunmaktadır. Bunlar ve bunlara benzeyen yasal olmayan maddelerin kullanılması saldırgan davranışlara yol açabilmektedir.

d) Diğer: genetik faktörler, civa maruziyeti, doğum sonrası çocuğun hipoksiye uğraması gibi nedenler sayılabilir¹⁴.

3. Psikiyatrik bozukluklar

a) Psikotik bozukluklardan manik tip bipolar bozuklukta, sizofrenide, paranoid bozukluklarda çevreye ve/veya kendine yönelik saldırgan davranışlar görülebilmektedir.

b) Nonpsikotik bozukluklardan post travmatik stres bozukluğu olan kişilerde, borderline, antisosyal ve paranoid kişilik bozukluklarında şiddet içeren davranışlar sık görülmektedir.

2.4. Aile içi şiddet

Aile sosyolojik bir kavram olarak “sevgi”, “güven”, “şefkat”, “düzen”, “uyum” gibi kavramlarla tanımlanır. Türkçe Sözlükte aile “Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler vb.lerinin arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük bütün” olarak tanımlanmaktadır¹⁵. Aile kavramı içine:

Aaile veya aile üyesi, eş, önceki eş, evlilik veya kan yoluyla akraba olanlar, aile gibi birlikte yaşayanlar veya geçmişte bir aile gibi yaşamışlar ve birlikte kalmayan veya evli olmayan ancak çocuk sahibi olanlar veya herhangi bir zamanda birlikte yaşamış kimseler girmektedir¹⁶. Aile içi şiddet bir kişinin eşine, çocuklarına, anne babasına, kardeşlerine ve/veya yakın akrabalarına yönelik uyguladığı her türlü saldırgan davranıştır. Bu tanıma sadece kaba kuvvet içeren davranışlar değil aşağılamak, tehdit etmek, ekonomik özgürlüğünü kısıtlamak ve zorla evlendirmek gibi şiddet gören kişinin kendisine olan saygısını, kendisine ve çevresine olan güvenini azaltan, korku duymasına sebep olan pek çok davranış da girer. Şiddete sadece aynı evde oturan kişiler değil, eski eş, kız veya erkek arkadaş ya da nişanlı da maruz kalabilir. Aile içi şiddet; ailenin yapısını temelden sarsan, çok ciddi sonuçlar doğuran, aile bireylerin tümünün örselendiği bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddet, evin dört duvarı arasında yaşandığından, toplumun değer yargısında, “aile problemidir, karışılmaz” şeklinde karşılanmaktadır. Bu nedenle gerçek boyutu tam anlamı ile bilinmemektedir^{2;16}.

2.5. Kadına yönelik şiddet

2.5.1. Kadına yönelik şiddet tanımı

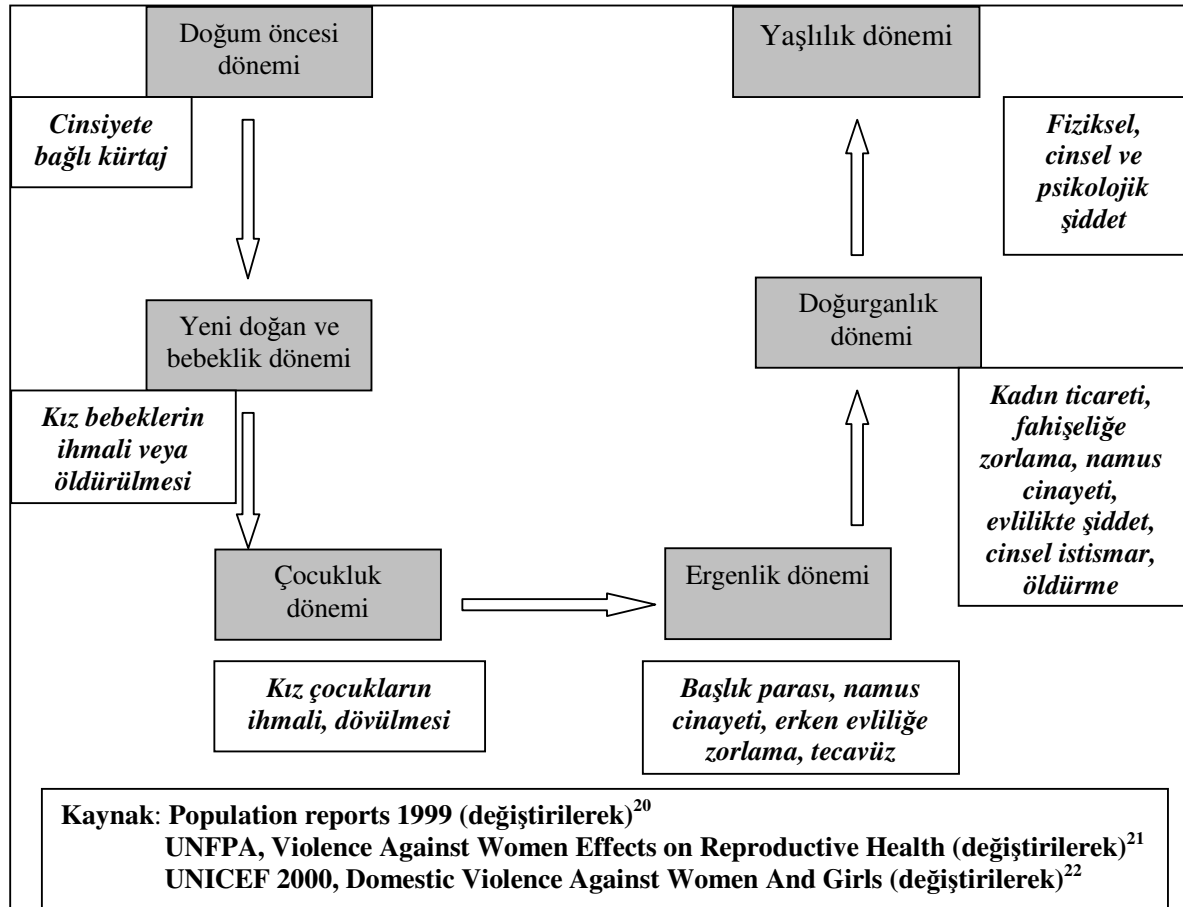
Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi önsözünde, “Kadına yönelik şiddet, cinsiyete dayanan, kadını inciten, ona zarar veren, fiziksel, cinsel, ruhsal hasarla sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde ya da özel yaşamında ona baskı uygulanması ve özgürlüklerin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranıştır” şeklinde tanımlanmaktadır^{17;18;19}. Bu tanıma daha sonra ‘kurbanı ekonomik ihtiyaçlardan yoksun bırakmak’ da eklenmiştir. **Dünya Sağlık Örgütü**, eşlerin uyguladığı şiddeti, yakın bir ilişkide fiziksel, psikolojik ya da cinsel hasara yol açan her tür davranış olarak tanımlar. Ayrıca tokat atma, vurma, tekmeleme ve dövme gibi fiziksel saldırı fiilleri; sindirme, sürekli küçük düşürme ve aşağılama gibi psikolojik taciz; cinsel ilişkiye zorlama ve öteki cinsel zor kullanma biçimleri; bir kimseyi ailesinden ve arkadaşlarından uzaklaştırma, hareketlerini gözleme ve bilgi ya da yardıma

ulaşmasını kısıtlama gibi çeşitli kontrol edici davranışlar da bu tanımın içinde yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey Kadının Statüsü Komisyonu Kadına Yönelik şiddet alışma Grubu'nun kabul ettiği tanım en geniş çerçeveli tanımdır. Kadına Yönelik şiddet: "Hırpalama, dayak, ailedeki kız çocukların cinsel istismarı, evlilik içinde tecavüz, kadınların cinsel organlarını sakatlamak ve kadına zarar veren diğer geleneksel uygulamalar, evlilik dışı ilişkilerde şiddet ve istismara yönelik şiddet; işyerinde, eğitim kurumlarında ve başka yerlerde tecavüz, cinsel istismar, cinsel saldırı, gözdağı ve tehdit de dahil olmak üzere fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, kadın ticareti ve fahişeliğe zorlamak; Nerde olursa olsun devletler tarafından işlenen ya da görmezlikten gelinen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet," biçiminde yer almaktadır¹.

2.5.2. Kadına yönelik şiddet türleri

Kadına yönelik şiddet, yaşam döngüsü içinde ele alındığında, daha gebelik öncesi dönemde başlamaktadır. Kadına yönelik şiddet çok değişik şekillerde karşımıza çıkmaktadır; aile içinde sahip olunacak çocuğun cinsiyetinin kız çocuklar aleyhine belirlenmesi, kız bebeklerin öldürülmesi, kız çocuklarının cinsel istismarı, dövülmesi, çeyiz, başlık parası, namus cinayetleri, flörtte şiddet, evlilikte hırpalanma, dayak, tecavüz, ekonomik ve psikolojik baskı, genital mutilasyon (kadın cinsel organlarının sünneti) ve diğer cinsel organlara zarar verici uygulamalar, eğitim kısıtlaması, işyerinde ve diğer kurumlarda cinsel ve psikolojik şiddet, kadın ticareti, fahişeliğe zorlama, yaşlılıkta fiziksel, cinsel ve psikolojik saldırıya uğrama, cinayete kurban gitme bunlardan birkaçıdır^{17;20;21;22} (Şekil 2).

Şekil 2. Yaşam döngüsü içinde kadına yönelik şiddet

Kadına yönelik şiddet, çok değişik şekillerde karşımıza çıkmasına karşın temel olarak, psikolojik, ekonomik, fiziksel ve cinsel şiddet olmak üzere dört grupta ele alınmaktadır.

Psikolojik şiddet

Kadına yönelik psikolojik şiddet; kızarak bağırarak, alay etmek, küfür etmek, eşini başkaların yanında küçük düşürmek, çeşitli lakaplar takmak, görünüşünü eleştirmek, suçlamak, özgürlüğünü kısıtlamak, dışarı çıkmasını kısıtlamak, sosyal çevreden uzak tutmak, giyeceği kıyafetlerine karışmak, kendi aile bireyleriyle veya arkadaşlarıyla iletişimi yasaklamak veya kısıtlamak, eğitimi veya çalışmasını kısıtlamak veya engel olmak, boşanmakla veya dışarı atmakla tehdit etmek, sürekli sorguya tutmak, başka kadınlarla yaşanmış olan ilişkilerini anlatmak, kadına ait olan eşyayı önünde parçalamak veya zarar vermek, aldatmak gibi davranışları içermektedir. Psikolojik şiddet diğer şiddet türlerinden ayıran en önemli özelliği, şiddete ait somut fiziksel bulguların olmayışı ve tek başına bulunabileceği gibi diğer şiddet türleri ile birlikte de görülebilmesidir^{20; 21; 22}.

Ekonomik şiddet

Kadına yönelik ekonomik şiddet; kadının harcamalarını kısıtlamak, hesap vermesini istemek, kadının kazandığı paranın değerini olmadığını söylemek, yatırım yapmasını engellemek, parasız bırakmakla tehdit etmek, kazandığı parasını elinden almak gibi davranışları içermektedir.

Fiziksel şiddet

Kadına yönelik fiziksel şiddet; üzerine yürümek, evdeki eşyalara zarar vermek, eşya fırlatmak, itmek, tokat atmak, saçlarından çekmek, sarsmak, boğmak, yumruklamak, bıçaklamak, duvarlara vurmak, sopa, odun gibi çeşitli eşyalarla dövmek, ellerini kollarını bükme veya bağlamak, fiziksel şiddet uygulayacağına tehdit etmek, tekmelemek, kesici delici aletlerle üzerine yürümek veya yaralamak, ateşli silahlar kullanmak, fiziksel şiddet sonrası sağlık hizmeti almaya engellemek gibi davranışları içermektedir.

Cinsel şiddet

Kadına yönelik cinsel şiddet; kadına istenmeyen cinsel hareketleri dayatmak, dövdükten sonra cinsel ilişkiye zorlamak, kadının isteği olmadan cinsel ilişkide bulunmak veya silah, odun gibi çeşitli nesnelerle tehdit ederek beraber olmak, kadın istemediği halde çeşitli cinsel objeleri kullanmak, kadın istemediği halde elbiselerini çıkarmak gibi davranışlar sayılabilir.

2.6. Kadına yönelik şiddet döngüsü

Walker'a göre eşler arasındaki şiddet bir döngü (gerilim-şiddet-balayı) içerisinde gerçekleşmektedir. Şiddet döngüsü genelde, eşler arasında sürekli bulunan bir gerilimin giderek artması ve şiddetin tetikleyicisi adı verilen; erkeğin sözünü tutmama, yemeğin vaktinde hazır olmaması, ev ve çocuklarla yeterince ilgilenmeme, kocaya kız arkadaşları ve para ile ilgili sorular sorma, kocanın izni olmadan bir yere gitme, erkeğin cinsel isteklerini reddetme, kadının sadakatine duyulan güvensizlik gibi nedenlerle yaşanan artmış gerilim, suçlama ve tartışma süreci arkasından gelen şiddet dönemini içerir. Şiddet döneminde, dayak aşaması; tekmeleme, itme, tokatlama, sarsma, çeşitli obje ve silahların kullanımı; cinsel istismar, sözel tehdit söz konusudur. Gerilim döneminde olan kadın durumun daha da kötüleşmesini engellemek amacıyla erkeği sinirlendirmemeye, isteklerini yerine getirmeye çalışır. Bu uysal tavır, erkeğe güçlü ve istediği şekilde davranmaya hakkı olduğunu düşündürür. Patlama sürecinin arkasından gelen sakin döneme, balayı dönemi adı verilir. Bu dönemde erkek özür diler, tekrarlamayacağına, değişeceğine dair sözler verir. Bu döngü birçok kadının kendilerini döven erkeklerle neden yaşamaya devam ettiğini açıklamaktadır. Kadın, partnerinin değişeceğine ve bunun gerçekten son olduğuna inanmak isteyecektir; ama uzmanlar bu tür ilişkilerin nadiren kendi kendine düzelebileceğini söylemektedirler²³.

2.7. Kadına yönelik ayrımcılık ve şiddetin tarihsel ve kültürel boyutu

Kadınlar ve erkekler, içine doğdukları kültür, toplumsal ilişkiler, maddi koşullar ve ideolojik yapılanma tarafından biçimlendirilirler. Şiddet eski uygulamanın kalıntısı olarak günümüzde görülmektedir. Şiddet tarih boyunca var olan ve şekillenen kadın ve erkek eşitsizliğinden ortaya çıkmıştır. İki cinsiyet arasında eşitsizlikler artarak erkekleri daha baskın kılmıştır. Birçok toplumda bazı şiddet türleri hoş görülür ve aynı zamanda cesaretlendirilir. Ebeveynlerin çocuklarını istedikleri gibi kontrol edebilmeleri için şiddet kullanmaları genelde onaylanır. Buna

erkeğin karısını kontrol edebilmesi için de birçok kültürde izin verilmiş, hatta bazı toplumlarda yasalarla da desteklenmiştir²⁴.

Tarihsel gelişime bakacak olursak; Eski Roma'da erkekler, eşlerini dövebilir, boşayabilirdi; zina, toplum içinde sarhoşluk ya da halka açık oyunlara gitmek gibi nedenlerle öldürme hakkına sahipti¹⁷. İngiltere'de 1877'de yasalar erkeğe karısını işaret parmağından kalın bir sopa ile fiziksel olarak cezalandırma hakkını vermektedir (“rule of thumb” başparmak kuralı). İngiltere'de 18. ve 19. yüzyıllarda erkek ailesi üzerinde tüm haklara sahipti. Erkek ve kadın eşit değil, erkek üstün kabul ediliyordu. Erkeğin karısını kontrol edebilmesi için baskı ve şiddet dahil, herhangi bir yola başvurusu yasaldı²⁵. On dokuzuncu yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) bazı eyaletlerde kocalar “gerektiği” zaman eşleri dövebilme haklarına sahiptiler²⁶. On altıncı yüzyılın ortasında, Rus Çarı İvan Groznıy'ın (Korkunç İvan) zamanında aile yaşamına yardımcı olabilecek bilgiler ve öğütleri içeren “Domostroy” adlı kitabında, ev içinde kadına yönelik şiddet desteklenmekte ve aynı zamanda şiddetin nasıl uygulanacağı konusunda ayrıntılı bilgiler yer almakta; “kadına ceza verirken kırbaça dikkatli, korkutucu, acı verici aynı zamanda güçlü vurmalı” şeklinde açıklamalar içermektedir^{27;28}. Türkiye’de ise, hala yaygın olarak kullanılan, şiddet içeren deyim ve atasözleri gündelik yaşamda yerini korumaktadır. Örneğin; “Kızını dövmeyen dizini döver”, “Kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksik etmeyeceksin”, “Karı kocanın arasına girilmez”, “Öğretmenin vurduğu yerde gül biter”, “Dayak cennetten çıkmadır”. Bu tür deyimler, şiddetin toplumda olağan karşılanmasına iyi örneklerdir.

Cinsiyet temelinde ayrımcılık ve kadına yönelik şiddet birbiriyle bağlantılıdır. “Silahlı Kuvvetler Demokratik Denetimi Cenevre Merkezi” (*Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces*) kuruluşunun “Güvenli Olmayan Dünyada Kadınlar” (“*Women in an Insecure World*”) raporunda, yaklaşık 200 milyon kadın ve kız çocuğunun demografik olarak kaybolduğu (missing woman) belirtilmektedir. Çin, Güney Kore, Hindistan gibi Asya ülkelerinde ve Kuzey Amerika’da, cinsiyet seçimi nedeniyle kız çocukları, ya anne karnındayken istemli düşükle sonlandırılarak veya doğduktan sonra öldürülmektedir. Raporda verilen istatistik bilgilere göre, her yıl dünyada 3 milyon kadın ve genç kızın cinsiyet nedeniyle öldürüldüğü tahmin edilmektedir³⁴.

Rusya Federasyonu’nda İşçileri Bakanlığı’nın verilerine göre kadınlara yönelik şiddet nedeniyle yılda 14.000 kadın eş/partner tarafından öldürülmektedir²⁹. Yapılan çalışmalara göre Avustralya, Kanada, İsrail, Güney Afrika ve ABD’de öldürülen kadınların %40-70’inin eşi/partneri tarafından öldürüldüğü saptanmıştır^{30;31;32;33}.

Namus cinayetlerine, Türkiye’de de olduğu gibi, dünyanın farklı bölgelerinde rastlanmaktadır. Batıda ve Latin Amerika’da, kıskançlıktan yola çıkarak kadının yaşama hakkına kast edilmesi “tutku cinayetleri” diye adlandırmaktadır. Türkiye'nin de içinde olduğu Ortadoğu bölgesinde ise, bu durum “namus cinayetleri” adını almaktadır. Kadın tecavüze uğradığı için, sevdiği ile konuştuğu için, sevdiği insana radyoda şarkı söylediği için, babasından hamile kaldığı için ve benzer durumlarda namus adına cinayet işlenmektedir^{102;45}. “Güvenli Olmayan Dünyada Kadınlar” (*“Women in an Insecure World”*) raporuna göre Mısır’da öldürülen kadınların %47’si namus cinayetine kurban gitmiş, Pakistan’da ise namus cinayetinden her gün 3 kadın öldürülmektedir³⁴. Ülkemizde ise, gazete haberlerine göre iki yılda toplam 54 kadın namus cinayetine kurban gitmiştir⁴⁴. Namus cinayetleri, toplumda geleneksel uygulamalar biçiminde hala onaylanmaktadır; örneğin, 430 kişiyi kapsayan, katılanların %22’sinin kadın olduğu bir araştırmada, katılımcıların üçte ikisinin (%37.4) namus cinayetini onayladığı belirlenmiştir⁸².

Yirmibirinci yüzyıla gelinmesine karşın kadınlar cinsiyet temeline dayanan, ayrımcı uygulamalarla yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Cinsiyet temeline dayanan ayrımcı uygulamalara ülke örnekleri verecek olursak; İran’da kadınlar pasaport alabilmek için eş, baba veya bir erkek akrabadan izin almak zorundadırlar; Libya, İran, Gabon gibi ülkelerde kadınlar yurt dışına çıkabilmek için eşleri veya yakın erkek akrabalarından izin almak zorundadırlar; Suudi Arabistan’da kadına herhangi bir sağlık girişimi yapabilmek için hanenin erkek üyesinin yazılı izni gerekmektedir, ayrıca bu ülkede mahkemede iki kadının şahitliği ancak bir erkeğin şahitliğine eşittir; Yemen’de kadınlar medeni hukuka göre eşlerine itaat etmek zorundadır, ayrıca kadınların ev dışına çıkabilmeleri için eşlerinden izin almaları gerekmektedir^{35;83;89;90}.

Kadının aşağılanması, güçler arasındaki eşitsizlik, kadının mal olarak görülmesi, cinsiyetçi rollerin dayatılması, erkeğin saldırgan davranışlarına onay verilmesi, kadının ikinci sınıf insan sayılması, baskın konumdaki erkeğe bağımlılığın sürmesini sağlamaktadır^{17;20;42;43}. Güç eşitsizliği ve "aile meseleleri" nin karışılmaması gereken özel yaşam sayılmasının yanında, sağlık ve adalet sisteminde görev yapanlar da 1960’lı yıllara kadar kadına yönelik şiddeti görmezden gelmiştir. Ancak, 1970’li yıllarda ivme kazanan kadın hareketi kadının toplumda yaşadığı her türlü şiddeti gündeme getirerek, konuya özel yasama çalışmaları yürütülmeye başlamıştır^{1;48}.

2.8. Kadınlara yönelik şiddet ve dünyadaki boyutu

Farklı araştırma yöntemleri ve farklı değerlendirmelere rağmen kadınlara yönelik şiddet sonuçları tüm çalışmalarda çarpıcıdır. DSÖ’nün 2002 yılında 48 ülkede yapılan toplum tabanlı

araştırmasında, kadınların %10-69'unun eşleri veya birlikte olduğu kişiler tarafından hayatları boyunca en az bir kez fiziksel şiddet maruz kaldıkları bildirilmektedir². Aynı rapora göre Avustralya, Kanada ve ABD'de son 12 ay içinde kadınların %3'ü partner tarafından fiziksel şiddete maruz kalmışken, bu oran Nikaragua'da %27, Kore'de %38'e kadar çıkmaktadır. Ukrayna'da yapılan bir sosyolojik araştırmada kadınların %68'i aile içi şiddete maruz kaldığını belirtmişlerdir³⁶. Bangladeş'te yapılan bir çalışmaya göre kadına yönelik fiziksel şiddet sıklığı hayat boyunca %40'iken; son 12 ay içinde %20 olarak bulunmuştur³⁷.

Yapılan çalışmalar, fiziksel şiddetin diğer şiddet türleri ile de yakın ilişkide olduğunu göstermektedir. Japonya'da yapılan araştırmada, şiddete maruz kalan 613 kadından %57'si fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete aynı zamanda maruz kalmışken, sadece %10'unda tek başına fiziksel şiddet saptanmıştır³⁸.

Geleneksel değerlerin yaygın olduğu toplumlarda, erkeklerin eşlerini fiziksel olarak cezalandırmaya hakkı olduğu savunulmakta, böylece kadınlara yönelik şiddet meşrulaştırılmaktadır. Bangladeş, Kamboçya, Hindistan, Meksika, Nijerya, Pakistan, Tanzanya, Zimbabve ve Yeni Gine'de yapılan çalışmalara göre, toplumsal cinsiyet rolleri temeline dayanarak şiddet kültürel olarak meşrulaştırılmaktadır². Tacikistan'da yapılan bir çalışmaya göre, erkeklerin %31'i, kadınların %72'si erkeğin kızdığı zaman eşini dövmeye hakkı olduğunu belirtmişlerdir³⁹. Ülkemizde Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması (TNSA) 2003 çalışmasında, kadınların %39.2'sinin eşi tarafından dövülmeyi haklı buldukları saptanmıştır. Kadının kocasına karşılık vermesi (%29), parayı gereksiz yere harcaması (%27) ve çocukların bakımını ihmal etmesi (%23) en çok dövülmeyi haklı kılan nedenler olarak bulunmuştur⁴⁰. Ayrıca yapılan çeşitli araştırmalarda kadının çocuklarla ve evle ilgilenmemesi, kadının cinsel ilişkiyi reddetmesi, kadının eşinin sözünü dinlememesi veya karşılık vermesi; eşin kıskanması şiddet nedenleri olarak saptanmıştır^{2;12}.

Birleşmiş Milletlerin "Dünyadaki Kadın 2005: İstatistiksel İlerleme" ("The World's Women 2005: Progress in Statistics") konulu raporunda, 1995 Pekin Eylem Platformu'ndan sonra 10 yıl içerisinde, kadına yönelik şiddet konusunda istatistiksel veri toplanmasında ilerleme kaydedilmiş olmasına rağmen, çok az ülkenin düzenli veri toplamakta olduğunu altını çizilmektedir. Aynı raporda, 204 ülkenin değerlendirilmesi sonucu, 1995 yılından itibaren 68 ülkede kadına yönelik şiddet konusunda araştırmalar yapıldığı, bunlardan en az 38'inin ulusal çapta olduğu belirtilmektedir⁴¹ (Tablo 2).

Tablo 2. Bölgeye veya ülkeye göre kadına yönelik şiddet konusundaki çalışma sayılarının dağılımı (1995-2004)

Coğrafik bölge	Çalışma sayısı	Ulusal çapta çalışma sayısı
Afrika	13	4
Kuzey Amerika	11	10
Güney Amerika	8	5
Asya	15	8
Avrupa	17	8
Okyanusya	4	3
Dünya	68	38

Kaynak: UN. “The World’s Women 2005”⁴¹.

Türkiye’de kadına yönelik şiddet

Türkiye’de aile içi şiddet çalışmalarının araştırma alanına girişi oldukça yenidir ve 1980’li yıllardan sonra kamuoyunda kadın ve çocuk haklarına yönelik duyarlılığın gelişmesiyle birlikte başlar^{42;43}. Türkiye’de kadına yönelik şiddet konusunda veriler daha çok bölgesel çalışmalara dayanmaktadır. İlk araştırma 1988 yılında kamuoyu şirketi PİAR tarafından yapılmış ve bu çalışmada şiddet sıklığı %75 olarak bulunmuştur¹⁷. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun, 1993-1994 yılları arasında 2,479 kadını kapsayan çalışmasında, kadına yönelik şiddet sıklığı %30 olarak saptanmışken, 1,147’i erkeği kapsayan çalışmada ise erkeklerin %34’ünün eşine şiddet uyguladığı saptanmıştır⁴⁴. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfının, 1990 -1996 yılları arasında 1,259 kadın arasında yürüttüğü bir araştırma, kadınların %88’inin bir şiddet ortamında yaşadığını ve %68’inin eşleri tarafından dövüldüğünü göstermiştir⁴⁵. PİAR tarafından 1992 yılında yapılan diğer bir araştırma sonucuna göre, 30 yaş üstü 1,181 kadının %22’si eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıklarını bildirmişlerdir⁴⁶. Büyük kentleri kapsayan bir çalışmaya göre, Ankara, İstanbul ve İzmir’de 1,070 hanede fiziksel şiddet sıklığı, %21.2 olarak bulunmuş ve şiddete neden olan en belirleyici değişkenler önem sırasına göre, erkeğin öğrenim durumu, erkeğin alkol kullanması ve işsizliği olarak saptanmıştır⁴⁷. Aile içi şiddet konusunda kapsamlı ve ulusal çaptaki son çalışma 2007’de yapılmıştır. TÜBİTAK tarafından desteklenen bu çalışma evli veya hayatlarının bir noktasında evlenmiş 1520 kadını kapsamaktadır. Bu çalışmada, “eşinizin size tokat attığı, iteklediği, dayak attığı oluyor mu(ydu)?” şeklinde sorgulanan fiziksel şiddet %34 olarak saptanmıştır⁴⁸.

Cinsel şiddetin gerçek boyutunun bilinmemesine karşın, “Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik” konulu raporda Türkiye’de kadınların %35.6’sı bazen, %16.3’ü sık olarak evlilik içi tecavüze/ cinsel şiddete uğradığını bildirmiştir⁴⁵.

2.9. Kadına yönelik şiddet ve kadın sağlığı üzerine etkileri

Kadına yönelik şiddet, kadın sağlığını olumsuz etkilemekte, bütün sağlık sistemleri üzerinde bir yük oluşturmaktadır. İngiltere’de yapılan bir çalışmaya göre, kadınların hayat boyunca aile içi şiddet sonrası ağır yararlanma riskinin %9, herhangi bir yararlanma riskinin %22 olduğu tahmin edilmektedir⁴⁹. ABD’de ise yapılan bir araştırmaya göre, şiddet gören kadınların sağlık harcamaları 2.5 kat, sağlık kuruluşlarına başvurusu ise 2 kat artmış olarak bulunmuştur¹⁷. Sadece kadın olmaları nedeniyle uğradıkları şiddet nedeniyle üreme çağındaki kadınların sağlıklı yaşanacak yıllarının %5-16’sını kaybettikleri belirtilmektedir¹⁷.

Kadına yönelik şiddetin sadece bir sağlık sorunu değil, aynı zaman sağlığı olumsuz yönde etkileyen bir risk faktörü şeklinde de ele alınması gerekmektedir⁵⁰.

Kadına yönelik şiddet ve sağlığa olan etkisi iki başlık şeklinde özetlenebilir. Bunlar; ölümcül olmayan ve ölümcül olan etkileri^{20;21;22;2}.

2.9.1. Şiddetin kadın sağlığı üzerindeki ölümcül olmayan etkileri

Şiddetin kadın sağlığı üzerindeki ölümcül olmayan etkilerini; fiziksel etkiler, sağlığı olumsuz olarak etkileyen davranış değişiklikleri, kronik hastalıklar, üreme sağlığına etkileri, ruhsal bozukluklar başlıkları altında inceleyecek olursak;

Fiziksel etkileri

- Bedensel yararlanmalar, travmalar
- Fonksiyonel bozukluklar
- İşgöremezlik
- Şişmanlık
- Görme bozuklukları

Sağlığı olumsuz olarak etkileyen davranış değişikliği

- Sigara, alkol gibi madde bağımlılığı

- Riskli cinsel davranış
- Aşırı yemek yeme

Kronik hastalıklar

- Kronik ağrılar sendromu
- İnflamatuvar bağırsak sendromu (İBS)
- Gastrointestinal sistem bozukluğu
- Fibromiyalji
- Psikosomatik şikayetler
- Kronik baş ağrısı

Üreme sağlığına etkileri

- İstenmeyen gebelik
- Cinsel yola bulaşan hastalıklar/AİDS
- Düşük (istenmeyen/kendiliğinden)
- Jinekolojik sorunlar
- Gebeliğe bağlı komplikasyonlar
- Düşük doğum ağırlıklı bebek
- Kronik pelvik ağrı
- Pelvik inflamatuvar hastalık
- Kısırlık

Ruhsal bozukluklar

- Postravmatik stres bozukluğu
- Depresyon
- Anksiyete
- Panik fobi
- Benlik saygısında azalma
- Madde bağımlılığı
- Cinsel işlev bozuklukları
- Uyku bozuklukları
- Suçluluk duygusu
- Apati

2.9.2. Şiddetin kadın sağlığı üzerindeki ölümcül etkileri

Şiddet, kadını intihara sürükleyebilmekte, cinayete kurban gitmesine neden olabilmekte, anne ölümlerini artırmakta ve HIV/AIDS'in yayılmasına neden olabilmektedir⁵¹. Şiddete bağlı anne ölümleri tam olarak bilinmemektedir. Hindistan'ın kırsal bölgelerinde yapılan ve 400 köy/beldeyi kapsayan çalışmada, gebelik döneminde meydana gelen anne ölümlerinin %16'sının eş veya partner tarafından uygulanan şiddet sonucu olduğu ve bu ölümlerin %70'inin kayıt altına alınmadığı saptanmıştır⁵².

2.9.3. Şiddetin aile planlaması yöntemi kullanma üzerindeki etkileri

Yapılan çeşitli çalışmalara göre, şiddete maruz kalan kadınlar kalmayanlara göre aile planlaması yöntemi kullanma veya bu hizmeti sağlayan kuruluşlara ulaşmada sorun çekmektedir. Bunun sonucunda istenmeyen gebelikler veya riskli gebelikler ortaya çıkmaktadır^{53;54}. Hindistan'ın Uttar Pradesh bölgesinde yapılan ve evli çiftleri kapsayan çalışmada, fiziksel şiddete maruz kalan kadınların 2.1 kat daha az aile planlaması yöntemi kullandığı saptanmıştır². Kadına yönelik şiddet, aile planlaması yöntem kullanımını olumsuz yönde etkilediği gibi, kadının aile planlaması yöntemi kullanması da bir şiddet nedeni olabilmektedir. Nitel bir çalışmaya göre, kadınların aile planlaması yöntemi kullanmasının veya sadece bu konuda danışmanlık almasının fiziksel şiddete neden olduğu saptanmıştır⁵³. Doğurganlık çağındaki kadınların aile planlaması yöntemi kullanmaması, istenmeyen gebeliğe, bu da hem doğacak çocuğun, hem de annenin sağlığı için önemli sorunlara neden olmaktadır. TNSA 1998'de, 1971 evli erkeği kapsayan çalışmada, kadına yönelik şiddeti onaylamayan erkeklerde, herhangi bir aile planlaması yöntem kullanımı daha yüksek bulunmuştur⁵⁵.

2.9.4. Kadına yönelik şiddet ve gebelik

2.9.4.1. Gebelik ve lohusalık döneminde kadına yönelik şiddet sıklığı

Yapılan çalışmalara göre, gebelikte şiddet sık görülen bir olgudur. Hem annenin hem de bebeğin sağlığını etkilediği için, erken saptanması ve korunma altına alınması önem taşımaktadır. Bu konudaki veriler çalışmanın yöntemine ve ülkelere göre farklılık göstermektedir. Gebeliğin şiddet için bir tetikleyici olduğu düşünülmektedir. Gebelikte şiddete maruz kalan bölge, yoğun olarak karın, genital bölge ve göğüs bölgesidir. Gebelikte şiddetin, eklampsi, gestasyonel diyabet gibi obstetrik komplikasyonlara göre daha önemli bir sağlık sorunu oluşturduğu çeşitli çalışmalarda

gösterilmiştir⁵⁶. Yapılan çalışmalara göre, gebelikte şiddet sıklığı %0.9-24 arasında değişmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Çalışmalarda gebelik ve doğum sonrası dönemde kadına yönelik şiddetin sıklığı

İlk Yazar (Yıl)	(n)	Şiddet uygulayan kişi	Veri toplama yöntemi	Şiddet sıklığı ve tipi
Bacchus ve ark. (2000)	892	Partner/aileden biri/akraba	Kayıt sırasında; 34 haftalık; doğum sonrası 10. günü	Gebelik döneminde: fiziksel ve cinsel %2.5; doğum sonrası fiziksel ve cinsel şiddet %0.7;
Hedin-Widding (2000)	132	Partner	Doğum sonrası 8. haftası	Doğum sonrası tehdit, fiziksel veya cinsel şiddet %24.2
İrion (2000)	206	Herhangi biri	Doğum sonrası	Fiziksel, duygusal, cinsel %7
Hedin-Widding (1999)	207	Partner	Birinci trimestrde	Fiziksel şiddet %2.4;
Leung (1999)	631	Partner	Doğum öncesi bakım için ilk başvurusunda	Fiziksel şiddet %3.3
Mulhajarine (1999)	543	Partner/akraba/yabancı/başka biri	İkinci ve üçüncü trimestrde	Fiziksel şiddet %3.7
Purwar (1999)	600	Herhangi biri	Üçüncü trimestrde	Fiziksel şiddet %22
Renker (1999)	139	Herhangi biri	15-40 haftalık gebeliğinde	Fiziksel şiddet %22
Curry (1998)	1937	Herhangi biri	4-40 haftalık gebeliğinde	Fiziksel şiddet %10.5
Taggart (1995)	502	Partner/Değerli i biri	Gebelik döneminde	Fiziksel şiddet %20
Gielan (1994)	275	Yakın kimse olan	3 kez gebelik döneminde; 1 kez doğum sonrası 6'cı ayında	Fiziksel şiddet: Doğum öncesi %10; Doğum sonrası %19
O'Campo (1994)	358	Yakın kimse olan	Üçüncü trimestrde	Fiziksel %20

Kaynak: Bacchus L⁵⁶;

UNFPA . Violence Against Women Effects on Reproductive Health²¹(değiştirilerek).

Şiddet sadece gebelik döneminde değil, aynı zamanda lohusa döneminde de rastlanan bir olgudur. ABD'de yapılan bir çalışmaya göre, gebelikte şiddet sıklığı, ergen gebelerde daha ileri yaş gebelere göre yüksek bulunmuştur (%3-%11 ileri yaş gebelerde; %38 ergen gebelerde)²⁰. Türkiye'de Aile Araştırma Kurumu'nun 1997 yılında yaptığı çalışmada, gebelerin %33.3'ünün fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldığı belirtilmiştir^{57; 58}. İzmir'de yapılan bir çalışmaya göre kadınların %63'ünün sözel, %20'sinin fiziksel şiddet gördüğü belirlenmiştir⁵⁹.

2.9.4.2. Gebelikte şiddetin anne ve fetus sağlığına etkileri

Gebelikte şiddet, abdominal yaralanmalar ve derin travmalar sonucu anne ve fetus için hayatı tehdit edici komplikasyonlara yol açar. Gebe abdomen travmaya maruz kaldığında, hem artmış sirkülasyon volümü ile uterus, hem de mesane anatomik olarak yaralanmaya daha eğilimlidir⁵⁴.

Anne sağığına etkisi

Abdominal yaralanma plasentanın ayrılmasına neden olarak annede, önemli bir sekonder kanamaya neden olur. Travma, spontan abortusa, preterm eyleme, ablasiyo plasentaya, fetomaternal transfüzyona ve ölü doğum riskine neden olmaktadır. Elektrolit dengesizliği, hipovolemi, anemi, Dissemine İntravasküler Koagülopati (DIC), anne ölümü ve erken doğuma neden olabilmektedir. Yapılan çalışmalarda, gebelikte şiddetin madde kullanım riskini artırmakta olduğu gösterilmiştir⁶⁰. Şiddet aynı zamanda, gebenin doğum öncesi bakım almasını azaltmakta veya hiç almamasına neden olarak, annenin ve fetusun sağığı riskini artırmaktadır⁵¹. Vajinal veya servikal lezyonların oluşumu gibi jinekolojik sorunlara da yol açmaktadır^{61;62}.

Fetus sağığına etkisi

Fetus maternal travmanın etkilerine özellikle abdomene olan künt ya da delici travmalara son derece duyarlıdır. Şiddet sonucu oluşabilecek etkiler erken membran rüptürü, prematür eylem ve doğum, fetomaternal kanamayla birlikte olan gizli ablasiyo plasenta, intrauterin gelişme geriliğı, düşük doğum ağırlıklı bebek, ölü doğum. Yapılan bir metaanalize göre düşük doğum ağırlıklı bebek doğurma riskinin, fiziksel, sözel ve cinsel şiddete maruz kalan gebelerde, şiddete maruz kalmayanlara göre 1.4 kat fazla olduğu saptanmıştır⁶³.

2.10. Kadına yönelik şiddet ve ekonomik yükü

Toplumsal ve politika belirleyicilerin, kadına yönelik şiddet konusundaki farkındalığını artırmak için, bu sorunun önemi vurgulanırken bir yandan da topluma getirdiğı ekonomik yükün hesaplanması gereklidir. Kadına yönelik şiddetin ülkeye ekonomik yükü, toplam dört ana başlık altında incelenmektedir²².

1. Doğrudan ekonomik kayba neden olanlar

(şiddeti önlemek için veya şiddet nedeniyle sağıılan tüm hizmetlerin maliyeti):

- a. Sağığı hizmetleri (sağığı hizmetleri ile psikolojik danışmanlık hizmetleri)
- b. Polis hizmetleri (tutuklama, telefon görüşmeleri)
- c. Ceza mahkemesi (koğıuşa yerleştirme, duruşmalar)
- d. Kadın sığınak evleri (her türlü danışmanlık ve destek)
- e. Sosyal destek hizmetleri (konu ile ilgili bilinçlendirme kampanyaları, ilgili çalışanların: sağığı personeli, polis, hukukçular gibi eğitimi)

2. Maliyeti hesaplanamayan, ancak dolaylı olarak sağlığı etkileyenler:

- a. Hastalıkların artışı
- b. Özkıyım veya insan öldürmeye bağlı ölümlerdeki artış
- c. Alkol ve bağımlılık yapan madde kullanımının artışı
- d. Depresif hastalıkların artışı

3. Ekonomik etkilenme sonucu:

- a. İşgücüne katılımın azalması
- b. İşte verimliliğin düşmesi
- c. Kazancın azalması (aylık gelirin düşmesi)
- d. İşten kalmanın artışı (işe devamsızlık)
- e. Çocukların eğitim fırsatının azalması ve sınıf tekrarı yol ile nesiller arası verimliliğin etkilenmesi
- f. Yatırımın ve birikimin azalması
- g. Sermayenin kaçışı (uzaklaşması)

4. Sosyal etkilenme (kişiler arası etki ve yaşam kalitesi):

- a. Kuşaktan kuşağa aktarılan şiddet
- b. Yaşam kalitesinin azalması
- c. Sosyal değerlerin kaybı
- d. Demokratik süreçlere katılımın azalması

ABD, Kanada, İsviçre, Birleşik Krallık ve Avustralya gibi ülkelerde yapılmış çalışmalarda şiddetin ekonomik yükünü hesaplamak için farklı ölçütler kullanılmıştır⁶⁴. Bu hesaplamalara göre örneğin İngiltere’de, aile içi şiddet sonucu fiziksel yaralanmalar nedeniyle kullanılan sağlık hizmetlerinin ekonomik maliyeti 1.2 milyar pound/yıldır. Bunun yanında, polis hizmetleri, sosyal destek, sığınma evleri, mağdura yönelik hukuk danışmanlığı ve işgücü kaybı gibi durumlar da gözönüne alındığında, toplam ekonomik maliyet yılda 5.7 milyar pounda çıkmaktadır. Ayrıca şiddetin yarattığı duygusal sorunların maliyeti de eklendiğinde ekonomik yük yılda 23 milyar pounda ulaşmaktadır⁶⁵. ABD’de eş/partner tarafından gerçekleşen tecavüz (intimate partner rape) ve fiziksel yaralanmalar nedeniyle, sağlık hizmetleri için yılda 4.1 milyar dolar harcanmaktadır⁶⁶. Kanada’da, 1993 yılında yapılan bir çalışmaya göre, kadına yönelik şiddetin ekonomik yükü 4.2 milyar dolar olarak hesaplanmıştır⁶⁷. Dünya Bankası’nın 1993 gelişim raporuna göre, gelişmiş ülkelerde 15-44 yaş kadınların sakatlığa ayarlanmış yaşam yılı kaybının (DALY) yaklaşık beşte

biri aile içi şiddet ve tecavüz nedeniyledir. Aynı rapora göre, gelişmekte olan ülkelerde, aile içi şiddet, yaşadığı bölgeye göre değişmekle birlikte, kadınların sağlıklı yaşam yıllarından %5-16 arasında kayba neden olmaktadır²². Şiddet sonucu kadınların işe katılımı ve iş yerinde verimi düşmektedir, böylece kadınlar daha az kazanmaktadırlar. Şili’de yapılan bir çalışmaya göre kadınların kazancı ile şiddet arasındaki ilişkiye bakılmış, fiziksel şiddet görmeyen kadınların aylık kazancı 385 dolar iken, fiziksel şiddete maruz kalan kadınların aylık kazancı 150 dolar olarak saptanmıştır²². Çeşitli çalışmalarda, şiddet gören kadınlarda sağlık harcamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır⁶⁸, ABD’de 1391 çocuğu kapsayan ileriye yönelik izlem çalışmasında, anneleri şiddetle karşılaşmış olan gruptaki çocukların daha fazla sağlık hizmetlerini kullandıkları ve daha fazla sağlık harcamaları olduğu saptanmıştır^{69;10}.

2.11. Kadına yönelik şiddet ve hukuk

2.11.1. Kadına yönelik şiddetin önleme sürecinde ilk adımlar ve feministlerin hareketi

Kadına karşı aile içinde uygulanan şiddet, insanlık tarihi boyunca bir sorun olarak karşımıza çıkmasına rağmen, sorunu çözüme kavuşturabilecek girişimlerin başlangıcı çok da eski tarihlere dayanmamaktadır. İlk olarak, 1405’de Fransız yazar Christine de Pizan, hiçbir sebep yokken kadınların, kocalarının acımasızca şiddetine maruz kalmasından şikayet etmiştir⁷⁰. Feministlerin öncüsü olan yazar Mary Wollstonecraft “*A Vindication of the Rights of Woman*” kitabında kadınların ezilmişliğinden söz eder ve bunun ataerkil yapıdan kaynaklandığını söyler⁷¹. 18 yy’da ilk olarak kocalarının şiddetine maruz kalan kadınlara yardım etmek amacıyla, illegal olarak başlayan Amerikan Kadın Hareketi, erkek şiddetini gündemde tutmaya çalışmıştır. ABD’de 18. yy’da yapılan yasal düzenleme ile, erkeğin eşine uygulayabileceği şiddet sınırlandırılmıştır. 1871’de Alabama eyaletinde kadına yönelik şiddet ilk defa yasal olarak cezalandırılmaya başlamıştır. 1882’de Maryland eyaletinde aile içi şiddet uygulayan kimse yasal olarak 1 yıl hapis ve 40 defa kırbaçlanma şeklinde cezalandırmaktaydı⁷². Böylece, aile içi şiddetin soruşturulması Amerikan Mahkemeleri tarafından da onaylanmış oldu. Ancak, sonraki elli yıl içinde mahkeme kararları çeşitlilik göstermiştir. 1864’te Kuzey Carolina’da, karısına şiddet uygulayan erkeğe verilen ceza, 1867’de daha yüksek bir mahkeme tarafından kaldırılmıştır. Gerekçe şöyle ifade edilmekte idi: “Eğer kalıcı bir zarar yok ise veya uygulanan şiddet kötü niyetli ve tehlike yaratabilecek boyutlarda değilse, olayı ev içinde gözlerden uzak tutup, unutulmasına çalışmak en

iyi davranış olacaktır”. Aynı dönemlerde, İngiltere’de, kadın ve çocuklara saldırgan davranışlar gösterenlere altı aya kadar hapis cezası öngören ilk yasa çıkarılmıştır. 1866’da Teksas’ın kırsal alanında ilginç bir gelişme olmuş, “hiçbir kadın dayakla iç içe yaşamak zorunda değildir” diyen Martha White Mcwhirter önderliğinde dayaktan kaçan kadınlara yardım etmek amacıyla, ilk kadın sığınma evi kurulmuş ve yaklaşık elli kadın, 1880’e kadar çiftçilik yaparak ve otel işleterek, buradaki bir evde, toplu halde yaşamışlardır^{73; 74}.

Kadınların yaşadığı ezilmişliği hem teorik hem de yaşam deneyimleri ile sorgulayan feministler, 1960’lı yılların sonlarından itibaren kadınlara yönelik şiddete dikkat çekmişler, kitap yazıp, bilinç yükseltme çalışmalarını oluşturup, kendi çabaları ile sığınma evleri açmışlardır. Kadına yönelik şiddetin sorun olarak gündeme getirilmesindeki en önemli çaba feminist kadınlara aittir. 1970’li yıllarla birlikte feministler; kadın ve erkek kimliğini, cinselliği, bilimi sorgulamaya başladılar. Simone de Beauvoir, Kate Millet, Juliet Mitchell, Shulamith Firestone, Sheila Rowbotham, Susam Brownmiller, Betty Friedan gibi feministler ilk akla gelenlerdendir. Feministler, kadın üzerindeki baskının ataerkil yapı kaynaklı olduğunu vurgulayarak, buna karşı durmuşlardır. Eşleri tarafından şiddet görmüş kadınlara yönelik ilk sığınma evi 1971 yılında İngiltere’de feminist Erin Pizzey’in çabaları sonucu açılmıştır (Chiswick shelter). Pizzey, aynı zamanda aile içi şiddet hakkında yazdığı “*Scream Quietly or the Neighbors Will Hear*” (1974) adlı kitapta sorunun boyutunu açıklamaya çalışmıştır⁷⁵.

2.11.2. Kadına yönelik şiddet ve önleme süreci

Dünya’da kadına yönelik şiddeti önleme süreci

Birleşmiş Milletler’e bağlı Kadının Statüsü Komisyonu (CSW) kurulmuş olmasına karşın, tecavüz, aile içi şiddet gibi sorunlar ancak 1975 yılında uluslararası sözleşmelerde yer alabilmiştir. Kadın hakları konusunda ilk adım, 1979 yılında Birleşmiş Milletlerin Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi ile (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Woman=CEDAW) atılmıştır⁷⁶. 1985’te Nairobi Dünya Kadınlar Konferansı’nda; kadınlara karşı şiddetin tüm toplumlarda çeşitli şekillerde varolduğu, kadınların dövüldüğü, sakat bırakıldığı, yakıldığı, cinsel istismara veya tecavüze uğradığı dile getirilmiştir. Bu konferansta, kadınlara yönelik şiddet davranışlarını önleyici hukuki tedbirler alınması, her ülkede aile içi şiddet konularını takip edecek ulusal bir mekanizma oluşturulması ve kurumsal önlemlerin alınması kararlaştırılmıştır.

Tartışılmaya 1970'lerde başlanan kadına yönelik şiddetin hukuksal ve uluslararası boyutu, 1993 yılında Birleşmiş Milletlerin Genel Kurulu'nda "Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Bildirge"'nin kabul edilmesiyle, kadına yönelik şiddet insan hakları ihlali olarak benimsenmiştir. Kahire'de 1994'te yapılan Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (International Conference on Population and Development (ICPD)) ve 1995 yılında Pekin'de yapılan Dünya Kadın Konferansı sırasında, çeşitli ülkelerden gelen kadın temsilciler, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının sonlandırılmasının en önemli adım olması gerektiğinin altını çizmişlerdir. DSÖ'nün 1996'daki 49. Dünya Asamblesi'nde, kadına yönelik şiddetin önlenmesinin öncelikli bir halk sağlığı sorunu olduğu vurgulanmıştır⁷⁷.

Türkiye'de kadına yönelik şiddeti önleme süreci

Türkiye'de şiddet olgusu 1980 yılına kadar görünür değilken, yoğun kadın hareketleri sonrası görünür hale gelmiştir. Nitekim 4 Nisan 1987'de, gebe bir kadının eşinden dayak yediğini belirterek açtığı boşanma davasını, "*Kadının sırtından sopayı, karnından sopayı eksik etmemeli*" atasözünü gerekçe göstererek reddeden yargıç hakkında manevi tazminat davası açılarak "Dayağa Karşı Kampanya" başlatılmıştır^{78:48}. İstanbul Kadıköy'de, 17 Mayıs 1987'de, iki binin üzerinde kadının katılımıyla "Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü" yapılmıştır. Bu yürüyüş aynı zamanda kadınların özel alanda yaşadıkları şiddeti kamusal alana sorun olarak taşıdıkları ilk sokak yürüyüşüdür. Ardından kadınların düzenlediği ve katıldığı çeşitli kampanyalar sonucunda kadın danışma merkezleri ve sığınaklar oluşmuştur. Kadınlar tarafından kurulan Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı kurduğu bağımsız kadın merkezi ve sığınma evi bu alandaki ilk örnektir. Şiddetle mücadele eden kadınların da içine yer aldığı, 1990'larda gerçekleştirilmiş önemli diğer kurumlaşma, Türkiye Barolar Birliği içinde gerçekleşen Kadın Hukuku Komisyonları, kadınlara hukuk danışmanlığı sağlamakta, aynı zamanda 4320 sayılı Aileyi Koruma Kanunu'nun uygulanmasını kolaylaştırmakta önemli bir işlev görmüştür. 1980-1990 tarihleri arası, Türkiye'de kadınların toplumsal cinsiyete ilişkin varoluş problemlerinin tartışıldığı, kadın olmanın ve kadınlığın anlamlarının belirginleştirildiği, feminizmin bir toplumsal proje olarak tartışıldığı, farklılıkların tarif edildiği bir dönem olmuştur⁴². 1973-1982 yılları arasında sayıları 10'u bulan kadın kuruluşları, 1983-1992 yılları arasında 64'e, 2004 yılında ise 350'nin üzerine çıktı. Bu kadın kuruluşlarının hepsi fiziksel şiddete karşı mücadele için kurulmamışlardı, ama hepsi toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin değişik yüzleri ile mücadele ediyorlardı⁴⁸.

Türkiye’de kadın hareketinin ilk hukuki kazanımı tecavüzlerde tecavüz edenin kadının medeni haline ve nasıl bir hayat sürdüğüne (seks ticareti yapıp yapmadığına) göre farklı hapis cezalarına çarptırılmasını öngören Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) 438. maddesinin 1990 yılında yürürlükten kaldırılması olmuştur⁴⁸. Ayrıca 438. maddenin çıkarılmasından 8 gün sonra kadının çalışmasını koca iznine bağlayan 159. madde Türk Medeni Kanunu’ndan çıkarılmıştır^{79;80;48}. Nüfus cüzdanında medeni hal bölümünde yer alan “bakire” tanımlaması “bekar” olarak değiştirilmiştir; Adalet Bakanlığı genelgesiyle, kişinin rızası dışında bekaret kontrolü yapılması yasaklanmıştır; Anayasa Mahkemesi kararlarıyla zina suç olmaktan çıkarılmıştır^{48;79;42}. Kadına yönelik şiddetle mücadele bağlamında gerçekleşen en önemli yasal gelişme, 17 Ocak 1998’de yürürlüğe giren ve aile içi şiddete karşı kadınları koruma kanunu olan, 4320 sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanun” olmuştur⁸¹. Bu kanun, şiddet mağdurlarını korumada önemli bir yasal dayanak oluşturmasına karşın sadece resmi nikahlı kadınları şiddetten korumaya yönelik olmasından, henüz evli olmayan kadınları birlikte olduğu eş/partner şiddetinden koruyamamaktadır⁸².

İkibinli yıllarda, kadın hareketinin 20 yıldır süren çabaları sonucu, Medeni Kanun ve Ceza Kanunu kadınlara karşı ayrımcılık ve şiddet içeren maddelerden arındırılarak yeniden kabul edilmiştir. Yürürlüğe 2002’de giren Yeni Medeni Kanun’da, ataerkil nitelikler taşıyan “*evlilik birliğinin reisi kocadır, evlilik birliğini koca temsil eder, karının ikametgâhı kocanın ikametgâhıdır*” gibi maddeler çıkarılmıştır. Kadını toplumsal olarak güçlendiren ve özellikle ekonomik şiddeti ortadan kaldırmaya yönelik bir başka adım ise, yasal mal rejimi olarak kabul edilen “*edinilmiş mallara katılma rejimi*” ile, boşanma durumunda evlilik süresince edinilen mallara kadının eşit katılımı sağlanmıştır. Yürürlüğe 2005 yılında giren Yeni TCK, kadın kuruluşlarının yoğun çabaların ile şiddet içeren maddelerden de arındırılmıştır. Yeni TCK’da, namus cinayetleri “nitelikli insan öldürme” olarak kabul edilmiş ve aile içi şiddete işkence kapsamında ağır cezalar öngörülmüştür. Evlilik dışı doğan çocuğunu, namus kurtarma nedeniyle, öldüren anneye ceza indirimi de yasadan kaldırılmıştır, böylece yaşama hakkı namus kavramından bağımsız güvenceye alınmıştır^{1;44;48}.

Daha önceki yıllarda uygulanan şekliyle, “Tecavüz sonrası mağdurla evlenme” ile suçlunun cezası ertelenmekte ve evliliğin 5 yıl sürmesi halinde suçun ortadan kalkması mümkün olmakta iken, yeni TCK’nun yürürlüğe girmesiyle “Tecavüz sonrası mağdurla evlenme” uygulaması yasal olarak ortadan kalkmıştır^{83;84}.

Kadına yönelik şiddete karşı önemli adımlardan bir diğer gelişme ise, 2003 yılında yürürlüğe giren 4857 sayılı İş Kanunu'nda, "işyerinde cinsel taciz" tanımının düzenlenmesi olmuştur⁸⁵.

Tüm bu değişikliklere ek olarak, 2005 yılında yürürlüğe giren 5993 sayılı Belediye Yasası'nda nüfusu 50.000'i geçen ilçelerde belediyeler, kadın sığınma evleri açmaya yükümlü kılınmıştır⁸⁶.

2.11.3. Dünya'da aile içi şiddete yönelik yasal düzenlemeler

Birleşmiş Milletlerin açıklamalarına göre, 30 Nisan 2006 yılına kadar, 89 ülkenin yasalarında aile içi şiddete yönelik bazı yasal düzenlemeler varken, 102 ülkede ise bu konuda hiçbir yasal düzenleme yoktur^{87;88;89}(Tablo 4).

Bu 89 ülke içinde;

- 60 ülkede aile içi şiddete yönelik düzenlenmiş özel yasalar;
- 7 ülkede kadına yönelik aile içi şiddete yönelik düzenlenmiş yasalar;
- 14 ülkede aile içi şiddet, ceza kanunlarının belirli maddelerinde düzenlenmiş;
- 5 ülkede şiddet uygulayan kişiye evden uzaklaştırma cezası verilmekte;
- 1 ülkede aile içi şiddet, ailenin korunması ile ilgili kanun içerisinde bulunmakta;
- 1 ülkede aile içi şiddet "toplumsal cinsiyet kavramları içermeyen yasa" (*gender-neutral law*) içerisinde değerlendirilmektedir.

Tablo 4. Aile içi şiddete yönelik yasaların bazı ülkelere göre dağılımı

Aile içinde kadına yönelik şiddete karşı olarak özel düzenlenmiş yasaların olduğu ülkeler
Ukrayna
Avusturya
İrlanda
İsveç
ABD
Aile içi şiddete yönelik yasaları olan, ancak kadına yönelik olarak düzenlenmemiş yasaların olduğu ülkeler
Bosna Hersek
Estonya
Beyaz Rusya
Macaristan
Polonya
Romanya
Rusya Federasyonu
Slovakya
Belçika
Finlandiya
Fransa
Almanya
Norveç
Portekiz
İspanya
İsviçre
Birleşik Krallık
Kanada
Aile içi şiddete yönelik yasaların hazırlık aşamasında olduğu ülkeler
Moldova
Bulgaristan
Yunanistan
İtalya

Kaynak: UNDP⁹⁰.

Evlilikte tecavüz

Dünya’da en az 104 ülkede evlilikte tecavüz soruşturulmaktadır. Bu ülkelerin 32’sinde, evlilikte tecavüz özel olarak düzenlenmiş suç niteliğindedir. 74 ülkede, evlilikte tecavüz özel olarak düzenlenmemiş genel suçlar içerisinde değerlendirilmektedir. Buna rağmen, 53 ülkede evlilikte tecavüz kovuşturulabilir suç niteliğinde değildir⁹¹. Örneğin Tayland’da evlilikte tecavüz gibi suçlar cezalandırılmamaktadır.

Cinsel taciz

Cinsel şiddetin önemli bir biçimi olan cinsel taciz pek çok ülkede varolan bir sorundur. Bu konuda, 90 ülkede çeşitli yasal düzenlemeler vardır. Bu yasal düzenlemeler, ülkelerin 11'nde cinsel tacize yönelik özel olarak düzenlenmiş yasa şeklindedir. Diğer 31 ülkede ise, genel ceza kanunlarında veya suç yasalarında bu konuyla ilgili düzeltmeler yapılmıştır^{90;91}.

2.12. Kadına yönelik şiddeti önlemeye üç “P” stratejisi

Aile içi şiddetle mücadele konusunda, birkaç ülkenin kullandığı stratejinin kullanılması önerilmektedir. Bu strateji üç “p” stratejisi olarak adlandırılmakta ve Prevention (koruma), Provision (destek sağlama) ve Protection (koruma) baş harflerinden gelmektedir^{92;93}. Bu stratejiye göre sorunun boyutuna tümelci yaklaşılmaktadır.

Bunlar;

1. Kadın ve çocuklara karşı şiddet suçlarının önlenmesi yönünde strateji geliştirme (Prevention); Yapılan değerlendirmelere göre en etkili yöntemin aile içi şiddete karşı yasaların geliştirilmesi ve sürekli güncelleştirilmesi olduğu gösterilmiştir.
2. Destek hizmetlerinin sağlanması (Provision); Aile içi şiddete yönelik mücadelenin etkili olabilmesi için yeterli mali destek sağlanmalıdır. Bu konuda özel fonların oluşturulması ve genel bütçeden özel pay ayrılması gerekmektedir.
3. Uygun yasal koruma hizmetinin oluşturulması (Protection)

Bu üç “P” stratejisi, Britanya, İrlanda, Avustralya’da devlet stratejilerinde yer almaya başlamıştır⁹⁴.

2.13. Avusturya’da aile içi şiddete karşı mücadele örneği

Avusturya’da, aile içi şiddete karşı korumayı sağlayan yeni yasa 1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sekiz milyonluk nüfusu olan ülkede, aile içi şiddete yönelik çalışmalar ulusal çapta olup aşağıdaki hizmetleri kapsamaktadır⁹⁵.

- **Kadın Sığınma Evleri**

Avusturya’da ilk sığınma evi 1978 yılında Viyana’da açılmıştır. Bugüne kadar da toplam 26 kadın sığınma evi kurulmuştur. Viyana’da 4 kadın sığınma evi bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi Viyana Belediyesi tarafından kadın sığınma evi olarak planlanmış ve inşa edilmiş olup aynı zamanda en modern güvenlik önlemlerine sahip olan sığınma evidir. Sığınma evlerinin kapasitesi yaklaşık olarak 350 – 400 kişidir ve bu sığınma evlerinin çoğunda geceleri ile hafta sonları da dahil olmak üzere gönüllü çalışanlar vardır.

- **Ulusal Kadın Yardım Hattı**

Ulusal kadın yardım hattı 24 saat aralıksız ve ücretsiz olarak telefonla danışma hizmeti vermektedir. Şiddete maruz kalan kadınlar veya onların çevresindeki insanlar buraya danışabilmektedir ve hakları hakkında bilgi alabilmektedirler. Kadınlar yardım almaları için cesaretlendirilmekte, gerektiğinde yerel kadın sığınma evlerine ve kadın yardım kuruluşlarına yönlendirilmektedirler.

- **Acil Telefon Hatları ve Kadın Danışma Yerleri**

Bu kuruluşlar şiddete maruz kalan kadınlar için danışma hizmeti sunmaktadırlar. Tecavüze uğrayan kadınlar için altı acil telefon hattı; cinsel tacize maruz kalan kız ve erkek çocukları için birçok danışma yerleri; göçmen kadınlar için birkaç danışma yeri ve yaklaşık 30 genel kadın danışma yerinin yer aldığı bir ağ sistemidir.

- **Evden Uzaklaştırma ve Ayak Basma Yasağı**

Aile içi şiddete karşı yasanın en önemli özelliği, emniyet güçlerinin şiddeti uygulayan kişiyi konuttan çıkarma yetkisinin olmasıdır. Yasa sadece kadınları ve çocukları korumaz, aynı zamanda oturdukları çevrede şiddet tehdidi altında olan bütün insanları korur. Şiddet uygulayan kişi bu yasağa uymadığı takdirde para cezasına çarptırılır ve kendi isteği ile konutu terk etmezse zorla uzaklaştırılır. Uzaklaştırma önleyici bir tedbirdir ve bu uzaklaştırmanın uygulanması için bir şiddet eyleminin gerçekleşmiş olması gerekmez. Bununla birlikte eğer bir şiddet eylemi gerçekleşmişse, polise suç ihbarında bulunma zorunluluğu vardır.

- **Hukuki Geçici Önlem Aracılığı İle Uzun Süreli Koruma**

Eğer şiddete maruz kalan kişiler uzun süreli korunma önlemleri almaya karar verirlerse, mahkemeye başvurarak, geçici önlem talebinde bulunabilirler.

- **Aile İçi Şiddete Karşı Müdahale Merkezleri**

Şiddet ile ilgili tüm veriler bu merkezlere iletilmektedir. Bu merkezlerin finans kaynağı İçişleri Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı'dır. Merkezin görevleri arasında: olası aile içi şiddet durumunda risk değerlendirmesini yapmak ve güvenliği planlamak; şiddete maruz kalan kadınların sığınma evlerine yerleştirilmesini sağlamak ve son olarak da şiddete tanık olan çocukları desteklemektir. Ayrıca, bu merkezler riskli kişileri tespit ederek onlarla iletişimi ve gerektiğinde de polis ile birlikte ev ziyaretleri yapmaktadırlar. Diğer önemli bir görevi ise kurumlar arasındaki işbirliğini sağlamaktır.

- **Viyana Şiddete Karşı Eğitim Programı**

Bu program, şiddeti uygulayan ve şiddete maruz kalan bireylere yönelik eğitim, hukuki ve sosyal konularda destek gibi hizmetleri kapsamaktadır. Ayrıca diğer kuruluşlarla (polis, gençlik daire, savcılık, mahkeme v.s.) birlikte çalışmayı da sağlamaktadır. Bu program Federal İçişleri Bakanlığı tarafından model proje olarak finanse edilmektedir.

3. AMAÇ

25-49 yaş evli erkeklerin eşlerine yönelik şiddet varlığının, türlerinin ve etkileyen faktörlerin belirlenmesidir.

4. YÖNTEM

4.1. Araştırma Tipi: Kesitsel araştırma

4.2. Evren:

Esentepe Sağlık Ocağı'nın Haziran 2006 yıl ortası Ev Halkı Tespit Fişi (ETF) kayıtlarına göre 25-49 yaşında 2,615 evli erkek araştırma evrenini oluşturmaktadır.

4.3. Örnek Büyüklüğü:

Epi Info 2002 Statcalc yazılımı ile yapılan hesaplamada; şiddet sıklığı %12⁹⁶ alınarak, %95 güven düzeyinde, % 4 hata ile örneğe alınması gereken en az kişi sayısı 231 olarak bulunmuştur⁹⁷. Yedek büyüklüğü %10 olarak belirlenerek 254 evli erkeğe ulaşması planlanmıştır.

4.4. Örnek Seçimi:

25-49 yaşında 2615 evli erkek evreninden, Olasılıklı Örnek Seçimi yöntemlerine dayanarak, ETF'ye göre rasgele olarak belirlenen bir sayıdan başlayarak “sistematiik örnekleme yöntemi” ile toplam 254 evli erkek seçilmiştir.

4.5. Örneğe Ulaşma Oranı:

Örneğe çıkan 254 bireyin, 130'una evlerinde veya işyerlerinde ulaşılmıştır. Ancak görüşülen bir kişi yaşı tutmadığı için çalışma dışında bırakılmıştır. Böylece toplam olarak 129 kişinin verileri değerlendirilmiştir. Ulaşma oranı %50.7'dir.

Ulaşamama Nedenleri:

1. Adreste başka birey var: 22 kişi
2. Askerlik: 1 kişi
3. Süresi belirsiz biçimde İzmir dışında olma: 2 kişi (1 kişi Hollanda'da, 1 kişi Aydın'da yaşamaktadırlar)
4. Boşanma: 8 kişi

5. Taşınma: 29 kişi
6. İl dışında çalışma: 6 kişi
7. Hafta sonu dahil olmak üzere, gün içinde farklı saatlerde, en az 3 kez gidilmesine rağmen ulaşamama: 12 kişi
8. Kapıyı açmak istememesi: 1 kişi
9. Evdeki aile bireylerine ulaşılmasına rağmen, erkeklerin çalışma saatlerinin belirsiz olması, hafta sonları dahil çalışmaları veya zamanları olmadığı gibi nedenlerle ulaşamama: 20 kişi
10. Red: 23 kişi (red nedenini belirtenler: 4 kişi askeri personel olduğu için; 4 kişi zamanı olmadığı için; 1 kişi Dokuz Eylül Üniversite Hastanesi Acil servis'in hizmetlerinden memnun kalmadığı için, kaç kişi bilmiyorum: "bizde şiddet yok" şeklinde açıklama yapılarak red etmiştir)

Veri toplama gücünü kısıtlılıklar bölümünde ayrıntılı olarak belirtilmektedir.

4.6. Değişkenler

4.6.1. Bağımlı Değişken:

Eşine (kadına) yönelik şiddet uygulama durumu

- Psikolojik
- Ekonomik
- Fiziksel
- Cinsel

4.6.2. Bağımsız değişkenler:

Erkeğe ait

- Yaşı
- Öğrenim durumu
- İş durumu
- Sosyal güvence türü

- Süregen hastalık durumu
- Sigara içme durumu
- Alkol kullanma durumu
- Eş ile iletişim algısı
- Evlilikten memnuniyet algısı
- Evlenmeden önceki (büyüdüğü) aile tipi
- Evlenmeden önceki (büyüdüğü) evinde sözü geçen kişi
- Çocuklukta aile içi şiddete tanık olma durumu
- Çocukluğunda aile içi şiddete maruz kalma durumu
- Evlilik dışında başka kadın/larla cinsel ilişki varlığı

Eşine (kadına) ait

- Yaşı
- Öğrenim durumu
- Çalışma durumu
- Sosyal güvence türü
- Süregen hastalık durumu
- Ev gelirine katkı durumu

Ailesine ait

- Kişi başı gelir
- Evlilik süresi
- Eşle evlenme biçimi
- Evliliğin türü
- Aile tipi
- Çocuk varlığı ve sayısı

- Evde sözü geçen kişi
- Yakın çevrede kadına yönelik şiddet uygulama durumu
- Ev işlerin dağılımında erkeklerin yardım durumu
- Aile planlaması yöntemi kullanma durumu
- İstenmeyen gebelik öykü varlığı

4.7. Değişken Tanım ve Ölçütleri

4.7.1. Bağımlı Değişken: Kadına (Eşine) Yönelik Şiddet Varlığı

Aile içi şiddetin tüm şiddet formları (psikolojik, ekonomik, fiziksel ve cinsel) içeren veri formu “Yeniden Gözden Geçirilen Çatışma Taktikleri Ölçeği”nden (The Revised Conflict Tactics Scales=CTS 2) yararlanılarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. CTS 2 ölçeği 1979 yılında eşler arasında fiziksel şiddeti ölçmek için M. Straus tarafından hazırlanmıştır. Daha sonra fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddeti ve aynı zamanda şiddetin ağırlığını ölçmek için tekrar gözden geçirilerek CTS 2 ölçeği olarak son biçimini almıştır⁹⁸. CTS 2 ölçeği son 25 yıl içinde 100’den fazla çalışmada kullanılmıştır. Bu sayının fazlalığı bu ölçeğin yüksek geçerliliğini ve güvenilirliğini göstermektedir^{99;100}. Bu ölçek, aile içi şiddet taramalarında tüm dünyada yaygın olarak kullanılmakta ve referans olarak kabul edilmektedir. Araştırmacı tarafından hazırlanan veri formu, Türkiye’nin örf ve adetleri ile cinsiyet özelliği dikkate alınarak hazırlanmıştır (Ek3)^{16;101;102;103;57;9;104;105;1;106}. Şiddet belirleme veri formunun iç güvenilirliği için Cronbach alfa katsayısı 0.81 olarak bulunmuştur (Ek 5).

Şiddet belirleme veri formu, evlilik süresi boyunca dört şiddet türünün varlığını saptamayı amaçlamaktadır. Şiddet belirleme veri formu, toplam 31 sorudan oluşmaktadır. Bunların 14’ü psikolojik şiddeti, 4’ü ekonomik şiddeti, 11’i fiziksel şiddeti ve 2’si cinsel şiddeti ölçmektedir. Şiddet, son evlilik süresi boyunca dikkate alınmıştır. Yanıt seçenekleri “Evet”, “Hayır”, “Hatırlamıyorum” şeklinde belirlenmiştir. Bu sorulardan en az birine “Evet” yanıtını verenlerde “şiddet var” olarak kabul edilmiştir.

- Psikolojik şiddet aşağıdaki eylemlerle tanımlanmaya çalışılmıştır:

Kadına bağırarak, kadını aşağılamak ve küçük düşürmek, kadını eleştirmek ve suçlamak, kadını çeşitli davranışlardan kısıtlamak, kadını tehdit etmek, kadının duygularını incitmek, kadına psikolojik baskı sonucu onun korkmasını sağlamak.

- Ekonomik şiddet aşağıdaki eylemlerle tanımlanmaya çalışılmıştır:

Kadının kullandığı paranın hesabının vermesini istemek, kadının harcamalarını kısıtlamak, kadının kazandığı paranın değerinin olmadığını söylemek ve kadını parasız bırakmakla tehdit etmek.

- Fiziksel şiddet aşağıdaki eylemlerle tanımlanmaya çalışılmıştır:

Kadına yönelik fiziksel şiddet uygulayacağına dair tehdit ve her türlü fiziksel şiddet uygulamaları.

- Cinsel şiddet aşağıdaki eylemlerle tanımlanmaya çalışılmıştır:

Tehdit ederek kadını cinsel ilişkiye zorlamak, kadınla cinsel ilişkiyi istemediği halde beraber olmak.

4.7.2. Bağımsız Değişkenler

Erkeğe Ait Değişkenlerin Tanımlanması:

- **Yaşı**

Doğum tarihi açık uçlu sorgulanarak görüşme tarihinde bitirilen yaş hesaplanmıştır. Çözümlemede 25-39 yaş ve 40-49 yaş olarak iki grupta sunulmuştur.

- **Öğrenim durumu**

En son bitirilen okul “Okur-yazar değil”; “Okur-yazar”; “İlkokul”; “Ortaokul”; “Lise”; “Yüksekokul”; seçenekleri ile sorulmuştur. Bulgularda “İlkokul ve altı”, “Ortaokul ve üstü” olarak iki grupta sunulmuştur.

- **İş durumu**

İşsiz, memur, işçi, düzensiz işler, esnaf, işveren seçenekleri ile sorulmuştur. “İşsiz ve düzensiz işler” bir grup; işçi, kendi hesabına çalışanlar, memur ve ücretli işçiler “Diğer” olmak üzere iki grupta sunulmuştur.

- **Sağlık güvencesi türü**

“Sosyal Sigortalar Kurumu” (SSK), “Bağ Kur”(BK), “Emekli Sandığı” (ES), “Yeşil Kart” (YK), “Özel Sigorta” (ÖS) ve “Sağlık güvencesi olmayan” biçiminde seçenekler sunularak sorgulanmıştır. Daha sonra “SSK” ve “Diğer” olmak üzere iki grupta sunulmuştur.

- **Sürengen hastalık durumu**

Bireylere hekim tarafından tanı konmuş hastalıkların varlığı “Yok”; “Var (hastalığın adı)” ve “Var, ne olduğunu bilmiyor (kullandığı ilaç)” şeklinde sorgulandı. Daha sonra “Hastalığı Yok” ve “Hastalığı Var” şeklinde gruplanarak kullanılmıştır.

- **Sigara içme durumu**

Bireylerin sigarayı içip içmediği sorgulanarak, “Evet”, “Hayır”, “Bıraktım” şeklinde sorgulanmıştır. Daha sonra “Sigara İçen” ve “Sigara İçmeyen” şeklinde gruplanarak kullanılmıştır.

- **Alkol kullanma durumu**

Alkollü içki içip içmediği sorgulanarak “Hiç içmem”; “Çok seyrek”; “Haftada bir”; “Birkaç günde bir”; “Her gün” şeklinde sorgulanmıştır. Daha sonra “Hiç içmeyen, çok seyrek içen ve haftada bir içen” ve “Haftada birkaç kez ve her gün kullanan” şeklinde gruplanarak kullanılmıştır.

- **Eş ile iletişim algısı**

Bireylerle eşleri arasındaki iletişim algısı “eşiyle karşılıklı konuşma, anlaşabilme, paylaşabilme” şeklinde, “Çok iyi”; “İyi”; “Orta”; “Kötü”; “Çok kötü” seçenekleri sunularak sorgulanmıştır. Araştırma grubunda, “Kötü ve çok kötü” yanıtı olmamıştır. Çözümlemede “Çok iyi” ve “İyi ve orta” şeklinde gruplanarak kullanılmıştır.

- **Evlilikten memnuniyet algısı**

Bireylerin evliliklerinden memnuniyet algısını “Evet”; “Hayır”; “Diğer” biçiminde sorgulanmıştır. Tüm araştırma grubu evlilikten memnun olduğu belirttiğinden çözümlemede kullanılmamıştır.

- **Evlenden önceki (büyüdüğü) aile tipi**

Bireylerin büyüdüğü aile tipi “Çekirdek”; “Geniş aile”; “Parçalanmış aile”; biçiminde sorgulanmıştır. Daha sonra “Çekirdek”, “Geniş ve parçalanmış aile” şeklinde gruplandırılarak kullanılmıştır.

- **Evlenmeden önceki evinde (büyüdüğü ailede) sözü geçen kişi**

Sözü geçen kişilerin “Baba”; “Anne”; “Her ikisi “; “Diğer” biçiminde gruplanarak sorgulanmıştır. Daha sonra “Baba ve diğer erkek bireyleri” ve “Diğer” şeklinde gruplanarak sorgulanmıştır.

- **Çocuklukta aile içi şiddete tanık olma durumu**

Tanıklık durumu “Evet”; “Hayır”; “Hatırlamıyorum”; “Diğer” seçeneklerle sorgulanmıştır. Çözümlemede “Evet” ve “Hayır” cevabını verenler değerlendirilmiştir.

- **Çocukluğunda aile içi şiddete maruz kalma durumu**

Bireylerin ebeveynlerin tarafından şiddete uğraması “Tokat, kulak çekmek, terlik v.b. nesneyi atmak gibi” biçiminde sorgulanmış, “Evet”; “Hayır”; “Hatırlamıyorum”; “Diğer” seçeneklerle sunulmuştur. Çözümlemede “Evet” ve “Hayır” cevabını verenler değerlendirilmiştir.

- **Evlilik dışında başka kadın/larla cinsel ilişki varlığı**

Cinsel ilişki varlığı “Evet”; “Hayır” şeklinde sorgulanarak kullanılmıştır.

Kadına (Eşine) Ait Değişkenlerin Tanımlanması:

- **Yaş**

Doğum tarihi açık uçlu sorgulanarak görüşme tarihinde bitirilen yaş hesaplanmıştır. Çözümlemede 25-34 yaş, 35-49 yaş olarak iki grupta kullanılmıştır.

- **Öğrenim durumu**

En son bitirilen okul “Okur-yazar değil”; “Okur-yazar”; “İlkokul”; “Ortaokul”; “Lise”; “Yüksekokul”; seçenekleri ile sorulmuştur. Bulgularda “İlkokul ve altı”, “Ortaokul ve üstü” şeklinde iki grupta kullanılmıştır.

- **Çalışma durumu**

“Çalışıyor”; “Çalışmıyor”, “Diğer” biçiminde seçenekler sunularak sorgulanmıştır. Daha sonra “Çalışıyor veya emekli”, “Çalışmıyor” şeklinde gruplanarak kullanılmıştır.

- **Sosyal güvence varlığı**

Eşinden ayrı sosyal güvence varlığı “Yok”; “Var “ şeklinde sorgulanarak kullanılmıştır.

- **Süregen hastalık durumu**

Hekim tarafından tanı konmuş hastalıkların varlığı “Yok”; “Var (hastalığın adı)” ve “Var, ne olduğunu bilmiyor (kullandığı ilaç)” şeklinde sorgulanmıştır. Daha sonra “Hastalığı Yok” ve “Hastalığı Var” şeklinde gruplanarak kullanılmıştır.

- **Ev gelirine katkı durumu**

“Var”, “Yok” şeklinde sorgulanarak kullanılmıştır.

Ailesine Ait Değişkenlerin Tanımlanması:

- **Kişi başı gelir**

Kişi başı gelir: Hane geliri ve evde yaşayan kişi sayısı sorularak, toplam aile gelirinin yaşayan birey sayısının toplamına bölünmesi ile hesaplanmıştır. Yeni Türk Lirası (YTL) olarak belirtilmiştir. Türkiye’de Ocak 2008’deki asgari ücret 435YTL olarak alınarak ortalama hane sayısının 3.7 olduğu çalışmada, hanedeki kişi başına düşen gelir hesaplanmıştır. Daha sonra, 250 YTL ve altı; 251-500 YTL ve 501 ve üzeri YTL olarak üç grupta sunulmuştur.

- **Evlilik süresi**

Açık uçlu yıl olarak sorgulanmıştır. Daha sonra “10 yıl ve altı”, “11 yıl ve üzeri” şeklinde kullanılmıştır.

- **Eşle evlenme biçimi**

“Görücü usulü ile isteyerek”, “Görücü usulü ile istemeyerek”, “Arkadaşlık (anlaşarak) ederek”, “Anlaşarak kaçtık”, “Zorla kaçırdım”, “Diğer” seçenekleriyle sorgulanmıştır. Daha sonra isteyerek ve istemeyerek görücü usulüyle evlenenler “Görücü usulü”, arkadaşlık ederek ve zorla kaçırılarak evlenenler “Arkadaşlık ederek” şeklinde gruplandırılarak kullanılmıştır.

- **Evliliğin türü**

“Resmi nikah”, “İmam nikahı”, “Nikahsız beraberlik” seçenekler sunularak sorgulanmıştır. Tüm araştırma grubu resmi nikahlı olduğunu belirttiğinden çözümlemede kullanılmamıştır.

- **Aile tipi**

“Çekirdek” ve “geniş” şeklinde sunularak, bulgularda aynen kullanılmıştır.

- **Çocuk varlığı ve sayısı**

İlk önce çocuk varlığı sorgulanmıştır. Çocuğu olanların sayısı açık uçlu olarak belirtilmiştir. Çözümlemede çocuğu olmayanlar analiz dışına bırakılarak, “1-2 çocuğu olan” ve “3 ve üzeri çocuğu olan” iki grup şeklinde kullanılmıştır.

- **Evde sözü geçen kişi**

Sözü geçen kişiler “Kendisi”; “Eşi”; “Her ikisi beraber”; “Diğer” biçiminde gruplanarak sorgulanmıştır. Daha sonra “Kendisi” ve “Diğer” şeklinde gruplanarak kullanılmıştır.

- **Yakın çevrede kadına yönelik şiddet uygulama durumu**

Yakın çevrenizde (komşu, akraba, arkadaş) eşine şiddet (aşağılama, dayak atma, kötü davranma) uygulayan var mı? şeklinde sorgulanarak, “Evet”, “Hayır” ve “Bilmiyorum” seçenekler verilmiştir. Çözümlemede “Evet” ve “Hayır” cevabını verenler değerlendirilmiştir.

- **Ev işlerinde erkeklerin yardım durumu**

Ailede ev işlerin dağılımı “gerekli malzeme alış verişi”, “yemeğin hazırlığı”, “evin temizliği”, “çamaşır işleri”, “bulaşık işleri”, “aylık fatura ödemeleri” ve “çocuk bakımı” şeklinde sorgulanmıştır. Daha sonra ev işlerinden “evin temizliği”, “çamaşır işleri”, “bulaşık işleri”, “aylık fatura ödemeleri” değişkenlerin en az birinden erkeğin katılımı ev işlerinde “yardım var”; katılımı olmayanlara “yardım yok” şeklinde gruplanarak kullanılmıştır.

- **Aile planlaması yöntemi kullanma durumu**

Ailede eşlerin herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanımı (etkili veya etkisiz) sorgulanmıştır. Yanıtlar, “Evet” ve “Hayır” şeklinde alınmıştır.

- **İstenmeyen gebelik varlığı**

İstenmeyen gebelik varlığı tüm evlilik boyunca istenmeyen gebeliğin öyküsünün olup olmadığı sorgulanarak “Evet” ve “Hayır” şeklinde gruplanarak kullanılmıştır.

4.8. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmaya alınan bireylerin adres bilgilerine Esentepe Sağlık Ocağı ETF’lerinden ulaşılmıştır. Evlerinde ziyaret edilerek araştırma konusunda aydınlatılarak (Ek 6), araştırmaya katılmak isteyenlerden yapılandırılmış veri toplama formu yardımıyla (Ek 2,3) veri toplanmıştır. Veri toplama formundaki sosyodemografik özelliklere ait sorular araştırmacı tarafından yüz yüze

görüşme tekniği ile sorulmuştur. Konunun özelliğinden dolayı aile içi şiddet varlığını, türlerini ve evlilik dışında başka kadınlarla cinsel ilişki varlığını saptamak için hazırlanmış soruları, katılımcının kendisinin yanıtlaması, formu kapalı kutuya atması istenmiştir. İki katılımcıya, okuma yazma bilmediği için, sorular ayrı bir odada araştırmacı tarafından sorularak doldurulmuştur. Evde bulunmayan bireyler evde bulunan diğer birey ya da komşularından alınan bilgiler ışığında farklı gün ve saatlerde en az 3 kez gidilmiştir.

4.9. Veri Çözümlemesi:

Verinin değerlendirilmesinde SPSS 13.0 paket programı ve Epi Info 2002 paket programı kullanılmıştır.

Çözümleme yöntemleri: Şiddet belirleme veri formunun iç geçerliliğini belirlemek için Cronbach alfa, ulaşılan grup ile ulaşılmayan grubun yaş açısından değerlendirilmesinde t testi; tek değişkenli çözümlemelerde Ki kare testi; fiziksel şiddete yönelik çok değişkenli çözümlemelerde lojistik regresyon kullanılmıştır^{107;108;109}.

Çözümlemelerde şiddete yönelik veri formunda bir kişi soruları doldurulmadığı için çözümleme dışında bırakılmıştır.

4.10. Araştırmanın Bütçesi:

Araştırmacıların kendi olanaklarıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmayı destekleyen herhangi bir kuruluş yoktur. Araştırma fonlarından destek alınmamıştır.

4.11. Araştırma Etik Onayı ve İzinler:

Araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan onay almıştır. Araştırmanın Esentepe Sağlık Ocağı Bölgesi'nde gerçekleştirilebilmesi için İzmir İl Sağlık Müdürlüğü Konak Sağlık Grup Başkanlığı'ndan izin alınmıştır.

4.12. Zaman Çizelgesi

Kaynak tarama: Eylül 2006 – Nisan 2008

Birinci Planlama: Eylül 2006 – Ocak 2007

Öneri sunumu: Ocak 2007

İkinci planlama: Şubat – Mart 2007

Etik Kuruldan ve Konak Sağlık Grup Başkanlığı’ndan İzin: Mart-Nisan 2007

Ön çalışma ve düzeltmeler: Nisan 2007

Veri toplama: Mayıs – Kasım 2007

Veri girişi: Aralık 2007

Veri çözümlemesi: Ocak-Şubat 2008

Yazım: Mart –Nisan 2008

Sunum: Mayıs 2008

5. BULGULAR

Araştırma grubunda ulaşılamayanlar ile ulaşılanların yaş, öğrenim durumu ve sosyal güvence durumu açısından değerlendirmesi aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 5. Araştırma grubunda ulaşılamayanlar ile ulaşılanların özelliklerine göre karşılaştırılması

Özellikler	Ulaşılan grup (n=129)		Ulaşılamayan grup (n=123)			
	Ortalama (S*)		Ortalama (S*)		t	p
Yaş	42.2(5.3)		40.6 (5.7)		2.18	0.03
	Sayı	%	Sayı	%	χ^2	p
Öğrenim						
Ortaokul mezunu ve altı	57	44	38	32	5.03	0.08
Lise mezunu	37	29	40	32		
Yüksekokul mezunu	35	27	45	36		
Sosyal güvence durumu						
Sosyal Sigortalar Kurumu	73	56.6	55	44.7	4.62	0.46
Bağ Kur	22	17.1	24	19.5		
Emekli Sandığı	23	17.8	26	21.1		
Yeşil Kart	1	0.8	1	0.8		
Özel	1	0.8	1	0.8		
Sosyal güvence yok	9	7.0	16	13.0		

* Standart sapma

Araştırma grubunda ulaşılan erkeklerin yaş ortalaması 42.2 ± 5.3 (en az 30, en çok 49), ulaşılamayan grubundaki erkeklerin yaş ortalaması ise 40.6 ± 5.7 (en az 26, en çok 49)'dur. Ulaşılan grubun yaş ortalaması, diğer gruba göre önemli olarak daha büyük saptanmıştır ($p=0.03$). İki grup öğrenim durumu, sosyal güvence durumu açısından anlamlı bir fark saptanmamıştır, iki grup benzer özelliklere sahiptir (Tablo 5).

Esentepe Sağlık Ocağı Bölgesi'nde evli erkeklerin eşlerine yönelik şiddet varlığı, türleri ve etkileyen faktörlerin irdelendiği çözümleme sonuçları aşağıda sunulmaktadır.

5.1. TANIMLAYICI BULGULAR

Erkeklerin sosyodemografik özellikleri Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6. Erkeklerin sosyodemografik özelliklere göre dağılımı

Sosyodemografik özellikler (n=129)	Sayı	%
Yaş		
30-34 yaş	20	15.5
35-39 yaş	40	31.0
40-44 yaş	52	40.3
45-49 yaş	17	13.2
Öğrenim durumu		
İlkokul altı	4	3.2
İlkokul mezunu	41	31.7
Ortaokul mezunu	12	9.3
Lise mezunu	37	28.7
Yüksekokul mezunu	35	27.1
İş durumu		
İşsiz, düzensiz işler	9	7.0
Ücretli işçi	57	44.2
Memur	20	15.5
Kendi hesabına çalışan	24	18.6
Emekli, emekli ve çalışan	19	14.7
Sosyal güvence durumu		
Sosyal Sigortalar Kurumu	73	56.6
Bağ Kur	22	17.1
Emekli Sandığı	23	17.8
Yeşil Kart	1	0.8
Özel sigorta	1	0.8
Sosyal güvence yok	9	6.9

Erkeklerin yaş ortalaması 42.2 ± 5.3 (en az 30, en çok 49), %71.3'ü 35-44 yaş arasında, %35'i ilkokul ve altı öğrenim düzeyinde, %7'si işsiz veya düzensiz işlerde çalışmaktadır. Ailede kişi başına düşen gelirin ortancası 375 (en az 50, en çok 3,333) YTL olduğu saptanmıştır.

Tablo 7. Kadınların sosyodemografik özelliklere göre dağılımı

Sosyodemografik özellikler (n=129)	Sayı	%
Kadınların yaşı		
25-29 yaş	15	11.6
30-34 yaş	20	15.5
35-39 yaş	35	27.1
40-44 yaş	42	32.6
45-49 yaş	17	13.2
Kadınların öğrenim durumu		
İlkokul altı	7	5.4
İlkokul mezunu	36	27.9
Ortaokul mezunu	19	14.7
Lise mezunu	37	28.7
Yüksekokul mezunu	30	23.3
Kadınların iş durumu		
Çalışıyor	32	24.8
Çalışmıyor	89	69.0
Emekli	8	6.2

Kadınların %59.7'si 35-44 yaş grubunda, yaş ortalaması 38.2 ± 5.9 (en az 26, en çok 49), %33.4'ü ilkokul ve altı öğrenime sahip, yaklaşık üçte ikisi çalışmamaktadır (Tablo 7).

Tablo 8. Erkeklerin evlilik özelliklerine göre özelliklerin dağılımı

Evlilik özellikleri (n=129)	Sayı	%
Evlenme şekli		
Görücü usulü ile isteyerek	54	41.8
Görücü usulü ile istemeyerek	1	0.8
Arkadaşlık ederek	72	55.8
Anlaşarak kaçarak	2	1.6
Eşler arasındaki ilişki algısı		
Çok İyi	52	40.3
İyi	66	51.2
Orta	11	8.5
Evlilik süresi		
5 yıl ve altı	6	4.6
6-10 yıl	22	17.0
11-15 yıl	37	28.7
16-20 yıl	34	26.4
21 ve üzeri	30	23.3
Çocuğa sahip olma durumu		
Çocuğu yok	6	4.7
1 çocuk	44	34.1
2 çocuk	62	48.1
3 çocuk ve üzeri	17	13.1

Araştırma grubunu oluşturan erkeklerin %57.4'ü arkadaşlık ederek ve anlaşarak, %42.6'si görücü usulü ile evlendiklerini, %78.4'ü evlilik sürelerinin 11 yıl ve üzeri olduğunu, %51.2'si eşler arasındaki ilişki algılarının iyi olduğunu belirtmişlerdir. Çocuk sahibi olma durumları incelendiğinde, %4.7'sinin çocuk sahibi olmadığı, %82.2'sinin 1-2 çocuk sahibi olduğu saptanmıştır (Tablo 8).

Erkeklerin tümü resmi nikahlıdır ve tümü evliliklerinden memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 9. Erkeklerin büyüdüğü ailelerinin özelliklerine göre dağılımı

Büyüdüğü ailelerinin özellikleri (n=129)	Sayı	%
Büyüdüğü aile tipi		
Çekirdek	111	86.0
Geniş	13	10.1
Parçalanmış	5	3.9
Büyüdüğü ailede sözü geçen kişi		
Babası	83	64.3
Annesi	12	9.3
Beraber	31	24.0
Diğer (dede, dayı, abi)	3	2.4
Kendi ailesinde evde sözü geçen kişi		
Kendisi	32	24.8
Eşi	6	4.7
Beraber	91	70.5
Çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma durumu		
Evet	89	69.0
Hayır	36	27.9
Hatırlamıyor	4	3.1

Araştırmaya katılan erkeklerin büyük çoğunluğu çekirdek ailelerde büyüdüklerini, büyüdükleri ailelerde kararları veren kişinin üçte ikisi babaları olduklarını, üçte ikisi çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kaldıklarını ve kurdukları kendi ailelerinde üçte ikisi kadar kararları eşleriyle beraber verdiklerini belirtmişlerdir (Tablo 9).

Tablo 10. Erkeklerin alışkanlık durumuna göre dağılımı

Alışkanlıklar (n=129)	Sayı	%
Sigara içme durumu		
İçen	70	54.3
Bırakan	16	12.4
İçmeyen	43	33.3
Alkol kullanma durumu		
Hiç içmeyen veya seyrek kullanan	96	74.4
Haftada bir	13	10.1
Birkaç günde bir	15	11.6
Her gün	5	3.9

Erkeklerin sigara içme ve alkol kullanma alışkanlıkları incelendiğinde, yarısından fazlası sigara içtiklerini, %25.6'sı haftada birkaç gün veya her gün alkol kullanmakta olduğunu belirtmiştir (Tablo 10).

Tablo 11. Erkeklerin günlük ev işlerinin paylaşımına göre dağılımı

Günlük ev işlerinin	Erkek*		Kadın*		Beraber*		#Diğer*	
paylaşımı (n=129)	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Malzeme alımı	26	20.2	27	20.9	75	58.1	1	0.8
Ev temizliği	2	1.6	103	79.8	16	12.4	8	6.2
Bulaşık işleri	1	0.8	104	80.6	21	16.3	3	2.3
**Fatura işleri	50	38.8	20	15.5	27	20.9	32	24.8
Yemek yapımı	-	-	110	85.3	14	10.9	5	3.9
Çamaşır işleri	-	-	113	87.6	13	10.1	3	2.3
Çocuk bakımı(n=123)	-	-	88	71.5	34	27.6	1	0.9

#Diğer: anne; gelin, çocuklar; yardımcı kadın, kapıcı

*Satır yüzdesi

Günlük ev işlerinin paylaşımına bakıldığında; erkeklerin en çok fatura işleri ile malzeme alışverişini yaptıkları saptanmıştır. Erkeklerin, %10.9'u yemek yapımını, %10.1'i çamaşır işlerini ve %27.6'sı çocuk bakımını eşleriyle beraber yaptıklarını belirtmiştir (Tablo 11).

Tablo 12. Erkeklerin eşlerine uyguladığı şiddet türleri ve sıklığı

Şiddet türü* (n=128)	Şiddet var		Şiddet yok	
	Sayı	%	Sayı	%
Psikolojik	119	93.0	9	7.0
Ekonomik	44	34.4	84	65.6
Fiziksel	48	37.5	80	62.5
Cinsel	5	3.9	123	96.1

Erkeklerin eşlerine karşı uygulamış oldukları şiddet sırasıyla, %93.0 psikolojik, %34.4 ekonomik, %37.5 fiziksel ve %3.9 cinsel şiddettir (Tablo 12).

Tablo 13. Şiddet sorularından en çok yanıtlananların dağılımı

Şiddet soruları (n=128)	Sayı	%
Psikolojik şiddet		
Eşine kızarak bağırma	97	75.2
Eşinin dışarı çıkmak için izin alma zorunluluğu	64	49.6
Eşinin kendisinden korktuğunu hissetme	41	31.8
Ekonomik şiddet		
Eşinin kullandığı paranın hesabını vermesini isteme	28	22.0
Eşinin harcamalarını kısıtlama	28	22.0
Fiziksel şiddet		
Eşinin üzerine yürüme	29	22.5
Eşini itme veya tokat atma	19	14.7

Şiddet sorularından, eşine kızarak bağırma (%75.2), eşinin dışarı çıkmak için izin alması (%49.6), eşinin kendisinden korktuğunu hissetmesi (%31.8), eşinin kullandığı paranın hesabını vermesini isteme, eşinin harcamalarını kısıtlama, eşinin üzerine yürüme (%22.5) ve eşini itme veya tokat atma (%14.7) en çok evet yanıtı alan sorulardır (Tablo 13).

Tablo 14. Erkeklerin eşlerine uyguladığı şiddet türlerin birlikteliği

Şiddet türü* (n=128)	Sayı	%
Fiziksel + Psikolojik şiddet	46	35.9
Fiziksel+ Ekonomik şiddet	18	14.1
Fiziksel+ Cinsel şiddet	3	2.3
Fiziksel+ Ekonomik şiddet + Psikolojik şiddet	16	12.5
Fiziksel+ Cinsel + Ekonomik şiddet	1	0.7
Fiziksel+ Cinsel + Psikolojik şiddet	3	2.3
Psikolojik+ Cinsel şiddet	5	3.9
Psikolojik+ Ekonomik şiddet	40	31.3
Psikolojik+ Ekonomik + Cinsel şiddet	16	12.5
Cinsel+ Ekonomik şiddet	2	1.5
Psikolojik+ Ekonomik + Fiziksel + Cinsel şiddet	1	0.7

Erkeklerin eşlerine karşı uygulamış oldukları şiddet türlerinin birlikteliği incelendiğinde sırasıyla en çok görülen, %35.9 fiziksel ve psikolojik şiddet, %14.1 fiziksel ve ekonomik şiddet, %3.9 psikolojik ve cinsel şiddettir. Bütün şiddet türlerinin birlikte olduğu bir olgu (%0.7) saptanmıştır (Tablo 14).

5.2. ÇÖZÜMLEYİCİ BULGULAR

5.2.1. Psikolojik şiddete yönelik bulgular

Psikolojik şiddet en sık uygulanan şiddet türü olarak saptanmıştır. Psikolojik şiddet uygulamaya etki eden değişkenler aşağıda incelenmektedir.

Tablo 15. Erkeklerin sosyodemografik özelliklere göre eşlerine psikolojik şiddet uygulama durumu

Sosyodemografik özellikler (n=128)	Psikolojik şiddet uygulama				p
	Var		Yok		
	sayı	%	sayı	%	
Yaş					
25-39 yaş	35	94.6	2	5.4	*1.00
40-49 yaş	84	92.3	7	7.7	
Öğrenim durumu					
İlkokul ve altı	38	86.4	6	13.6	*0.06
Ortaokul ve üzeri	81	96.4	3	3.6	
Çalışma durumu					
İşsiz veya düzensiz iş	8	100.0	0	0.0	*1.00
Diğer (düzenli işte çalışan)	111	92.5	9	7.5	
Sosyal güvence türü					
SSK	67	91.8	6	8.2	*0.73
Diğer	52	94.5	3	5.5	

*Fisher'in Kesin Testi

Erkeklerin sosyodemografik özelliklere göre eşlerine psikolojik şiddet uygulama durumu incelendiğinde; erkeklerin yaşı, çalışma durumu ve sosyal güvence türü eşlerine psikolojik şiddet uygulamalarını anlamlı olarak etkilememektedir.

Öğrenim durumu açısından incelendiğinde ortaokul ve üzeri öğrenime sahip erkeklerin psikolojik şiddet uygulaması daha yüksek saptanmasına karşın gözlenen bu fark anlamlı değildir.

Tablo 16. Kadınların sosyodemografik özelliklerine göre psikolojik şiddete maruz kalma durumu

Sosyodemografik özellikler (n=128)	Psikolojik şiddet uygulama				p
	Var		Yok		
	Sayı	%	sayı	%	
Kadınların yaşı					
25-34 yaş	32	91.4	3	8.6	*0.70
35-49 yaş	87	93.5	6	6.5	
Kadınların öğrenim durumu					
İlkokul ve altı	35	83.3	7	16.7	*0.005
Ortaokul ve üzeri	84	97.7	2	2.3	
Kadınların çalışma durumu					
Çalışıyor veya emekli	37	92.5	3	7.5	*1.00
Çalışmıyor	82	93.2	6	6.8	
Kadınların ev gelirine katkı durumu					
Var	55	91.7	5	8.3	*0.73
Yok	64	94.1	4	5.9	
Kadınların sosyal güvence varlığı					
Kendisine ait sosyal güvencesi var	41	93.2	3	6.8	*1.00
Kendisine ait sosyal güvencesi yok	78	92.9	6	7.1	

*Fisher'in Kesin Testi

Kadınların sosyodemografik özelliklerine göre psikolojik şiddete maruz kalma durumu incelendiğinde; kadınların yaşı, çalışma durumu, ev gelirine katkı durumu ve kendisine ait sosyal güvence varlığı psikolojik şiddete maruz kalmayı anlamlı olarak etkilememektedir.

Ortaokul ve üzeri öğrenim düzeyindeki kadınların daha düşük öğrenimine göre psikolojik şiddete maruz kalma durumu anlamlı olarak fazladır (p=0.005).

Tablo 17. Erkeklerin aile özelliklerine göre eşlerine psikolojik şiddet uygulama durumu

Aile özellikleri (n=128)	Psikolojik şiddet uygulama				Ki kare	p
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Eşle evlenme biçimi						
Görücü usulü	50	90.9	5	9.1		*0.49
Arkadaşlık ederek ve anlaşarak	69	94.5	4	5.5		
Evlilik süresi						
10 yıl ve altı	26	92.9	2	7.1		*1.00
11 yıl ve üstü	93	93.0	7	7.0		
Aile tipi						
Çekirdek	113	92.6	9	7.4		*1.00
Geniş	6	100.0	0	0.0		
Çocuk varlığı (n=122)#						
1-2 çocuğu olan	100	94.3	6	5.7		*0.09
Üç ve üzeri çocuğu olan	13	81.3	3	18.8		
Eş ile iletişim algısı						
Çok iyi	49	94.2	3	5.8		*0.73
İyi ve orta	70	92.1	6	7.9		
Evde sözü geçen kişi						
Erkek	27	87.1	4	12.9		*0.21
Diğer(kadın, birlikte)	92	94.8	5	5.2		
Ev işlerinde yardım etme durumu						
Yardım ediyor	81	93.1	6	6.9		*1.00
Yardım etmiyor	38	92.7	3	7.3		
Yakın çevresinde kadına yönelik şiddet varlığı						
Var	42	95.5	2	4.5		*0.71
Yok	77	91.7	7	8.3		
Kişi başı gelir						
250 ve altı YTL	34	87.2	5	12.8	2.92	0.23
251-500 YTL	48	96.0	2	4.0		
501 YTL	37	94.9	2	5.1		

*Fisher'in Kesin Testi

#Çocuğu olmayanlar değerlendirmeye alınmadı

Erkeklerin aile özelliklerine göre eşlerine psikolojik şiddet uygulama durumu incelendiğinde; geniş aile tipine sahip olan, 1-2 çocuğa sahip olan ve evde sözü geçen diğer olduğu grubundaki erkeklerde eşlerine psikolojik şiddet uygulaması daha yüksek saptanmasına karşın bu fark anlamlı değildir.

Erkeklerin aile özelliklerinden evlenme biçimi, evlilik süresi, eş ile iletişim algısı, ev işlerinde yardım etme durumu, yakın çevrede kadına yönelik şiddet varlığı ve kişi başına düşen geliri psikolojik şiddet uygulama durumunu anlamlı olarak etkilememektedir.

Tablo 18. Erkeklerin büyüdüğü ailelerin özelliklerine göre eşlerine psikolojik şiddet uygulama durumu

Büyüdüğü ailelerin özellikleri (n=128)	Psikolojik şiddet uygulama				p
	Var		Yok		
	sayı	%	sayı	%	
Büyüdüğü aile tipi					
Çekirdek	101	91.8	9	8.2	*0.35
Geniş veya parçalanmış	18	100.0	0	0.0	
Büyüdüğü ailede sözü geçen kişi					
Baba veya ailelerin erkek üyeleri	77	90.6	8	9.4	*0.27
Anne veya anne-baba birlikte	42	97.7	1	2.3	
Çocuklukta aile içi şiddete tanık olma durumu					
Evet	62	96.9	2	3.1	*0.16
Hayır	57	89.1	7	10.9	
Çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma durumu (n=124)#					
Evet	83	94.3	5	5.7	*0.69
Hayır	33	91.7	3	8.3	

*Fisher'in Kesin Testi

#"Hatırlamıyorum" şeklinde yanıt verenler değerlendirmeye alınmamıştır

Erkeklerin büyüdüğü ailelerin özellikleri incelendiğinde; geniş veya parçalanmış ailede büyüyen, evinde babaların veya erkek üyelerin sözü geçtiği grupta, çocuklukta aile içi şiddete tanık olan erkeklerde eşlerine psikolojik şiddet uygulama durumu daha yüksek saptanmasına karşın gözlenen bu fark anlamlı değildir.

Erkeklerin aile içi şiddete maruz kalma durumu psikolojik şiddet uygulama durumuna etkisi saptanmamıştır.

Tablo 19. Eşlerdeki süregen hastalık varlığına göre kadına psikolojik şiddet uygulama durumu

Süregen hastalık durumu (n=128)	Psikolojik şiddet uygulama				P
	Var		Yok		
	sayı	%	sayı	%	
Erkeklerin süregen hastalık durumu					
Var	32	94.1	2	5.9	*1.00
Yok	87	92.6	7	7.4	
Kadınların süregen hastalık durumu					
Var	37	90.2	4	9.8	*0.46
Yok	82	94.3	5	5.7	

*Fisher'in Kesin Testi

Erkeklerde ve kadınlarda süregen hastalık varlığı psikolojik şiddet uygulama durumunu anlamlı olarak etkilememektedir.

Tablo 20. Erkeklerin riskli davranışlarına göre eşlerine psikolojik şiddet uygulama durumu

Erkeklerin riskli davranışları (n=128)	Psikolojik şiddet uygulama				p
	Var		Yok		
	sayı	%	sayı	%	
Sigara içme durumu					
İçen	67	95.7	3	4.3	*0.29
İçmeyen	52	89.7	6	10.3	
Alkol kullanma durumu					
İçmeyen veya seyrek içen	86	90.5	9	9.5	*0.11
Haftada birkaç kez veya her gün içen	33	100.0	0	0.0	
Evlilik dışında başka kadınlarla cinsel ilişki varlığı (n=108)#					
İlişkisi olan	18	100.0	0	0.0	*1.00
İlişkisi olmayan	86	95.6	4	4.4	

*Fisher'in Kesin Testi

#Soruyu yanıtlanmayanlar değerlendirmeye alınmamıştır

Erkeklerde riskli davranış varlığına göre fiziksel şiddet uygulama durumu incelendiğinde; sigara içen, haftada birkaç kez veya her gün alkol kullanan ve evlilik dışı başka kadınlarla cinsel ilişkisi olan erkeklerde eşlerine psikolojik şiddet uygulaması daha yüksek saptanmasına karşın bu fark anlamlı değildir.

Tablo 21. Erkeklerin aile planlaması yöntemi kullanımı ve eşlerinde istenmeyen gebelik varlığına göre eşlerine psikolojik şiddet uygulama durumu

Değişkenler (n=128)	Psikolojik şiddet				p
	Var		Yok		
	sayı	%	sayı	%	
Aile planlaması yöntemi kullanma durumu					
Kullanıyor	69	92.3	8	7.7	*1.00
Kullanmıyor	23	95.8	1	4.2	
İstenmeyen gebelik varlığı					
Var	38	95.0	2	5.0	*0.71
Yok	81	92.0	7	8.0	

Erkeklerin veya eşlerinin aile planlaması yöntemi kullanma durumu ve istenmeyen gebelik öykü varlığı psikolojik şiddet uygulama durumunu anlamlı olarak etkilememektedir.

5.2.2. Psikolojik şiddete yönelik bulgular (ikinci çözümleme)

Psikolojik şiddetin değerlendirilmesinde en çok belirtilen (%75.2) “kızarak bağırma” seçeneği çıkarıldığında psikolojik şiddet sıklığı %76.6 olarak saptanmıştır. Yapılan çözümlemede; eşle evlenme biçimi ve büyüdüğü aile tipinin psikolojik şiddeti anlamlı olarak artırdığı bulunmuştur. Diğer değişkenlerde anlamlı bir fark saptanmamıştır (Tablo 22).

Tablo 22. İkinci çözümleme sonucu psikolojik şiddet uygulamayı etkileyen değişkenler

Aile özellikleri (n=128)	Psikolojik şiddet uygulama				Ki kare	p
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Eşle evlenme biçimi						
Görücü usulü	48	87.3	7	12.7	6.16	0.01
Arkadaşlık ederek ve anlaşarak	50	68.5	23	31.5		
Büyüdüğü aile tipi						
Çekirdek	88	80.0	22	20.0		*0.03
Geniş veya parçalanmış	10	55.6	8	44.4		

*Fisher'in Kesin Testi

5.2.3. Ekonomik şiddete yönelik bulgular

Ekonomik şiddeti uygulamaya etki eden değişkenler aşağıda incelenmektedir.

Tablo 23. Erkeklerin sosyodemografik özelliklerine göre eşlerine ekonomik şiddet uygulama durumu

Sosyodemografik özellikler (n=128)	Ekonomik şiddet uygulama				Ki kare	p
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Yaş						
25-39 yaş	12	32.4	25	67.6	0.08	0.76
40-49 yaş	32	35.2	59	64.8		
Öğrenim durumu						
İlkokul ve altı	19	43.2	25	56.8	2.30	0.12
Ortaokul ve üzeri	25	29.8	59	70.2		
Çalışma durumu						
İşsiz veya düzensiz iş	5	62.5	3	37.5		*0.12
Diğer(düzenli işte çalışan)	39	32.5	81	67.5		
Sosyal güvence türü						
SSK	28	38.4	45	61.6	1.19	0.27
Diğer	16	29.1	39	70.9		

*Fisher'in Kesin Testi

Erkeklerin, 25-34 yaş grubunda olanların, daha az öğrenimlilerin, düzensiz işlerde çalışanların veya işsizlerin ve SSK'lıların psikolojik şiddet uygulamaları daha yüksek gözlenmesine karşın, gözlenen bu fark anlamlı değildir.

Tablo 24. Kadınların sosyodemografik özelliklerine göre ekonomik şiddete maruz kalma durumu

Sosyodemografik özellikler (n=128)	Ekonomik şiddet uygulama				Ki kare	p
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Kadınların yaşı					0.18	0.66
25-34 yaş	11	31.4	24	68.6		
35-49 yaş	33	33.5	60	64.5		
Kadınların öğrenim durumu					3.27	0.07
İlkokul ve altı	19	45.2	23	54.8		
Ortaokul ve üzeri	25	29.1	61	70.9		
Kadınların çalışma durumu					3.63	0.06
Çalışıyor veya emekli	9	22.5	31	77.5		
Çalışmıyor	35	39.8	53	60.2		
Kadınların ev gelirine katkı durumu					1.82	0.17
Var	17	28.3	43	71.7		
Yok	27	39.7	41	60.3		
Kadınların sosyal güvence varlığı					1.49	0.22
Kendisine ait sosyal güvencesi var	12	27.3	32	72.7		
Kendisine ait sosyal güvencesi yok	32	38.1	52	61.9		

Daha az öğrenimli, çalışmayan, ev gelirine katkısı olmayan ve kendilerine ait sosyal güvencesi olmayan kadınların daha fazla ekonomik şiddete maruz kaldıkları saptanmasına karşın, bu fark anlamlı değildir.

Kadınların yaş gruplarının erkeğin ekonomik şiddet uygulamasına etkisi saptanmamıştır.

Tablo 25. Erkeklerin aile özelliklerine göre eşlerine ekonomik şiddet uygulama durumu

Aile özellikler (n=128)	Ekonomik şiddet uygulama				Ki kare	p
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Eşle evlenme biçimi						
Görücü usulü	22	40.0	33	60.0	1.35	0.24
Arkadaşlık ederek ve anlaşarak	22	30.1	51	69.9		
Evlilik süresi						
10 yıl ve altı	8	28.6	20	71.4	0.53	0.46
11 yıl ve üstü	36	36.0	64	64.0		
Aile tipi						
Çekirdek	42	34.4	80	65.6	*1.00	
Geniş	2	33.3	4	66.7		
Çocuk varlığı (n=122)#						
1-2 çocuğu olan	37	34.9	69	65.1	0.04	0.84
Üç ve üzeri çocuğu olan	6	37.5	10	62.5		
Eş ile iletişim algısı						
Çok iyi	17	32.7	35	67.3	0.11	0.74
İyi ve orta	27	35.5	49	64.5		
Evde sözü geçen kişi						
Erkek	13	41.9	18	58.1	1.03	0.30
Diğer(kadın, birlikte)	31	32.0	66	68.0		
Ev işlerinde yardım etme durumu						
Yardım ediyor	28	32.2	59	67.8	0.57	0.44
Yardım etmiyor	16	39.0	25	61.0		
Yakın çevresinde kadına yönelik şiddet varlığı						
Var	15	34.1	29	65.9	0.00	0.96
Yok	29	34.5	55	65.5		
Kişi başı gelir						
250 ve altı YTL	16	41.0	23	59.0	1.43	0.49
251-500 YTL	17	34.0	33	66.0		
501 YTL	11	28.2	28	71.8		

*Fisher'in Kesin Testi

#Çocuğu olmayanlar değerlendirmeye alınmadı

Erkeklerin aile özelliklerine göre eşlerine ekonomik şiddet uygulama durumu incelendiğinde; görücü usulüyle evlenen, evlilik süreleri daha fazla olan, evde sözü geçen erkek olduğu gruplarda, ev işlerinde yardım etmeyenlerde ve kişi başı gelirin en düşük olduğu erkeklerde eşlerine ekonomik şiddet uygulaması daha yüksek saptanmasına karşın bu fark anlamlı değildir.

Yakın çevrede kadına yönelik şiddet varlığı, eş ile iletişim algısı ve aile tipi ekonomik şiddet uygulama durumu üzerine etkisi saptanmamıştır.

Tablo 26. Erkeklerin büyüdüğü ailelerin özelliklerine göre eşlerine ekonomik şiddet uygulama durumu

Büyüdüğü ailelerin özellikleri (n=128)	Ekonomik şiddet uygulama				Ki kare	p
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Büyüdüğü aile tipi						
Çekirdek	38	34.5	72	65.5	0.01	0.92
Geniş veya parçalanmış	6	33.3	12	66.7		
Büyüdüğü ailede sözü geçen kişi						
Baba veya ailenin erkek üyeleri	34	40.0	51	60.0	3.54	0.60
Anne veya anne-baba birlikte	10	23.3	33	76.7		
Çocuklukta aile içi şiddete tanık olma durumu						
Evet	20	31.3	44	68.8	0.55	0.45
Hayır	24	37.5	40	62.5		
Çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma durumu (n=124)						
Evet	32	36.4	56	63.6	0.84	0.35
Hayır	10	27.8	26	72.2		

#"Hatırlamıyorum" şeklinde yanıt verenler değerlendirmeye alınmamıştır

Erkeklerin büyüdüğü ailelerin özellikleri incelendiğinde; büyüdüğü ailede evinde babaların veya erkek üyelerin sözü geçtiği grupta, çocuklukta aile içi şiddete maruz kalan ve tanık olan erkeklerde eşlerine ekonomik şiddet uygulama durumu daha yüksek saptanmasına karşın gözlenen bu fark anlamlı değildir.

Erkeklerin büyüdüğü aile tipinin ekonomik şiddet uygulama durumuna etkisi saptanmamıştır.

Tablo 27. Eşlerdeki süregen hastalık varlığına göre kadına ekonomik şiddet uygulama durumu

Süregen hastalık durumu (n=128)	Ekonomik şiddet uygulama				Ki kare	p
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Erkeklerin süregen hastalık durumu						
Var	13	38.2	21	61.8	0.30	0.58
Yok	31	33.0	63	67.0		
Kadınların süregen hastalık durumu						
Var	19	46.3	22	53.7	3.82	0.05
Yok	25	28.7	62	71.3		

Erkeklerde ve kadınlarda süregen hastalık varlığına göre ekonomik şiddet uygulama durumu incelendiğinde; erkeklerde süregen hastalık varlığı ekonomik şiddet uygulama durumuna etkisi saptanmamıştır.

Süregen hastalığı olan kadınların olmayanlara göre ekonomik şiddete maruz kalma durumu anlamlı olarak fazladır (p=0.05).

Tablo 28. Erkeklerin riskli davranışlarına göre eşlerine ekonomik şiddet uygulama durumu

Erkeklerin riskli davranışları (n=128)	Ekonomik şiddet uygulama				Ki kare	p
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Sigara içme durumu						
İçen	26	37.1	44	62.9	0.52	0.46
İçmeyen	18	31.0	40	69.0		
Alkol kullanma durumu						
İçmeyen veya seyrek içen	30	31.6	65	68.4	1.27	0.25
Haftada birkaç kez veya her gün içen	14	42.4	19	57.6		
Evlilik dışında başka kadınlarla cinsel ilişki varlığı (n=108)#						
İlişkisi olan	5	27.8	13	72.2	0.40	0.52
İlişkisi olmayan	32	35.6	58	64.4		

#Soruyu yanıtlanmayanlar değerlendirmeye alınmamıştır

Erkeklerde riskli davranış varlığına göre ekonomik şiddet uygulama durumu incelendiğinde; sigara içen, haftada birkaç kez veya her gün alkol kullanan ve evlilik dışı başka kadınlarla cinsel ilişkisi olmayan erkeklerde eşlerine ekonomik şiddet uygulaması daha yüksek saptanmasına karşın bu fark anlamlı değildir.

Tablo 29. Erkeklerin aile planlaması yöntemi kullanımı ve eşlerinde istenmeyen gebelik varlığına göre eşlerine ekonomik şiddet uygulama durumu

Değişkenler (n=128)	Ekonomik şiddet uygulama				Ki kare	p
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Aile planlaması kullanma durumu						
Kullanıyor	35	33.7	69	66.3	0.12	0.72
Kullanmıyor	9	37.5	15	62.5		
İstenmeyen gebelik varlığı						
Var	14	35.0	26	65.0	0.01	0.92
Yok	30	34.1	58	65.9		

Erkeklerin veya eşlerin aile planlaması yöntemi kullanma durumu ve istenmeyen gebelik öykü varlığı ekonomik şiddet uygulama durumunu etkilememektedir.

5.2.4. Fiziksel şiddete yönelik bulgular

Fiziksel şiddet uygulamaya etki eden değişkenler aşağıda incelenmektedir.

Tablo 30. Erkeklerin sosyodemografik özelliklerine göre eşlerine fiziksel şiddet uygulama durumu

Sosyodemografik özellikler (n=128)	Fiziksel şiddet uygulama				Ki kare	p
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Yaş						
25-39 yaş	17	45.9	31	34.1	1.56	0.20
40-49 yaş	31	34.1	60	65.9		
Öğrenim durumu						
İlkokul ve altı	22	50.0	22	50.0	4.47	0.03
Ortaokul ve üzeri	26	31.0	58	69.0		
Çalışma durumu						
İşsiz veya düzensiz iş	6	75.0	2	25.0		*0.05
Diğer(düzenli işte çalışan)	42	35.0	78	65.0		
Sosyal güvence türü						
SSK	25	34.2	48	65.8		
Diğer	23	41.8	32	58.2	0.76	0.38

*Fisher'in Kesin Testi

Erkeklerin sosyoekonomik özelliklerine göre fiziksel şiddet uygulama durumu incelendiğinde; daha genç yaş grubundaki ve SSK dışında sosyal güvencesine sahip olan erkeklerin fiziksel şiddet uygulaması daha yüksek saptanmasına karşın, fark anlamlı bulunmamıştır.

İlkokul ve altı öğrenimin düzeyindeki erkeklerin daha yüksek öğrenimlilere göre eşlerine fiziksel şiddet uygulaması anlamlı olarak fazladır (p=0.03).

İşsiz veya düzensiz işte çalışan erkeklerin diğer düzenli bir işte çalışanlara göre eşlerine fiziksel şiddet uygulaması anlamlı olarak fazladır (p=0.05).

Tablo 31. Kadınların sosyodemografik özelliklerine göre eşlerine fiziksel şiddete maruz kalma durumu

Sosyodemografik özellikler (n=128)	Fiziksel şiddet uygulama				Ki kare	p
	Var sayı	Yok %	sayı	%		
Kadınların yaşı						
25-34 yaş	18	51.4	17	48.6	3.98	0.04
35-49 yaş	30	32.3	63	67.7		
Kadınların öğrenim durumu						
İlkokul ve altı	17	40.5	25	59.5	0.23	0.62
Ortaokul ve üzeri	31	36.0	55	64.0		
Kadınların çalışma durumu						
Çalışıyor veya emekli	13	32.5	27	67.5	0.62	0.43
Çalışmıyor	35	39.8	53	60.2		
Kadınların ev gelirine katkı durumu						
Var	21	35.0	39	65.0	0.30	0.58
Yok	27	39.7	41	60.3		
Kadınların sosyal güvence varlığı						
Kendisine ait sosyal güvencesi var	14	31.8	30	68.2	0.92	0.33
Kendisine ait sosyal güvencesi yok	34	40.5	50	59.5		

Kadınların sosyodemografik özelliklerine göre fiziksel şiddete maruz kalma durumu incelendiğinde; ilkokul ve altı öğrenimine sahip, çalışmayan, ev gelirine katkısı olmayan ve kendisine ait sosyal güvencesi olmayan kadınlarda fiziksel şiddete maruz kalma durumu daha yüksek saptanmasına karşın, fark anlamlı bulunmamıştır.

Daha genç yaş gruptaki (25-34 yaş) kadınların diğer yaş (35-49 yaş) grubuna göre eşlerine fiziksel şiddete maruz kalma durumu anlamlı olarak fazladır ($p=0.04$).

Tablo 32. Erkeklerin aile özelliklerine göre eşlerine fiziksel şiddet uygulama durumu

Aile özellikler (n=128)	Fiziksel şiddet uygulama				Ki kare	p
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Eşle evlenme biçimi						
Görücü usulü	23	41.8	32	58.2	0.76	0.38
Arkadaşlık ederek ve anlaşarak	25	34.2	48	65.8		
Evlilik süresi						
10 yıl ve altı	9	32.1	19	67.9	0.43	0.50
11 yıl ve üstü	39	39.0	61	61.0		
Aile tipi						
Çekirdek	47	38.5	75	61.5		*0.40
Geniş	1	16.7	5	83.3		
Çocuk varlığı (n=122)#						
1-2 çocuğu olan	40	37.7	66	62.3	0.21	0.64
Üç ve üzeri çocuğu olan	7	43.8	9	56.3		
Eş ile iletişim algısı						
Çok iyi	12	23.1	40	76.9	7.77	0.01
İyi ve orta	36	47.4	40	52.6		
Evde sözü geçen kişi						
Erkek	13	41.9	18	58.1	0.34	0.55
Diğer(kadın, birlikte)	35	36.1	62	63.9		
Ev işlerinde yardım etme durumu						
Yardım ediyor	29	33.3	58	66.7	2.01	0.15
Yardım etmiyor	19	46.3	22	53.7		
Yakın çevresinde kadına yönelik şiddet varlığı						
Var	22	50.0	22	50.0	4.47	0.03
Yok	26	31.0	58	69.0		
Kişi başı gelir						
250 ve altı YTL	14	35.9	25	64.1		
251-500 YTL	20	40.0	30	60.0	0.22	0.89
501 YTL	14	35.9	25	64.1		

*Fisher'in Kesin Testi

#Çocuğu olmayanlar değerlendirmeye alınmadı

Erkeklerin aile özelliklerine göre fiziksel şiddet uygulama durumu incelendiğinde; görücü usulüyle evlenen, evlilik süresi daha fazla olan, çekirdek aileye sahip olan, üç ve üzeri çocuğu olan, ev işlerinde yardım etmeyen ve evinde erkeğin sözü geçen grubundaki erkeklerde fiziksel şiddet uygulaması daha fazla saptanmasına karşın gözlenen bu fark anlamlı değildir.

Eşyle iletişimi iyi ve orta olan erkeklerde çok iyi olanlara göre eşlerine fiziksel şiddet uygulaması anlamlı olarak fazla bulunmuştur (p=0.01).

Yakın çevresinde kadına yönelik şiddetin olduğu grubundaki erkeklerde eşlerine fiziksel şiddet uygulaması anlamlı olarak fazla bulunmuştur (p=0.03).

Tablo 33. Erkeklerin büyüdüğü ailelerin özelliklerine göre eşlerine fiziksel şiddet uygulama durumu

Büyüdüğün ailelerin özellikleri (n=128)	Fiziksel şiddet uygulama				Ki kare	P
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Büyüdüğü aile tipi						
Çekirdek	43	39.1	67	60.9	0.84	0.35
Geniş veya parçalanmış	5	27.8	13	72.2		
Büyüdüğü ailede sözü geçen kişi						
Baba veya ailenin erkek üyeleri	34	40.0	51	60.0	0.67	0.41
Anne veya anne-baba birlikte	14	32.6	29	67.4		
Çocuklukta aile içi şiddete tanık olma durumu						
Evet	27	42.2	37	57.8	1.20	0.27
Hayır	21	32.8	43	67.2		
Çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma durumu (n=124)#						
Evet	38	43.2	50	56.8	3.58	0.06
Hayır	9	25.0	27	75.0		

#"Hatırlamıyorum" şeklinde yanıt verenler değerlendirmeye alınmamıştır

Erkeklerin büyüdüğü ailelerin özelliklerine göre fiziksel şiddet uygulama durumu incelendiğinde; büyüdüğü aile tipinin çekirdek olduğu, büyüdüğü ailede erkeğin sözü geçtiği grubunda, çocukluğunda aile içi şiddete tanık olan ve çocukluğunda aile içi şiddete maruz kalan erkeklerde fiziksel şiddet uygulaması daha fazla saptanmasına karşın gözlenen bu fark anlamlı değildir.

Tablo 34. Eşlerdeki süregen hastalık varlığının kadına fiziksel şiddet uygulamaya etkisi

Süregen hastalık durumu (n=128)	Fiziksel şiddet uygulama				Ki kare	p
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Erkeklerin süregen hastalık durumu						
Var	15	44.1	19	55.9	0.86	0.35
Yok	33	35.1	61	64.9		
Kadınların süregen hastalık durumu						
Var	17	41.5	24	58.5	0.40	0.52
Yok	31	35.6	56	64.4		

Eşlerdeki süregen hastalık varlığının kadına fiziksel şiddet uygulamaya etkisi incelendiğinde; hem erkek hem de kadın grubunda süregen hastalığı olanların fiziksel şiddet uygulaması daha yüksek saptanmasına karşın, bu fark anlamlı değildir.

Tablo 35. Erkeklerin riskli davranış varlığına göre eşlerine fiziksel şiddet uygulama varlığı

Erkeklerin riskli davranışları (n=128)	Fiziksel şiddet uygulama				Ki kare	P
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Sigara içme durumu						
İçen	29	41.4	41	58.6		
İçmeyen	19	32.8	39	67.2	1.01	0.31
Alkol kullanma durumu						
İçmeyen veya seyrek içen	29	30.5	66	69.5		
Haftada birkaç kez veya her gün içen	19	57.6	14	42.4	7.64	<0.00
Evlilik dışında başka kadınlarla cinsel ilişki varlığı (n=108)#						
İlişkisi olan	6	33.3	12	66.7	0.19	0.65
İlişkisi olmayan	35	38.9	55	61.1		

#Soruyu yanıtlanmayanlar değerlendirmeye alınmamıştır

Erkeklerde riskli davranış varlığına göre fiziksel şiddet uygulama durumu incelendiğinde; sigara içen ve evlilik dışı başka kadınlarla cinsel ilişkisi olmayan erkeklerde eşlerine fiziksel şiddet uygulaması daha fazla saptanmasına karşın, bu fark anlamlı değildir.

Haftada birkaç kez veya her gün alkol kullanan erkeklerde eşlerine fiziksel şiddet uygulaması anlamlı olarak fazladır ($p<0.00$).

Tablo 36. Erkeklerin aile planlaması yöntemi kullanımı ve eşlerinde istenmeyen gebelik varlığına göre eşlerine fiziksel şiddet uygulama durumu

Değişkenler (n=128)	Fiziksel şiddet				Ki kare	p
	Var		Yok			
	sayı	%	sayı	%		
Aile planlaması yöntemi kullanma durumu						
Kullanıyor	40	38.5	64	61.5	0.21	0.64
Kullanmıyor	8	33.3	16	66.7		
İstenmeyen gebelik varlığı						
Var	40	38.5	64	61.5	5.58	0.02
Yok	8	33.3	16	66.7		

Erkeklerin veya eşlerin aile planlaması yöntemi kullanma durumu fiziksel şiddet uygulamayı etkilememektedir.

Eşlerinde istenmeyen gebelik öyküsü olan erkeklerde eşlerine fiziksel şiddet uygulaması fazladır ($p=0.02$).

5.3. Lojistik regresyon çözümleme sonucu bulgular

Fiziksel şiddet için lojistik regresyon modeli

Bu kesitsel çalışmada risk faktörlerinin fiziksel şiddet için olasılık oranlarını (Odds Ratio) elde etmek amacı ile Lojistik Regresyon çözümlenmesinden yararlanılmıştır. Olasılık oranları %95’lik güven aralığında hesaplanmıştır. Oluşturulan lojistik regresyon modeline tek değişkenli çözümlemelerinde fiziksel şiddet ile ilişki kurulabilecek derecede anlamlı olan ($p \leq 0.05$) ve kaynaklarda belirlenen önemli risk faktörler alınmıştır.

Fiziksel şiddet için; erkeğin öğrenim durumu, çalışma durumu, alkol kullanımı, geliri, eş ile iletişim algısı, yakın çevrede kadına yönelik şiddet varlığı, çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma durumu, istenmeyen gebelik öykü varlığı, çocuklukta şiddete tanık olma durumu ve eşinin yaşı olmak üzere 10 risk faktörünün alındığı lojistik regresyon çözümlemesi “geriye doğru eleme” (Backward elimination) yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Bunlardan sadece gelir durumu sürekli değişken olarak alınmıştır.

Tablo 37. Lojistik regresyon modelinde kullanılan değişkenler ve referans değerler

Değişken	Referans Değerler
Erkeğin öğrenimi	Ortaokul ve üzeri öğrenimli olmak
Erkeğin çalışma durumu	Düzenli bir işte çalışıyor veya emekli olmak
Erkeğin alkol kullanma durumu	Alkol kullanmıyor olmak
Erkeğin iletişim algısı	Eş ile “Çok iyi” iletişimini belirtmek
Yakın çevrede kadına yönelik şiddet varlığı	Yakın çevrede kadına yönelik şiddetin olmadığını belirtmek
Erkeğin çocukken aile içi şiddete tanık olma durumu	Çocukken aile içi şiddete tanık olmamak
Erkeğin çocukken aile içi şiddete maruz kalma durumu	Çocukken şiddete maruz kalmamak
İstenmeyen gebelik öykü varlığı	İstenmeyen gebelik öykünün olmadığını belirtmek
Kadının yaşı	Kadının 35-49 yaş grubunda olmak

Geriye doğru eleme yöntemi ile elde edilen modelde, sırası ile “çocuklukta aile içi şiddete tanık olma”, “gelir”, “çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma durumu”, “erkeğin öğrenim durumu”, “çevrede kadına yönelik şiddet varlığı” ve “eş ile iletişim” değişkenleri elenmiştir. “Erkeğin iş durumu”, “alkol kullanımı”, “istenmeyen gebelik öykü varlığı” ve “eşin yaşı” değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı bulunup modele alınmıştır (Tablo 38).

Tablo 38. Fiziksel şiddet bağımlı değişken için lojistik regresyon çözümlemesi

Değişken	β	p -değeri	OR	% 95 Güven Aralığı
Erkeğin çalışmaması veya düzensiz işlerde çalışması	2.593	0.005	13.37	2.19-81.52
İstenmeyen gebelik öyküsünün olması	1.461	0.002	4.31	1.73-10.74
Kadının 25-34 yaş grubunda olması	1.424	0.004	4.15	1.59-10.84
Erkeğin alkol kullanması	1.282	0.006	3.60	1.43-9.03

Erkeğin çalışmaması veya düzensiz işlerde çalışması kadına yönelik fiziksel şiddet ile ilişkilidir (OR: 13.37).

İstenmeyen gebelik öykü varlığı kadına yönelik fiziksel şiddet ile ilişkilidir (OR: 4.31).

Kadının 25-34 yaş grubunda olması kadına yönelik fiziksel şiddet ile ilişkilidir (OR: 4.15).

Erkeğin alkol kullanması kadına yönelik fiziksel şiddet ile ilişkilidir (OR: 3.60).

6. TARTIŞMA

Esentepe Sağlık Ocağı Bölgesi'nde oturan 25-49 yaş evli erkeklerin eşlerine yönelik uyguladıkları şiddet türleri ve etkileyen etmenlerin araştırıldığı bu çalışma, ülkemizde kadına yönelik şiddetin erkeklere sorulduğu ilk çalışmadır. Bölge kayıtlarından yararlanılarak çalışmaya alınacak erkeklerin belirlenmesi, kayıtlardaki hataları beraberinde getirmiş ve çalışma grubuna seçilen erkeklerin %20'si bölgede bulunamamış, erkeklerin %9'u çalışmaya katılmayı reddetmiştir. Bulgular ulaşma oranının düşük kalmasından kaynaklanan sınırlılıkları beraberinde taşımaktadır. Bu konudaki çalışmaların daha çok kadınlar üzerinde yapılması, ekonomik ve psikolojik şiddet konusunda araştırmaların azlığı tartışmada kısıtlılık yaratmıştır.

6.1. Erkeklerin tanımlayıcı özellikleri

Çalışmaya katılan erkeklerin %3'ü ilkokul altı ve %56'sı lise ve üzeri eğitim düzeyindedir. TNSA 2003 verilerine göre Ege Bölgesi'ndeki erkeklerin %21'i ilkokul altı ve %21'i lise ve üzeri öğrenim düzeyindedir⁴⁰. Araştırma grubunun %70'den fazlasının 35-44 yaş arası erkeklerden oluşması ve kent merkezinde yaşamaları nedeniyle Ege Bölgesi için verilene göre öğrenim düzeyi yüksek bir grup oldukları düşünülmektedir.

Erkeklerin %7'si işsiz veya düzensiz işte çalışmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2007 araştırmasında, Türkiye'de işsizlik oranı kente %12 olarak saptanırken, 2006'da erkeklerde bu oran %10.8 olarak bulunmuştur¹¹⁰. Bu çalışma sonuçlarının ülke verilerine göre olan düşüklüğü çalışma sırasındaki iş durumunun sorgulanmasından ve bölgenin sosyoekonomik düzeyinin yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışan erkeklerin %59.7'si işçi ve memur olarak çalışmaktaydılar, bu oran TÜİK'in hane halkı araştırmasına göre benzer bulunmuştur (%59.7'i ücretli, maaşlı ve yevmiyeli)¹¹⁰.

Erkeklerin %7.0'ının sosyal güvencesi yoktur. Türkiye verilerine göre sosyal güvencesi olmayanlar nüfusun %8.6'sını oluşturmaktadır. Sosyal güvencesi olmayanların oranı Türkiye verilerine yakındır^{111;110}.

Erkeklerin ortanca kişi başı gelir düzeyi asgari ücretin altındadır (375 YTL).

Erkeklerin %57.4'ü arkadaşlık ederek evlenmiştir. Yanikkerem'in çalışmasında kadınların %50.4'ü görücü usulü, %49.6'sı arkadaşlık ederek evlenmiştir¹⁰⁶. Gömbül'ün çalışmasında kadınların %25.2'si arkadaşlık ederek evlenmiştir⁹. Diğer çalışmalara göre bu çalışmada arkadaşlık ederek evlenme daha yüksek bulunmuştur.

Erkeklerin tümü resmi nikahlıdır, bu da ülke verilerine göre daha yüksek bulunmuştur. TÜİK Hane Halkı Araştırması'na göre kentsel bölgede yaşayan ailelerin %96.5 resmi ve aynı zaman dini nikahlıdır¹¹². Erkeklerin ortalama olarak 15 yıl evlilik süresine ve büyük çoğunluğu (%82.2) 1-2 çocuğa sahiptirler.

Erkeklerin sadece %4.6'sı geniş aile tipine sahiptir; TÜİK 2006 verilere göre aile tipi kentte %83 çekirdek, %10.3 geniş aile tipindedir¹¹².

Erkeklerin %70.5'i evle ilgili kararları eşlerle beraber almaktadır. Evde sözü geçen kişi çeşitli ülke ve kültürlerle göre değişik tanımlanmakta ve algılanmaktadır¹¹³. Türkiye'nin ataerkil yapısını koruyan bir ülke olmasına rağmen, çalışmada erkeklerin önemli kararları eşleriyle birlikte vermesi yüksek saptanmıştır. Bunun bölgenin kentsel ve gelişmiş bölge olmasının yanında katılımcıların ve eşlerin öğrenim düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir¹⁰².

Evdeki günlük ev işlerinin paylaşımı incelendiğinde; erkeklerin en çok parayla ilgili olan fatura ödemesi ile alış veriş işini paylaştığı gözlenmiştir (fatura işleri %38.8, alışveriş %20.2). Yemek yapımı, çamaşır ve bulaşık işleri erkeklerin eşlerine en az yardım ettiği ev işleridir. Ankara'da oturan 155 kadın üzerinde yapılan bir çalışmaya göre ev işlerin paylaşımında en az olduğu ev işleri sırasıyla; ev temizliği (%5.9), çamaşır (%5.9) ve bulaşık işleridir (%2.6)¹¹⁴. Bu da çalışmanın bulgularıyla benzer olarak bulunmuştur. Geleneksel/toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle ev işleri daha çok kadın işi olarak görülmektedir.

Erkeklerin büyüdüğü ailelerin özelliklerine bakıldığında; büyük çoğunluğunun çekirdek ailede büyüdüğü (%86), ailede sözü geçen kişinin üçte ikisinin babaları olduğu, yarısının çocuklukta aile içi şiddete tanık olduğu ve üçte ikisinin çocuklukta aile içi şiddete maruz kaldığı saptanmıştır. Işıloğlu tarafından yapılan bir çalışmaya göre kadınların büyüdüğü ailede %48 sözel şiddet, %33 fiziksel şiddet olduğu; çocukken sözel şiddete maruz kalma %48 iken, fiziksel şiddete maruz kalan oranın %42 olarak saptanmıştır⁷³.

Erkeklerin üçte ikisi yakın çevrelerinde kadına yönelik fiziksel şiddetin olduğunu bildirmiştir. Gorchkova ve Shurigina'nın çalışmalarında kadın katılımcıların üçte ikisi, erkek katılımcıların yarısı, yakın çevrelerinde kadına yönelik şiddetin olduğunu belirtmişlerdir²⁴. Erkeklerin üçte birinde süregen hastalık olduğu, yarısından fazlası sigara içtikleri, üçte biri haftada birkaç kez veya her gün alkol kullandıklarını belirtmişlerdir. Karakuş Ergül İzmir'de yaptığı çalışmasında gebelerin eşlerinde (erkeklerde) sigara içme sıklığı %56 olarak saptanmıştır¹¹⁵.

Erkeklerin %21'i herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanmadıklarını ifade etmiştir. TNSA 2003 verilerine göre, 15-49 yaş kadınların herhangi bir yöntem kullanma sıklığı %71'dir⁴⁰. Akın

ve ark.'ın 1971 evli erkeklerle yaptığı görüşmelerde %35'inin herhangi bir yöntem kullanmadıkları saptanmıştır¹¹⁶. Her iki çalışmaya göre, bu çalışmada aile planlaması yöntem kullanımı daha yüksek bulunmuştur.

Erkeklerin eşlerinin % 31'inde istenmeyen gebelik öyküsünün olduğu saptanmıştır. TNSA-2003 sonuçlarına göre 15-49 yaş grubu evli kadınların son beş yılda yapmış oldukları doğumların %14'ü daha sonra olması istenen, %20'si ise istenmemiş doğumlardır⁴⁰.

Bu çalışmada, evlilik dışında başka kadınlarla cinsel ilişki varlığı %16.7 olarak belirlenmiştir. Gizlilik sağlandığı halde, bu soruya yanıt almada zorluk yaşanmıştır. Erkeklerin %16.3'ü de (21 kişi) soruyu yanıtlamamışlardır. Bu da, başka kadınlarla cinsel ilişki varlığının daha fazla olabileceğini düşündürmektedir. Hindistan'da düşük sosyoekonomik bir bölgede yapılan çalışmada, 2408 erkeğin bildirimine göre, evlilik dışı başka kadınla cinsel ilişki varlığı %22.4 olarak saptanmıştır¹¹⁷. Bu konuda çalışmaların kısıtlı olması ve ülkemizde benzer bir çalışmanın olmaması nedeniyle bu sonucun tartışılmasında kısıtlılık yaşanmıştır.

6.2. Kadınların tanımlayıcı özellikleri

Kadınların %5.5'i ilkokul altı ve %52'si lise ve üzeri eğitim düzeyindedir. TNSA 2003 verilerine göre Ege Bölgesi'ndeki 15-49 yaş kadınların %16.1'i ilkokul altı ve %18.7'si lise ve üzeri düzeyindedir⁴⁰. Öğrenim düzeyinin, TNSA verilerine göre daha yüksek olması, araştırma grubunun %75'in üzerinde 30-44 yaş arası kadından oluşmasından, kent merkezinde yaşamalarından ve bölgenin iyi sosyoekonomik durumundan kaynaklanmaktadır.

Kadınların üçte ikisi herhangi bir işte çalışmamaktadır ve yarısından fazlasının herhangi bir geliri yoktur. TNSA 2003 verilerine göre Ege Bölgesi'ndeki 15-49 yaş kadınların %63.9'u çalışmamaktadır⁴⁰. Bu da çalışmanın bulgularına benzemektedir. Kadınların üçte biri de kendine ait sosyal güvenceye sahiptir.

Çalışmada erkeklerin eşlerine yönelik uyguladıkları şiddet türü en çok psikolojik şiddet olarak saptanırken, diğer şiddet türleri fiziksel, ekonomik ve cinsel olarak sıralanmıştır.

6.3. Psikolojik şiddet

Bu çalışmada, erkeklerin eşlerine yönelik uyguladığı psikolojik şiddet yüksek olarak saptanmıştır(%97). Psikolojik şiddet, diğer şiddet türlerine göre daha az bilinen, tanımlanmasında farklı ölçütler kullanılan ve az araştırılan bir olgudur². Ancak kadının kendine olan güvenini, kimliğini tamamen yok edebildiği için fiziksel şiddetten çok daha kalıcı ve ciddi izler bırakabilmektedir²⁰. Vietnam’da kalitatif yöntemle dayanan bir çalışmanın sonucuna göre psikolojik şiddet ciddi ve öncü sorunlardan biri olarak tanımlanmıştır¹²¹. Bu çalışmada, psikolojik şiddeti tanımlayan sorulardan %76’sını “kızarak bağırma” oluşturmaktaydı, ayrıca erkeklerin üçte biri (%32) eşlerin kendilerinden korktuğunu hissettiklerini bildirmişlerdir(Ek 4). Erkeklerin dörtte üçü eşlerine kızarak bağırarak bahsettiklerini ifade etmişlerdir. Bu davranışın sıklığı, psikolojik şiddetin şiddet olarak algılanmasında ve toplumda tepki görmesinde bir sorun olduğunu düşündürmektedir. Bu davranışlar sıradan her yerde olabilir davranışlar olarak algılanmaktadır. Türkiye’de toplumdaki psikolojik şiddetini tanımlamaya yönelik yapılan çalışmalara göre; sözlü kavga, küfür ve baskı uygulaması gibi davranışları kadınların ancak %30.6’sı şiddet olarak tanımlamışlardı¹¹⁸. Ankara’da yapılan bir çalışmaya göre 373 kişiden ancak %16.6’sı psikolojik şiddeti tanımlayabilmişlerdir¹¹⁹. Psikolojik şiddet, daha yeni araştırılmasına rağmen, bu konuda yapılan çalışmalara göre sıklığı ülkeye, bölgeye, ölçme yöntemlerine ve sorgulanan kişinin cinsiyetine bağlı olarak değişmektedir; DSÖ’nün yaptığı çalışmada psikolojik şiddet sıklığı farklı ülkelere göre %20-75 arasında değişmektedir². DSÖ’nün 10 ülkeyi ve 24 097 kadını kapsayan çalışmasında, partner tarafından çeşitli kısıtlama davranışı sıklığı, Japonya’da %21 iken, Tanzania’da %90’a kadar çıktığı belirlenmiştir¹²⁰. Vietnam’da yapılan alan çalışmalarında psikolojik şiddet sıklığı %20-50 arasında değişmektedir¹²¹. Vung ve ark.’ın Vietnam’da 883 evli kadını kapsayan çalışmasında, aşağılama, hakaret, küçük düşürme ve fiziksel olarak cezalandıracağına dair tehdit içeren davranışlar sorgulanmış ve psikolojik şiddet sıklığı %27.9 olarak saptanmıştır¹²². Gorchkova ve Shurigyna’nın çalışmasında; Rusya’nın kentsel ve kırsal bölgesinde oturan 18-65 yaş arasında 2134 evli kadın ve erkek aile içi şiddet konusunda sorgulanmış; aşağılama, küçük düşürme, kısıtlama, tehdit etme davranışları içeren kadına yönelik psikolojik şiddet sıklığı %79 olarak bulunmuştur^{24;123}. Peek Asa ve ark.’ın ABD’de kırsal bölgede oturan 570 çiftte, korkutma, kısıtlama, kontrol etme ve köle gibi davranışlar şeklinde sorgulanan kadına yönelik psikolojik şiddet sıklığı %68.3 olarak belirlenmiştir¹²⁴. Koenig ve ark.’ın Bangladeş’te evli kadınların üzerinde yapılan araştırmaya göre sözel şiddet sıklığı %78.7 olarak saptanmıştır¹²⁵. Ülkemizde Sivas’ta Kocacık ve Doğan’ın 583 kadınla yaptığı çalışmada, sözel

şiddet sıklığı %53.8 olarak saptanmıştır¹²⁶. Elazığ merkezinde 15-49 yaş evli kadınlarda aşağılama, hakaret olarak sorgulanan, sözel şiddet sıklığı %62 olarak saptanmıştır¹²⁷. Bu çalışmada, psikolojik şiddet diğer çalışmalara göre çok yüksek olarak saptanmıştır, bu fark psikolojik şiddet tanımlanmasının daha kapsamlı yapılmasından kaynaklanmaktadır.

Bu çalışma, diğer çalışmalardan farklı olarak psikolojik şiddet olabildiğince geniş kapsamda (bağırma, aşağılama, küçük düşürme, eleştirme ve suçlama, çeşitli davranışlardan kısıtlama, tehdit etme, kadının duygularını incitme ve psikolojik olarak korkmasına neden olma) sorgulanmıştır (Ek 4). Hem bu çalışma hemde yapılmış diğer çalışmaların sonuçlarına göre, psikolojik şiddet azımsanmayacak şekilde tüm toplumlarda görüldüğü söylenebilir.

Bu çalışmada erkeğin yaşı psikolojik şiddeti etkilememektedir. Peek Asa ve ark.'ın yaptığı çalışmaya göre 35-44 yaş grubundaki erkekler diğer yaş (18-34; 45-54; 55-64 ve 65+) gruplarına göre; üniversite ve üzeri öğrenimine sahip olan erkekler diğer daha düşük öğrenimlilere göre; evlilik süresinin 22 yıl ve altı olanların 30 yıl olanlara göre; çocuğu olan erkeklerin olmayana göre anlamlı olarak eşlerine daha fazla psikolojik şiddet uyguladıkları saptanmıştır¹²⁴.

Vung ve ark.'ın yaptığı çalışmaya göre, düşük öğrenimli erkeklerin 2.7 kat (1.66-4.49) daha fazla psikolojik şiddet uyguladığı saptanmıştır¹²². Benzer olarak ülkemizde yapılan ve kadınları kapsayan bir çalışmada, ilkokul altı öğrenimli erkekler daha yüksek öğrenimlilere göre eşlerine anlamlı olarak daha fazla psikolojik şiddet uyguladığı saptanmıştır⁵⁷. Bu çalışmada, ortaokul ve üzeri öğrenimli erkeklerin ilkokul ve altı öğrenimlilere göre eşlerine daha fazla sıklıkta (sırasıyla %96.4, %86.4) psikolojik şiddet uyguladıkları belirlenmiş, ancak farklılık anlamlı bulunmamıştır. Çalışmanın bu sonucu Peek Asa çalışmasıyla benzerlik göstermektedir.

Aile içi şiddet konusundaki literatüre göre kadına yönelik şiddet uygulaması işsiz veya düzenli işi olmayan erkeklerde daha fazla olduğu belirtmektedir^{2;17;20;22}. Vung ve ark.'ın Vietnam'da yaptıkları alan çalışmasında, niteliksiz ve orta nitelikli işlerde çalışan erkeklerin, nitelikli işlerde çalışan erkeklere göre 2.6 kat (1.68-4.28) daha fazla eşlerine psikolojik şiddet uyguladıkları saptanmıştır¹²². Bu araştırmaya benzer olarak Karaoğlu ve ark.'ın çalışmasında da, eşleri işsiz olan gebelerin psikolojik şiddete maruz kalması daha fazlaydı⁵⁷. Bu çalışmada işsiz veya düzensiz işlerde çalışan erkeklerin, diğer düzenli işte çalışanlara göre, eşlerine psikolojik şiddet uygulaması daha fazla bulunmuştur, ancak bu fark anlamlı değildir.

Karaoğlu ve ark.'ın çalışmasında, 10 yıl ve üzeri evlilik süresine sahip gebeler daha fazla psikolojik şiddete maruz kalmaktadır⁵⁷. Bu çalışmada, evlilik süresi ile psikolojik şiddet arasında bir ilişki saptanmamıştır. Yapılan çalışmalarda evliliğin ilk 3 yılında aile içi şiddete daha sık rastlandığı belirtilmesine karşın^{48;24;128}, çalışma grubunda 3 yıl ve altında evlilik süresi olan saptanmamış ve evlilik süresi ortalaması yüksek olarak bulunmuştur. Bu da, iletişim sorunları ve çatışmaların daha sık yaşandığı ve şiddetin daha çok görüldüğü evliliğin ilk yıllarının değerlendirilememesine neden olmuştur.

Aile içi şiddetle ilgili literatüre göre, çocuk sayısının artmasıyla aile içi şiddet olgusunun artmasına ilişkin görüşler bulunmaktadır. Diğer çalışmalarda çocuk sayısının üç ve üzeri olan kadınlarda daha fazla psikolojik şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir^{130;57;24}. Bir başka çalışmada, çocuk sayısı ile psikolojik şiddet arasında bir ilişki saptanmamıştır¹²². Bu çalışmada, çocuğu olmayanların sayısı çok düşük olduğundan (6 kişi) çözümlemeye alınmamıştır. Yapılan çözümleme sonucu, 1-2 çocuğa sahip olan erkeklerin, üç ve üzeri çocuğa sahip olanlara göre daha fazla psikolojik şiddeti uyguladığı saptanmıştır, ancak bu fark anlamlı değildir.

Gorchkova ve Shurigyna'nın çalışmasında kişi başına düşen gelirin düşük (kişi başı 1000 ruble(≈35\$)) olan kadınlar anlamlı olarak daha fazla psikolojik şiddete maruz kalmaktadırlar²⁴. Benzer olarak diğer çalışmalarda da psikolojik şiddete maruz kalan kadınlar maruz kalmayanlara göre gelirleri daha düşük olarak saptanmıştır^{127;126;130;156}. Öte yandan Vung ve ark.'ın çalışmasında gelir ile psikolojik şiddet arasında bir ilişki bulunmamıştır¹²². Bu çalışmada da Vung ve ark.'ın çalışmasına benzer olarak kişi başı gelir ile psikolojik şiddet arasında bir ilişki saptanmamıştır.

Kocacik ve ark.'ın yaptığı çalışmada çekirdek aileye sahip olan kadınların geniş aileye göre daha fazla psikolojik şiddete maruz kaldığı saptanmıştır¹²⁶. Benzer olarak Gorchkova ve Shurigyna'nın çalışmasında da çekirdek aileye sahip olan kadınların sürekli ve ağır biçiminde psikolojik şiddete maruz kaldığı görülmüştür²⁴. Bu çalışmada, daha önceki çalışmalardan farklı olarak geniş aileye sahip olan erkeklerin çekirdek aile tipine sahip olanlara göre eşlerine daha fazla psikolojik şiddet uyguladıkları belirlenmiş, ancak bu fark anlamlı bulunmamıştır.

Gorchkova ve Shurigyna'nın yaptığı çalışmada günlük ev işlerinde eşlerinden yardım alamayan gruptaki kadınların, eşlerinden yardım alan gruptaki kadınlara göre daha fazla (sırasıyla %39, %20) psikolojik şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir²⁴. Bu çalışmada erkeklerin ev işlerinde yardımcı ile psikolojik şiddet uygulaması arasında ilişki saptanmamıştır.

Murty ve ark.'ın yaptığı çalışmada 18 yaş ve üstü 1633 kadında aile içi şiddetin sorgulandığı çalışmada, 18-29 yaş arasındaki kadınların diğer yaş gruplara göre anlamlı olarak daha fazla psikolojik şiddete maruz kaldığı saptanmıştır¹²⁹. Bu araştırmaya benzer olarak yapılan diğer çalışmalarda da kadının daha genç yaşta olmasının psikolojik şiddete maruz kalmayı artırdığını gösterilmiştir^{24;130;156}. Vung ve ark.'ın yaptığı çalışmada 17-60 yaşlar arasındaki kadınların daha genç yaş grubunda olanların (17-29) daha fazla psikolojik şiddete maruz kaldığı saptanmış, ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir¹²². Bu çalışmada kadının yaşı ile psikolojik şiddet arasında bir ilişki saptanmamıştır.

Kocacik ve ark.'nın çalışmasında kadınların öğrenimi düştükçe sözel şiddetin arttığı saptanmış ve ilkökul öğrenimli kadınların üniversite öğrenimlilere göre 15 kat (1.82-115.48) daha fazla psikolojik şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir¹²⁶. Vung ve ark.'ın çalışmasında da benzer sonuçlar saptanmıştır; lise öğrenimine sahip kadınlar üniversite öğrenimlilere göre anlamlı olarak 2 kat (1.68-4.28) daha fazla psikolojik şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur¹²². Benzer olarak kadınların düşük öğrenim ile psikolojik şiddete maruz kalması diğer çalışmalarda da gösterilmiştir^{126;57}.

Bu çalışmada ortaokul ve üzeri öğrenimli kadınlar ilkökul ve altı öğrenimlilere göre anlamlı olarak daha fazla psikolojik şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir.

Ruiz Perez ve ark.'nın İspanya'da 1402 kadını kapsayan çalışmasında işsiz veya öğrenci olan, geliri düşük ve sosyal destekten yoksun olan kadınların partner tarafından daha fazla psikolojik şiddete maruz kaldığı saptanmıştır¹³⁰. Harwell ve ark.'nın çalışmasında ise kadının çalışma durumu ile psikolojik şiddet arasında bir ilişki saptanmamıştır¹⁵⁶. Bu çalışmada kadının çalışma durumu psikolojik şiddeti etkilememektedir.

Peek Asa ve ark.'ın yaptığı çalışmaya göre alkol kullanan erkekler kullanmayanlara göre 2.1 kat (1.07-4.15) daha fazla eşlerine psikolojik şiddet uyguladığı saptanmıştır¹²⁴. Gorchkova ve

Shurigyna'nın çalışmasında da alkol ile psikolojik şiddet durumu arasında güçlü bir ilişki saptamışlardı²⁴. Bu çalışmada da benzer olarak alkol kullanan erkeklerin, kullanmayanlara ve seyrek kullananlara göre psikolojik şiddet uygulaması daha fazla saptanmasına karşın, aradaki fark anlamlı değildir.

Gorchkova ve Shurigyna'nın çalışmasında istenmeyen gebelik öyküsü bulunan kadınlar sürekli ve sistematik biçiminde psikolojik şiddete maruz kaldığını belirlemişlerdir²⁴. Bu çalışmada eşlerinde istenmeyen gebelik öyküsü olan erkeklerde daha fazla psikolojik şiddet uygulaması saptanmasına karşın, aradaki fark anlamlı değildir.

Vung ve ark.'ın çalışmasında kadınların bildirimine dayanan bilgilere göre evlilik dışında başka kadınlarla cinsel ilişkisi olan erkeklerde (eşlerinde) eşlerine yönelik psikolojik şiddet uygulaması daha az saptanmasına karşın bu fark anlamlı değildir¹²². Bu çalışmada evlilik dışında başka kadınlarla cinsel ilişkisi olan erkeklerde psikolojik şiddet uygulaması daha fazla saptanmasına karşın bu ilişki anlamlı değildir.

Deveci ve ark.'nın yaptığı çalışmada, çocuklukta şiddet gören kadınlar görmeyenlere göre anlamlı olarak daha fazla psikolojik şiddete maruz kalmaktadır¹²⁷. Bu çalışmada da çocukluğunda aile içi şiddete maruz kalan erkeklerin, eşlerine daha fazla psikolojik şiddet uyguladığı saptanmış, ancak bu fark anlamlı bulunmamıştır.

Wijma ve ark.'nın İsveç'te 5896 kadını kapsadığı çalışmada, psikolojik şiddete maruz kalan kadınların son 12 ayda 2.2 kat (1.61–2.94) daha fazla anksiyete ve 2.1 kat (1.62–2.84) daha fazla depresyon geçirdiği saptanmıştır¹³¹. Tiwari ve ark.'ın Hong Kong'ta 3245 gebeyi kapsadığı çalışmada, psikolojik şiddete maruz kalan kadınların daha fazla postnatal depresyon geçirdiği ve kendine yönelik zarar verici düşüncelere sahip olduğu belirlenmiştir¹³². Bu çalışmada kadınların süregen hastalık durum ile psikolojik şiddet arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Bu çalışmada, erkeklerin sosyal güvence türü, evlenme biçimi, eş ile iletişim algısı, sigara içme durumu, süregen hastalık varlığı, aile planlaması yöntemi kullanma durumu, evinde sözü geçen kişi, büyüdüğü aile tipi, büyüdüğü ailede sözü geçen kişi, çocukluğunda aile içi şiddete tanık olma durumu, yakın çevrede kadına yönelik şiddet varlığı; kadının ev gelirine katkısı ve kendine ait

sosyal güvence varlığının anlamlı olarak psikolojik şiddeti etkilemediği saptanmıştır. Ancak “kızarak bağırma” seçeneği çıkarılarak yapılan ikinci çözümlemede görücü usulü ile evlenen ve çekirdek ailede büyüyen erkekler eşlerine anlamlı olarak daha fazla psikolojik şiddeti uyguladıkları saptanmıştır. Diğer değişkenlerde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

6.4. Ekonomik şiddet

Çalışmada her üç kadından biri ekonomik şiddete maruz kalmaktadır (%34.4). Ekonomik şiddetle mücadelede, kadın hareketlerinin mücadelesi sonucu medeni kanundaki kadının ev dışında koca iznine bağlı olarak çalışması maddesinin çıkarılmasıyla önemli bir adım atılmıştır. Ancak bu mücadele ancak geleneksel değerlerin toplumsal olarak değişmesiyle etkili olabilir. Altınay ve Arat çalışmasında “gelir getiren bir iş yapmak, çalışmak isterseniz eşiniz sizi engeller mi?” sorusuna kadınların %36’sının “Evet” şeklinde yanıt vermiş olduklarını saptamışlardır⁴⁸. Türkiye’de, 1998-2002 yılları arasında 6 coğrafik bölgeden insan hakları eğitim programına katılan 290 kadınla yapılan görüşmelerde, ekonomik şiddet sıklığı %27.9 olarak saptanmış ve aynı zamanda ekonomik şiddetin diğer şiddet türleri ile ilişkili olduğu belirlenmiştir¹³³. Gorchkova ve Shurigyna’nın yaptığı çalışmada, kadının eşinden para istemesi, eşine hesap vermesi ve aile bütçesinde söz sahibi olmaması durumlarından en azından birinin olması olarak tanımlanan, ekonomik şiddeti sıklığı, %19 olarak saptanmıştır. İlkaracan’ın Almanya’da göçmen Türk kadınların üzerinde yaptığı çalışmada, kadınların %20.9’unun ekonomik şiddete maruz kaldığı saptanmıştır⁴⁶. Bu çalışmada yöntemdeki ekonomik şiddet tanımlanmasından kaynaklanan ölçümlerden diğer çalışmalara göre daha yüksek saptanmış olabilir. Ancak saptanan sıklık ile diğer çalışmalardaki sıklıkla aradaki fark çok azdır. Bu sonuçlar muhtemelen kadınların büyük çoğunluğun çalışmamalarından ve kendine ait gelirin olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Bu çalışmada ekonomik şiddet, diğer çalışmalara göre daha yüksek sıklıkta bulunmuştur. Kadına yönelik ekonomik şiddet; kadının eşine kullandığı paranın hesabının vermesi; eşin kadının harcamalarını kısıtlaması; eşin kadına kazandığı paranın değerinin olmadığını söylemesi ve eşin parasız bırakmakla tehdit etmesi şeklinde tanımlanmıştır. Bu çalışmada, ekonomik şiddetin daha fazla bulunması tanımlamada kullanılan değişkenler nedeniyle olabileceği gibi, çalışmaya katılan erkeklerin eşlerinin büyük çoğunluğunun çalışmaması ve kadının kendine ait gelirinin olmaması nedeniyle de olabilir.

Ülkemizde, İzmir Konak Sağlık Grup Başkanlığı'na bağlı kurumlarda çalışan sağlık personeline yönelik yapılan bir araştırmada, paranızı almak ve geri vermemek, çalıştırmama ile tehdit etmek, istediğiniz halde çalıştırmamak/işe yollamamak, kısıtlı harçlık vermek, çalışmayıp tüm parayı harcamak şeklinde tanımlanan ekonomik şiddet sıklığı %4 olarak saptanmıştır. Yaş, eğitim durumu, meslek, çocuk sayısı, gelir durumu ile ekonomik şiddet arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır¹⁶.

Bu çalışmada, ilkokul ve altı öğrenimli ve işsiz olan veya düzensiz işlerde çalışan erkeklerde ekonomik şiddet uygulaması daha fazla saptanmasına karşın, bu fark anlamlı değildir. Erkeklerin yaşı da ekonomik şiddeti etkilememektedir

Gorchkova ve Shurigyna'nın çalışmasında, daha düşük aile gelirine sahip olan kadınların ekonomik şiddete daha fazla maruz kaldığı saptanmıştır. Ayrıca, "ağır/ciddi ekonomik şiddet" olarak tanımlanan, günlük harcamaları için eşlerinden sürekli para isteyen ve her harcamada bunun hesabını veren kadınların oranı %13 olarak belirlenmiştir. Ağır ekonomik şiddete maruz kalan kadınların özellikleri incelendiğinde; kadınların evlilik süresi 10 yıl ve fazla, bir ve üzeri çocuğa sahip, parçalanmış veya problemlili ailelerde büyümüş, dindar ve müslüman, öğrenimleri eşlerinden daha yüksek, aile gelirleri düşük olarak saptanmıştır. Ayrıca bu ailelerin daha çok geleneksel değerlerin korunduğu, evin reisinin erkek olduğu ve çiftlerin sık olarak alkol tükettiği aileler olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmada ortaya çıkan diğer önemli bulgu ise, ekonomik şiddetin diğer şiddet türleri ile ilişkili olduğudur²⁴.

Kanada'da 15 yaş ve üstü 25.876 erkek ve kadını kapsayan ulusal çalışmada, "eşinizin aile gelirinizi sizden sakladığı veya sizi ekonomik olarak kısıtladığı oldu mu?" şeklinde sorgulanan ekonomik şiddet, kadınlarda erkeklere göre anlamlı olarak daha fazla saptanmıştır (4.1% kadınlarda ve 1.6% erkeklerde)¹³⁴.

Bu çalışmada, Gorchkova ve Shurigyna'nın çalışmasına benzer olarak, kişi başı geliri en düşük (≥ 250 YTL) olan, evlilik süresi daha uzun (11 yıl ve üzeri) olan, alkol kullanan ve evlerinde kendilerinin sözü geçen erkeklerde, ekonomik şiddet uygulaması daha fazla saptanmıştır. Ayrıca, bu çalışmada, baba veya erkek üyelerin sözünün geçtiği ailelerde büyüyen ve çocuklukta aile içi şiddete maruz kalan erkeklerde ekonomik şiddet uygulaması daha fazla bulunmuştur. Daha düşük öğrenimli, çalışmayan ve ev gelirine katkısı olmayan kadınlarda, ekonomik şiddete maruz kalma daha fazla saptanmıştır. Ancak, bu fark anlamlı olarak bulunmamıştır.

Literatürde kadına yönelik ekonomik şiddet, daha yeni tanımlandığından ve bu konuda çalışmaların azlığından tartışma olanağı son derece kısıtlı kalmıştır.

Bu çalışmada, erkeklerin yaşı sosyal güvence türü, evlenme biçimi, aile tipi, çocuk varlığı, ev işlerinde yardım etme durumu, eş ile iletişim algısı, sigara içme durumu, süregen hastalık varlığı, aile planlaması yöntemi kullanma durumu, istenmeyen gebelik öykü varlığı, büyüdüğü aile tipi, çocukluğunda aile içi şiddete tanık olma ve maruz kalma durumu, yakın çevrede kadına yönelik şiddet varlığı; kadının yaşı, kendine ait sosyal güvence varlığı ve süregen hastalık varlığının anlamlı olarak ekonomik şiddeti etkilemediği saptanmıştır.

6.5. Fiziksel şiddet

Bu çalışmada erkeklerin üçte birinin eşlerine fiziksel şiddet uyguladığı saptanmıştır. Kadına yönelik şiddet konusunda, literatürde en fazla fiziksel şiddete ait yayınlar bulunmaktadır. DSÖ'nün ve Birleşmiş Milletlerin açıklamalarına göre her üç kadından biri fiziksel şiddete maruz kalmaktadır^{2;10;20;22}. Ülkemizde 56 ilde, evli ya da hayatlarının bir noktasında evlenmiş 1520 kadın ile yapılan bir çalışmada, “eşinizin size tokat attığı, iteklediği, dayak attığı oluyor mu(ydu)?” sorusuna kadınların % 34'ü en az bir kez yanıtını vermişlerdir⁴⁸. Tüm bu çalışmalar kadınlarda yapılmış olmasına karşın, bu çalışmada da erkeklerin bildirimine bağlı benzer sıklık saptanmıştır. Ancak, bölgenin yüksek sosyoekonomik ve öğrenim düzeyine rağmen, fiziksel şiddet sıklığının diğer çalışmalarla benzer olarak saptanması şaşırtıcıdır. Bu, kadına yönelik fiziksel şiddetin tek başına sosyoekonomik durum ya da öğrenim düzeyiyle açıklanmayacağını düşündürmektedir.

Peek Asa ve ark.'ın 18-65 yaş arasındaki 542 çifti kapsayan çalışmasında, daha genç (≥ 44 yaş), çocuğu olan evlilik süresi 20 yıl ve altı olan erkeklerin, anlamlı olarak eşlerine daha fazla fiziksel şiddet uyguladıkları saptanmıştır¹²⁴. Çalışmalarda daha genç yaştaki erkeklerde fiziksel şiddet uygulamasının daha yüksek olduğu gösterilmiştir^{39;124;129;130}. Bu çalışmada da, fiziksel şiddet uygulaması genç erkeklerde daha fazla saptanmıştır, ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Yapılan çeşitli çalışmalara göre, evlilik süresi daha kısa olan ailelerde aile içi şiddet daha sık görüldüğü gösterilmiştir⁷². Gorchkova ve Shurigina'nın yaptığı çalışmaya göre fiziksel şiddet

çiftlerin %54'ünde evliliğin ilk üç yılında, %34'ünde evliliğin 3-10 yılında, %12'sinde ise 11 yıl ve üzerinde meydana geldiği saptanmıştır²⁴. Ancak bazı çalışmalarda fiziksel şiddet uygulaması evlilik süresi daha uzun olanlarda daha fazla saptanmıştır^{138;58;127}. Bu çalışmada da evlilik süresi 11 yıl ve üzeri olan erkeklerde fiziksel şiddet uygulaması daha fazla bulunmuştur, ancak bu fark anlamlı değildir.

Literatürde daha kalabalık ailelerde aile içi şiddetin daha fazla görüldüğüne dair bulgular vardır. Işıloğlu çalışmasında akrabalık derecesi bulunan aileler ile geniş ailelerde aile içi şiddet çekirdek aileye göre anlamlı olarak daha fazla saptanmıştır⁷³. Bu çalışmada çekirdek aileye sahip olan erkeklerde fiziksel şiddet uygulaması daha fazla saptanmasına karşın, aradaki fark anlamlı değildir. Bazı çalışmalarda çekirdek aile tipi olan ailelerde de aile içi şiddet görüldüğü belirtilmiştir^{127;126}. Yapılan çalışmalara göre çocuk sayısının artması çeşitli sorunları da beraberinde getirmekte, özellikle maddi temele dayanan sorunlar aile içinde çatışmalara ve şiddete neden olabilmektedir^{135;58; 72;157;150;39}.

Deveci ve ark.'ın yaptığı çalışmaya göre görücü usulüyle evlenen kadınlar arkadaşlık ederek evlenenlere göre anlamlı olarak fiziksel şiddete daha fazla uğramaktadır¹²⁷.

Altınay ve Arat araştırmasında, eşleriyle kendileri tanışıp anlaşılarak ve ailelerinin onayıyla evlenen kadınların %28'i, görücü usulüyle evlenenlerinin %37'si ve kendileri tanışıp anlaşarak ailelerinin onayını almadan evlenen kadınların % 49'unun en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldığını saptamışlardır⁴⁸. Bu araştırmaya benzer olarak bazı araştırmalarda, kadının sosyal desteğinin olmasının şiddete karşı koruyucu bir etkisi olduğu bulunmuştur^{130;155}. Bu çalışmada da görücü usulüyle evlenen erkeklerin arkadaşlık ederek evlenenlere göre fiziksel şiddet uygulaması daha yüksek saptanmasına karşın aradaki fark anlamlı değildir.

Wu ve ark.'ın çalışmasında eşlerinden korkan, eşleriyle kavga eden ve eşlerinden az destek gören kadınların anlamlı olarak daha fazla şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir¹³⁶.

Gage ve ark.'nın 2564 kadını kapsayan çalışmasında, eşler arasındaki iletişim niteliğinin yüksek olması, anlamlı olarak fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete karşı koruyucu bulunmuştur.

İletişimin niteliği, boş zamanları birlikte geçirme, aile ile ilgili çeşitli konularda kadının görüşünü dikkate alma ve danışma, sevgiyle yaklaşma ve isteklere saygılı olma sorularıyla belirlenmiştir.

Aynı çalışmada, evin büyük alışverişlerinde son sözü söyleyen kişinin tek başına kadın olması

beraber karar vermeye göre fiziksel şiddet riskini artırmaktadır¹³⁷. İyi anlaşılamayan, iletişimleri kötü olan, sürekli kavga eden, kararları ortak almayan ve evinde kadınların sözü geçmeyen çiftlerde, aile içi şiddetin daha sık görüldüğü gösterilmiştir^{72; 139; 113; 152;58;153}. Bu çalışmada, eşleri ile iletişimi (karşılıklı konuşma, paylaşma ve anlaşabilme) “iyi ve orta” olan erkeklerin, iletişimleri “çok iyi” olanlara göre, anlamlı olarak daha fazla fiziksel şiddet uyguladığı saptanmıştır. Bu bulgu, kadınlarda yapılan yukarıdaki çalışmaları desteklemektedir.

Gorchkova ve Shurigina’nın yaptığı çalışmaya göre ev işlerine yardım etmeyen erkekler eşlerine daha fazla fiziksel şiddet uygulamaktadır²⁴. Bu çalışmada da ev işlerine yardım etmeyen erkeklerin eşlerine daha fazla fiziksel şiddet uyguladığı saptanmış, ancak aradaki fark anlamlı bulunmamıştır.

Martin ve ark.’ın 6632 15-65 yaş arası evli erkeği kapsayan çalışmasında düşük sosyoekonomik sınıftan olan, öğrenimi düşük olan, evlilik dışında başka kadınlarla cinsel ilişkisi olan, herhangi bir aile planlaması yöntemini kullanmayan ve eşinde istenmeyen gebelik öyküsü olan erkeklerde eşlerine yönelik fiziksel şiddet uygulaması anlamlı olarak daha fazla saptanmıştır¹³⁸.

Bu çalışmada da, öğrenimi düşük olan, işsiz veya düzensiz işte çalışan erkeklerde eşlerine fiziksel şiddet uygulama sıklığı anlamlı olarak yüksek saptanmıştır. Ayrıca yapılan lojistik regresyon çözümlenmesinde, çalışmayan veya düzensiz işte çalışan erkeklerde eşine fiziksel şiddet uygulama 13 kat (2.19-81.52) daha fazladır. Çalışmalarda, erkeğin sosyoekonomik düzeyinin düşük olmasının, işsiz ve geçici işte çalışmasının, öğreniminin düşük olmasının aile içi şiddeti artırdığı vurgulanırken^{139;48;152;157;57}, üst düzey yönetici kadrolardaki erkeklerin de eşlerine şiddet uygulayabildiği saptanmıştır⁷².

Çalışmada erkeklerin geliri ile fiziksel şiddet uygulaması arasında bir ilişki saptanmamıştır. Ancak çalışmalarda, gelir azaldıkça fiziksel şiddetin artacağı yönünde bulgular vardır^{58;152;127}. Altınay ve Arat çalışmasında gelir düzeyi artıkça fiziksel şiddeti gören kadınların oranının düşmekte olduğunu saptamışlardır⁴⁸. Kocacik ve ark.’ın yaptığı çalışmada yıllık aile gelirinin 5,000-9,999 \$ olan kadınların, 10.000 \$ ve üzeri geliri kadınlara göre 7.4 kat (2.74-20.38) anlamlı olarak daha fazla fiziksel şiddete uğradığı belirtilmiştir¹²⁶.

Martin ve ark.’ın çalışmasına benzer olarak yapılan diğer çalışmalarda da fiziksel şiddet ile aile planlaması yöntem kullanımı arasında ters bir ilişki gösterilmiştir, yani aile planlaması yöntemi

kullanmayanlarda fiziksel şiddet daha fazla saptanmıştır^{51;140;145}. Hindin ve ark.'ın Filipin'de yaptığı ve 2,030 kadını kapsayan çalışmaya göre ise herhangi bir aile planlaması yöntemini kullanan ve bu yöntemle kendisi karar veren kadınlarda aile planlaması kullanmayanlara ve bu yöntemle kendisi karar vermeyenlere göre fiziksel şiddet anlamlı olarak daha fazladır¹⁵².

Silverman ve ark.'ın yaptığı çalışmada fiziksel şiddete maruz kalan kadınların maruz kalmayanlara göre 1.5 kat (1.10-2.15) anlamlı olarak daha fazla istenmeyen gebelik öyküsü bulunmaktadır¹⁴¹. Bu konuda yapılmış araştırmalara göre aile içi şiddet gören kadınların ile istenmeyen gebelik öyküsü daha fazladır^{142;143;138;144;145;138;58;24}. Bu çalışmada da, diğer çalışmalarda olduğu gibi, eşinde istenmeyen gebelik öyküsü olan erkeklerde fiziksel şiddet uygulama anlamlı olarak daha fazla saptanmıştır. Ayrıca yapılan lojistik regresyon çözümlenmesinde istenmeyen gebelik öyküsü olan erkeklerde eşine fiziksel şiddet uygulama 4.3 kat (1.73-10.74) daha fazladır. Literatürde, istenmeyen gebelikle fiziksel şiddet arasında herhangi bir ilişki saptamayan çalışmalar da vardır^{146;145}.

Bu çalışmada evlilik dışında başka kadınlarla cinsel ilişkisi olan erkeklerde fiziksel şiddet uygulaması daha fazla saptanmasına karşın bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir. Sekiz Afrika Ülkesini ve 20.639 bireyi kapsayan bir alan çalışmasına göre yaş, gelir, öğrenim ve iş durumu ile fiziksel şiddet arasında bir ilişki saptanmamışken, fiziksel şiddet açısından en belirleyici ve önemli etkenin, evlilik dışı cinsel ilişki varlığı olduğunu belirlenmiştir¹⁴⁷. Benzer bulgular diğer çalışmalarda da bulunmuştur^{145;138;139;145;148;149}.

Silverman ve ark.'ın Bangladeş'te, 13-40 yaş arası 2,677 kadını kapsayan çalışmasında düşük öğrenime sahip, düşük gelirli ve Müslüman olan kadınlarda fiziksel şiddete maruz kalma riski anlamlı olarak artmıştır¹⁴¹. Bu çalışmada da düşük öğrenimine sahip ve ev gelirine katkısı olmayan kadınlar daha fazla fiziksel şiddete maruz kaldığı belirlenmiş, ancak bu fark anlamlı bulunmamıştır. Benzer sonuçlar, yani kadınların düşük öğrenimi, çalışmaması ya da daha düşük niteliksiz işlerde çalışması, gelirinin olmaması veya düşük olması gibi etkenlerin fiziksel şiddete maruz kalmayı artırmakta olduğu diğer çalışmalarda da gösterilmiştir¹³⁰.^{130;122;152;58;150;151;47;153;153;48;126;157}. Ancak bu sonuçların tersine kadının gelir getirmesi durumunda da aile içi şiddet görülmektedir. Altınay ve Arat çalışmasında kadınların aileye kocalarından daha çok gelir getirmesinin fiziksel şiddet riskini en az iki kat artırmakta olduğunu; fiziksel şiddetin en az olduğu durumun ise iki eşin eşit gelir getirdiği durumda olduğunu saptamışlardır⁴⁸. Hindistan'da yapılan bir çalışmada, kocaları çalışmayan ama kendisi çalışan ve evi geçindiren

kadınların 2.1 kat (1.02-1.35) daha fazla fiziksel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır¹⁵⁷. Bu sonuçlar, kadının ailede gelir getiren kişi olmasının ve statüsünün erkeğin statüsünden daha yüksek olmasının şiddet için koruyucu olduğu gibi risk de olduğunu göstermektedir.

Hindin ve ark.'ın çalışmasına göre 37 yaş ve altında olan kadınlarda şiddet anlamlı olarak fazla görülmekte iken, kadınların öğreniminin ve çalışma durumunun aile içi şiddetle ilişkisinin olmadığı saptanmıştır¹⁵².

Bu çalışmada da, kadınların daha genç yaşta olması fiziksel şiddete maruz kalmasını anlamlı olarak artırmıştır. Yapılan lojistik regresyon çözümlenmesinde, 25-34 yaş grubundaki kadınların, 35-49 yaş grubundaki kadınlara göre 4.1 kat (1.59-10.84) daha fazla fiziksel şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Aile içi şiddetle ilgili literatürde, kadınların daha genç yaşta olması bir risk faktörü olarak tanımlanmaktadır. Tacikistan'da yapılan ve 18-49 yaş kadınları kapsayan alan çalışmasında, kadınların yaşının azalmasıyla fiziksel şiddete maruz kalması anlamlı olarak artmaktadır³⁹. Diğer çalışmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştur^{156;150;130}.

Jewkes ve ark.'ın Afrika'da yaptığı ve 18-49 yaş arası 1,306 kadını kapsayan çalışmasında, çocukluğunda aile içi şiddete maruz kalmanın eş tarafından fiziksel şiddete maruz kalmayı 1.6 kat (1.00-2.68) artırmakta; çocukluğunda aile içi şiddete tanık olmanın (annesinin babası tarafından dövülmesi) fiziksel şiddete maruz kalmayı 1.9 kat (1.36-2.72) artırmakta olduğu saptanmıştır¹⁵³.

Bu çalışmada, aile içi şiddete maruz kalan ve tanık olan erkeklerin, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamasına karşın, daha fazla fiziksel şiddet uyguladığı saptanmıştır.

Ülkemizde Altınay ve Arat'ın çalışmasında, çocuklukta aile içi şiddete maruz kalmanın erkeklerin şiddet uygulama olasılığını, kadınların da şiddete maruz kalma olasılığını iki kat artırdığını saptamışlardır⁴⁸. Literatürde de bu etkenlerle ilgili benzer sonuçlar bulunmaktadır^{154;126;127; 153;58;155;137}. Aynı zamanda, aile içi şiddet yakın çevredeki şiddet ile de ilişkili bulunmuştur. Işıoğlu'nun çalışmasına göre, kadınların eşlerinin yakın çevresinde(akrabalarında) aile içi şiddet varlığı %34 olarak saptanmış ve bu tür ailelerden gelen erkeklerin eşlerine yönelik şiddet uygulaması anlamlı olarak daha fazla saptanmıştır⁷³. Bu çalışmada da benzer olarak yakın çevrede kadına yönelik şiddet varlığı erkeklerin fiziksel şiddet uygulamasını anlamlı olarak artırmaktadır.

Yapılan çalışmalara göre alkol kullanımı ile fiziksel şiddet arasında çok güçlü bir ilişki olduğu gösterilmiştir². Hindin ve ark.'ın çalışmasında, her ay düzenli olarak alkollü içeceklere harcama

yapan ailelerde, kadınların fiziksel şiddete daha fazla uğradığı belirlenmiştir¹⁵². Jeyaseelan ve ark.'ın 15-49 yaş arasında 9,938 kadını kapsayan çalışmasında, düzenli olarak alkol kullanan erkeklerin, 5.6 kat (4.77-6.54) daha fazla fiziksel şiddet uyguladığı saptanmıştır¹⁵⁵. Bu çalışmada da alkol kullanan erkeklerin, kullanmayanlara ve seyrek kullananlara göre fiziksel şiddet uygulaması anlamlı olarak daha yüksektir. Ayrıca yapılan lojistik regresyon çözümlenmesinde, erkeğin alkol kullanımı eşine yönelik fiziksel şiddet uygulamasını 3.6 kat (1.43-9.03) artırmakta olduğu belirlenmiştir. Alkol ve fiziksel şiddet arasındaki pozitif ilişki diğer çalışmalarda da gösterilmiştir^{139; 124; 137;150;24}.

Harwell ve ark.'ın yaptığı çalışmada, son 12 ayda mental sağlık açısından bir ve birden fazla gün problemi olan kadınlarda fiziksel şiddete maruz kalma, 2.8 kat (1.26-6.18) daha fazla saptanmıştır¹⁵⁶. Yapılan diğer çalışmalarda da, fiziksel şiddete maruz kalan kadınlarda sağlık algısı daha kötü, somatik hastalıkla ilgili değişik belirtilerin varlığı ve depresyonla ilgili değişik semptomların varlığı daha fazla olarak saptanmıştır^{157;158;159;24;160;161}. Ayrıca, aile içi şiddete maruz kalan kadınlarda çeşitli jinekolojik hastalıkların daha sık görüldüğü belirtilmektedir^{145;162}. Bu çalışmada da, herhangi bir sağlık sorunu olan kadınların fiziksel şiddete maruz kalması daha fazla saptanmasına karşın fark anlamlı değildir. Erkeklerde de herhangi bir sağlık sorunu olanlarda, fiziksel şiddet uygulaması daha fazla saptanmasına karşın, aradaki fark anlamlı değildir. Çeşitli kaynaklarda erkeklerdeki kişilik sorunları, psikiyatrik ya da psikolojik sorunların, aile içi şiddet ile bağlantılı olduğu belirtilmiştir². Cronholm çalışmasında, fiziksel şiddet uygulayan erkeklerin daha fazla kronik hastalıkları olduğu ve sağlık durumlarının kötü olduğu belirlenmiştir¹⁶³.

6.6. Cinsel şiddet

Cinsel şiddetin alan araştırmalarında sorulmaya başlanmasının oldukça kısa bir tarihi vardır ve nasıl tanımlanması gerektiği hala tartışılmaktadır⁴⁸. Bu çalışmada cinsel şiddet iki soru ile tanımlanmaya çalışılmıştır. Ancak bu iki sorudan sadece “cinsel ilişkiyi istemediği halde beraber olmak” sorusunu beş kişi yanıtlamışken, diğer soruyu yanıtlayan olmamıştır (Ek 4). Cinsel şiddet sıklığı %3.9 saptanmasına karşın, gerçek boyutun daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Altınay ve Arat'ın çalışmasında, kadınların %15.8'inin istemediği halde eşleri tarafından cinsel ilişkiye zorlanmış olduğu saptanmıştır⁴⁸.

Aile Araştırma Kurumu'nun 1993-1994 yıllarında yaptıkları alan araştırmasında cinsel şiddet sıklığı %9 olarak belirlenmiştir. Kocacık çalışmasında, cinsel şiddet sıklığını %7.9 olarak saptamıştır¹²⁶. Dünyada cinsel şiddet sıklığı ülkelere göre değişmektedir. DSÖ'nün 2000-2003 yılları arasında 10 ülkede yaptığı çalışmaya göre cinsel şiddet sıklığı en az Sırbistan Karadağ ve Japonya'da (%6) iken, en çok Etiyopya'da saptanmış ancak, ülkelerin genelinde bu sıklık %10-50 arasında değiştiği belirlenmiştir^{120;164}.

Rusya'da Gorchkova ve Shurigina tarafından yapılan çalışmada cinsel şiddet toplam dört soruyla tanımlanmıştır, bunlar; kadının istemediği halde, fiziksel şiddet uygulandıktan sonra ve psikolojik zorlanma ile cinsel ilişkide bulunmak, evlilikte tecavüzdür. Bu sorulardan herhangi birisinin varlığı ile değerlendirilen cinsel şiddet sıklığı %23 olarak belirlenmiştir²⁴.

Tacikistan'da yapılan çalışmada ise cinsel şiddet sıklığı %42.5 olarak saptanmıştır³⁹.

Bu çalışmada saptanan cinsel şiddet sıklığı diğer çalışmalara göre daha düşük bulunmuştur. Bu sorunun gerçek boyutunun saptanandan daha yüksek olabileceği düşünülmektedir. Bu konuda kadınlardan daha kolay yanıt alınabilirken, şiddeti uygulayan erkeklerden yanıt alabilmek zordur. Erkeklerde konunun sorgulanmasındaki zorluk ve çalışmanın ulaşma oranının düşüklüğü diğer çalışmalardan daha düşük bir sıklık saptanmasını sağlamış olabilir.

7. KISITLILIKLAR

Çalışmada erkeklere ulaşma azlığı en önemli kısıtlılık olmuştur. Erkeklerin geç saatlere kadar çalışmaları, çalışma saatlerinin belirsiz olması, hafta sonu dahil çalışmaları ve il dışında çalışmaları nedeniyle veri toplamada yoğun güçlük yaşanmıştır. Veri, kişiler birkaç kez aranıp randevu alınarak, geç saatlerde evlerinde veya iş yerlerine gidilerek toplanmaya çalışılmıştır.

Önceden askeri personelin ankete katılmak için izin almaları gerektiği bilinmediğinden, örneğe çıkan 3 askeri personel çalışma grubuna katılmış. Evde ziyaret edildiklerinde askeri personel oldukları için izinsiz ankete katılamayacaklarını açıklamaları üzerine çalışmaya alınamamıştır.

Evrenin belirlenmesi ve örnek seçimi sırasında, İzmir'in aile hekimliği sistemine geçiş için pilot il olarak belirlenmesi sağlık çalışanları ve sağlık hizmetlerini olumsuz yönde etkilemiştir. Ocak 2006 tarihinden itibaren geçiş hazırlıkları nedeniyle sağlık personeli bölge verilerini

yenileyememişler, 2007 ETF kayıtları yapılamamıştır. Çalışmada örnek seçimi yapılırken 2006 kayıtlarından yararlanılmıştır. Veri toplama sırasında, örneğe çıkan 22 kişinin bu adreste yaşamadığı, 29 kişinin bu bölgeden taşındığı saptanmıştır. Örneğin kayıtlardan seçilmesi ulaşmada kısıtlılık yaratmıştır.

Bir başka kısıtlılık, okulların kapanması ve yaz mevsimin başlaması nedeniyle kişilerin evlerinde bulunamamasıdır. Bu nedenle, veri toplama aşaması daha uzun tutularak, okulların açılması ile yeniden veri toplamaya başlanmış ve Kasım ayında veri toplama sonlandırılmıştır. Bu dönemde örnek grubuna çıkan 3 kişi taşınma nedeniyle kaybedilmiştir.

Yüksek sosyoekonomik düzeydeki bireylerin yüksek binalarda oturması, tanımadığı kişilere kapıyı açmaması, şüpheyile bakması gibi nedenler veri toplamayı zorlaştırmıştır.

Çalışmada konusunun özelliği, çalışmada aile içi şiddetin sorgulanması nedeniyle, örneğe çıkan bireylerden bazıları “bizde şiddet yok” şeklinde açıklamalar yaparak çalışmaya katılmak istemediğini belirtmiştir.

Kadına yönelik şiddet konusunda; psikolojik, ekonomik, fiziksel ve cinsel şiddet tanımlamalarında standart bir tarama ölçeğinin olmaması diğer çalışmalarla karşılaştırılırken tartışma bölümünde kısıtlılık yaratmıştır. Ayrıca, psikolojik şiddet ile ekonomik şiddet konusunda çalışmaların daha yeni başlamasıyla konuyla ilgili literatür eksikliği tartışmayı zorlaştırmıştır.

Şiddet belirleme veri formu ve evlilik dışında başka kadınlarla cinsel ilişki varlığı sorusunun, kapalı kutu yöntemi kullanarak gizli kalmasına özen gösterilse de, yanıtlama da sıkıntı yaşandığı gözlenmiştir.

Ankette sorgulanan “çocukluğunda aile içi şiddete maruz kalma ve tanık olma durumu” değişkenleri geçmişe yönelik sorgulandığından hatırlamada güçlük yaratmıştır.

Cinsel şiddet sıklığı çok düşük saptandığından çözümleme dışında bırakılmıştır, bu nedenle etkileyen faktörler tanımlanmamıştır.

8. SONUÇLAR

- Çalışmanın sonucu olarak kadına yönelik psikolojik, ekonomik ve fiziksel şiddet azımsanmayacak şekilde saptanmıştır. Ayrıca, psikolojik şiddet beklendiğinden daha yüksek bulunmuştur. Erkeklerin bildirimine göre, kadınların üçte biri hem ekonomik hem de fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.
- Psikolojik şiddet ile kadının öğrenimi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır.
- Ekonomik şiddet ile kadının süregen hastalık varlığı arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır.
- Fiziksel şiddet ile erkeğin öğrenimi, çalışma durumu, alkol kullanımı, eşler arasındaki iletişim, yakın çevrede kadına yönelik şiddet varlığı ve istenmeyen gebelik öykü varlığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur; kadının daha genç yaşta olması fiziksel şiddete maruz kalmayı anlamlı olarak artırmaktadır.

9. ÖNERİLER

Bu çalışmada erkeklerin şiddeti daha çok fiziksel şiddet olarak değerlendikleri saptanmıştır. Özellikle psikolojik ve ekonomik şiddet kavramları bilinmemekte ve bunlar doğal süreç olarak algılanmaktadır. Toplumda da bu şiddet türlerinin, şiddet olarak algılanmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle, şiddetin sadece fiziksel ya da cinsel şiddetle sınırlı olmadığı, psikolojik ve ekonomik şiddetin de önemli bir sorun olduğu konusunda toplum bilgilendirilmelidir. Şiddetin toplum tarafından olumlanması önlenmelidir. Özellikle şiddeti daha çok erkeklerin uyguladığı bilindiğinden erkeklerin bu konuda eğitimleri sağlanmalıdır. Ayrıca, psikolojik ve ekonomik şiddetin toplumda doğal olarak algılanma nedenleri nitel araştırmalarla ortaya konulmalıdır.

10. KAYNAKLAR

1. Arslan D. Aile içinde kadına yönelen şiddet ve istanbul kadın misafirhanesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı. İstanbul 1998.
2. Krug E, Dahlberg L, MercyJ, Zwi A, Lozano R. World report on violence and health, WHO. Geneva. 2002.
3. Лоренц К. Агрессия. Перевод с немецкого Г. Ф. Швейника. Москва. Издательская Группа "Прогресс". Erişim adresi: <http://www.lib.ru/PSIHO/LORENC/agressiya.txt>, erişim tarihi: 07.12.2007 (*Lorenz K. "Saldırganlık". Çev. Şveynik. Moskova. Yayınevi "Progres"*)
4. Maccoby E, Jacklin C. N. Sex differences in aggression: a rejoinder and reprise. Child Dev. 1980; 51(4):964-80.
5. Хекхаузен Х. Агрессия (Введение). Мотивация и деятельность. 1986, т. 1, с. 365-405. Erişim adresi: http://flogiston.ru/library/agression_intro, erişim tarihi: 07.12.2007. (*Khekkhauzen K. Saldırganlık (Giriş). Motivasyon ve etkinlik*).
6. Brennan W. Aggression and violence: examining the theories. Nurs. Stand. 1998; 12(27):36-8
7. Anderson CA. Violence and aggression. Chapter in A.E. Kazdin (Ed.) Encyclopedia of psychology 8, 162-169. New York&Washington D C. Oxford University Pres and the American Psychological Association. Erişim adresi: <http://www.psychology.iastate.edu/faculty/caa/abstracts/2000-2004/EncPsy.pdf>, erişim tarihi: 12.12.2007
8. Бэррон Р, Ричардсон Д. Агрессия. Агрессия: Определение и основные теории. Erişim adresi: <http://aquarun.ru/psih/agr/agr10p1.html>, erişim tarihi: 12.12.2007. (*Baron R, Richardson D. Saldırganlık. Saldırganlık: tanımı ve temel kuramlar*).
9. Gömbül Ö. Ailede kadına eşi tarafından uygulanan şiddet ve şiddette mesleki role ilişkin hemşirelerin tutumları ile cinsiyet rol kalıpları arasındaki ilişki. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara. 1998.
10. Violence Against Women. WHO Fact Sheet No 239 June 2001. Erişim adresi: <http://www.who.int/mip2001/files/2269/239-ViolenceAgainstWomenforMIP.pdf>, erişim tarihi: 15.02.2008
11. Rosenberg ML. Butchart A, Mercy J, Narasimhan V, Waters H, Marshall MS. Interpersonal violence. Disease control priorities in developing countries. 2nd ed. Erişim adresi: <http://www.dcp2.org/pubs/DCP/40/>, erişim tarihi: 04.01.2008

12. Addressing gender-based violence through usaid's health programs:a guide for health sector program officers. Washington. 2006.

Erişim adresi: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADH194.pdf, erişim tarihi: 15.02.2008

13. George DT, Umhau JC, Phillips MJ, Emmela D, Ragan PW, Shoaf SE ve ark. Serotonin, testosterone and alcohol in the etiology of domestic violence. Psychiatry Res. 2001;104:27-37.

14. Stevens, Ellen J. The biology of violence. Bioscience. 1994; 44:291-294.

15. Türkçe sözlük. Dil Derneği. 2. Basım. Ertem Basım Yayın Ltd. Şti. Ankara. Ağustos 2005

16. Beliner AS. Konak Sağlık Grup Başkanlığı'na bağlı kurumlarda çalışan personelin aile içi şiddetle karşılaşmasının değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı. İzmir 2006.

17. Subaşı N, Akın A. Kadına yönelik şiddet; nedenleri ve sonuçları. Ed. Akın A. Toplumsal cinsiyet, sağlık ve kadın kitabı içinde. Baskı 1, s.231-247. Hacettepe Üniversitesi Yayınları 2003.

18. Masculinity and gender-based violence. Unifem Gender Fact Sheet No.5. Erişim adresi: <http://www.unifem-eseasia.org/resources/factsheets/UNIFEMSheet5.pdf>, erişim tarihi:19.12.2007

19. Kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesine dair bildiri.

Erişim adresi: http://undp.un.org.tr/doc_pdf/metin139.pdf, erişim tarihi: 15.11.2007.

20. Population reports 1999. Ending violence against women population information program.

1999. Volume 27: 4. Erişim adresi: <http://www.infoforhealth.org/pr/111/violence.pdf>, erişim tarihi: 04.01.2008

21. Violence against women effects on reproductive health. UNFPA; 2002. Volum 20, Number 1.

Erişim adresi: http://www.path.org/files/EOL20_1.pdf, erişim tarihi:07.01.2008

22. Domestic violence against women and girls. UNICEF; 2000. Erişim adresi:

<http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest6e.pdf>, erişim tarihi:09.01.2008

23. Walker L. Dynamics of domestic violence. The cycle of violence. Erişim adresi:

<http://www.enddomesticviolence.com/include/content/filehyperlink/holder/The%20Cycle%20of%20Violence.doc>, erişim tarihi: 08.01.2008

24. Горшкова ИД, Шурыгина ИИ. Насилие над женами в российских семьях. Московский Государственный Университет Им. М.В. Ломоносова Совет Женщин МГУ. Москва 2003.

Erişim Adresi:http://www.owl.ru/rights/no_violence, erişim tarihi: 21.08.2006. (*Gorchkova İ, Shurygina İ. Rusya'da eş tarafından uygulanan kadına yönelik şiddet. Moskova Üniversitesi*)

25. Boyle A, Robinson S, Atkinson P. Domestic violence in emergency medicine patients. Emerg. Med. J., 2004; 21:9-13.

-
26. Полунин А. Изверг в домашних тапочках. Труд №225 за 26.11.2004.
Erişim adresi: <http://www1.trud.ru/Arhiv/2004/11/26/200411262250202.htm>, erişim tarihi: 26.11.2007. (*Polunin A. Terlikli canavar. "Trud" Gazetesi*)
27. Ansiferova С. Замкнутый круг. Франт № 31 за 31 июля 2003 г. Erişim adresi: [http://www.frant.com.ru/frant/2003/fr_31\(08-09\).pdf](http://www.frant.com.ru/frant/2003/fr_31(08-09).pdf), erişim tarihi: 22.11.2007. (*Kapalı çember. Frant Gazetesi*)
28. Sinelnikov A. Russia inside the broken cell. Erişim adresi: <http://endabuse.org/programs/display.php3?DocID=106>, erişim tarihi: 14.02.2008
29. Кучер Н. Побой от большой любви. Парламентская Газета №189, 27.10.2005. Стр. 11.
Erişim adresi: <http://www.pnp.ru/archive/18060131.htmlhtml>, erişim tarihi: 09.01.2007. (*Kuçer N. Büyük sevgiden dövülme. Parliamentary Gazeta*)
30. Shackelford TK, Mouzos J. Partner killing by men in cohabiting and marital relationships: a comparative, cross-national analysis of data from Australia and the United States. J Interpers Violence. 2005; 20:1310-24.
31. Homicides in Canada, Statistics Canada, 2002. Erişim Adresi: <http://www.statcan.ca/Daily/English/031001/d031001a.htm>, erişim tarihi: 13.11.2006
32. Gilbert L. Urban violence and health: South Africa 1995. Soc Sci Med. 1996; 43:873-86
33. Bailey JE, Kellermann AL, Somes GW, Banton JG, Rivara FP, Rushforth NP. Risk factors for violent death of women in the home. Arch Intern Med. 1997; 157:777-82
34. Farkas A. Duecento milioni di donne «sparite». Corriere della Sera. 29 novembre, 2005.
Erişim adresi: http://www.rol.ru/news/misc/press/05/11/29_002.htm, erişim tarihi: 05.12.2007
35. Köse T. Şeriat gölgesinde 2. sınıf yaşamlar. Cumhuriyet Gazetesi. 7 Mart 2008.
36. Губанова Е В. Особенности уголовной ответственности за половые преступления, совершаемые в семье, по законодательству отдельных стран. (*Gubanova E.B. Değişik Ülke Örneklerine Göre Aile İçinde Gerçekleşen Cinsel Suçlarda Yasal Mevzuatın Özellikleri*)
37. Naved RT, Azim S, Bhuiya A, Persson LA. Physical violence by husbands: magnitude, disclosure and help-seeking behavior of women in Bangladesh. Soc Sci Med. 2006; 62:2917-29.
38. Yoshihama M, Sorenson SB. Physical, sexual, and emotional abuse by male intimates: experiences of women in Japan. Violence Vict. 1994; 9:63-77.
39. Haarr R. Violence against women in marriage: a general population study in Khatlon Oblast, Tajikistan, project to reduce violence against women (PROVAW) in Tajikistan. 2005. Erişim Adresi: http://www.swisscoop.kg/ressources/resource_en_90377.pdf, erişim tarihi: 23.11.2006

-
40. “Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003”, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2003, Ankara.
41. The world’s women 2005. Progress in statistics. Slow Progress in official statistics bringing violence against women to public scrutiny. Fact sheet. 2006. Erişim adresi: http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/indwm/ww2005_pub/Russian/violence_rus.pdf, erişim tarihi: 13.02.2008
42. Bora A, Günal A. 90’larda Türkiye’de feminizm. İletişim Yayıncılık 2002.
43. Çakır S, Akgökçe N. Farklı feminizmler açısından kadın araştırmalarında yöntem. Sel Yayıncılık. İstanbul.
44. Subaşı N, Akın A. Violence against women in Turkey. The European magazine for sexual and reproductive health. 2006; 61:20-21.
45. Kadın cinselliği. Bilgilendirme dosyası 5. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı alanında ulusal ve yerel medya yoluyla savunuculuk projesi. Cinsel eğitim tedavi ve araştırma derneği. Erişim adresi: http://www.cetad.org.tr/doc/bilgilendirme_dosyasi_5.pdf, erişim tarihi: 05.02.2008
46. İlkaracan P. Domestic violence and family life as experienced by Turkish immigrant women in Germany. Women for women’s human rights reports No. 3. 1996. Erişim adresi: http://www.wvhr.org/files/3_14.pdf, erişim tarihi: 21.11.2007.
47. İçli TG. Aile içi şiddet: Ankara-İstanbul ve İzmir Örneği. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. 1994; 11:7-20
48. Altınay AG, Arat Y. Türkiye’de kadına yönelik şiddet. Basım: Punto Baskı Çözümleri. İstanbul. 2007.
49. Kyriacou DN, Anglin D, Taliaferro E, Stone S, Tubb T, Linden JA ve ark. Risk factors for injury to women from domestic violence against women. N Engl J Med. 1999; 341:1892-8.
50. Ristock JL. The impact of violence on mental health: a guide to the literature. Discussion papers on health/family violence issues. University of Manitoba Research Centre on family violence and violence against women. 1995. Erişim adresi: <http://www.phac-aspc.gc.ca/ncfv-cnivf/familyviolence/pdfs/discpaperonhealth.pdf>, erişim tarihi: 25.12.2007
51. Diop-Sidibé N, Campbell JC, Becker S. Domestic violence against women in Egypt--wife beating and health outcomes. Soc Sci Med. 2006; 62:1260-77.
52. Ganatra BR, Coyaji KJ, Rao VN. Too far, too little, too late: a community based case control study of maternal mortality in rural west Maharashtra, India. Bulletin of the World Health Organization. 1998; 76:591-598.

-
53. Stephenson R.K, Michael A, Saifuddin A. Domestic violence and contraceptive adoption in Uttar Pradesh, India. *Stud Fam Plann.* 2006; 37: 2
54. Костина Л. Здоровье женщины и насилие. Сборник методических материалов. Репродуктивное здоровье и насилие в семье. Erişim Adresi: http://www.laspodmoga.ru/T1_13.doc, erişim tarihi: 12.12.2006. (*Kostina L. Women's Health And Violence. Collected Materials. Reproductive Health And Family Violence*)
55. Akin L, Ozaydin N. The relationship between males' attitudes to partner violence and use of contraceptive methods in Turkey. *Eur J Contracept Reprod Health Care.* 2005;10(3):199–206
56. Bacchus L, Mezey G, Bewley S. Domestic violence: prevalence in pregnant women and associations with physical and psychological health. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol.* 2004; 113(1):6-11
57. Karaoğlu L, Celbis O, Ercan C, Ilgar M, Pehlivan E, Güneş G ve ark. Physical, emotional and sexual violence during pregnancy in Malatya, Turkey. *Eur J Public Health.* 2006; 16(2):149–156.
58. Sahin H A, Sahin H.G. An unaddressed issue: domestic violence and unplanned pregnancies among pregnant women in Turkey. *Eur J Contracept Reprod Health Care.* 2003; 8:93–98.
59. Giray H, Keskinoglu P, Sönmez Y, Meseri R, Ergül Karakuş N ve ark. Gebelikte aile içi fiziksel şiddet ve etkileyen etmenler. *Sted.* 2005; 14(10):217
60. Bacchusa L, Mezeya G, Bewley S. Domestic violence: prevalence in pregnant women and associations with physical and psychological health. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol.* 2004; 113: 6–11.
61. Curry MA, Perrin N, Wall E. Effects of abuse on maternal complications and birth weight in adult and adolescent women. *Obstet Gynecol.* 1998; 92: 530-534.
62. Parker B, Mcfarlane J, Soeken K. Abuse during pregnancy: effects on maternal complications and birth weight in adult and teenage women. *Obstet Gynecol.* 1994; 84(3): 323-328.
63. Murphy C, Schei B, Myhr TL, Du Mont C. Abuse: a risk factor for low birth weight? A systematic review and meta-analysis. *CMAJ.* 2001; 164 (11):1578-9
64. The economic dimensions of interpersonal violence. World Health Organization 2004. Erişim adresi: <http://whqlibdoc.who.int/publications/2004/9241591609.pdf>, erişim tarihi 15.02.2008.
65. Walby S. The cost of domestic violence. Research summary. 2004. National Statistics. Woman Equality Unit. Erişim adresi: http://www.womenandequalityunit.gov.uk/research/cost_of_dv_Report_sept04.pdf, erişim tarihi: 02.01.2008

-
66. Costs of intimate partner violence against women in the United States. Centers for Disease Control and Prevention. Erişim adresi: http://www.cdc.gov/ncipc/pub-res/ipv_cost/IPVBook-Final-Feb18.pdf, erişim tarihi: 11.01.2008
67. Measuring violence against women statistical trends 2006. Statistics Canada. Erişim adresi: <http://www.statcan.ca/english/research/85-570-XIE/85-570-XIE2006001.pdf>, erişim tarihi: 05.01.2008
68. Campbell JC. Health consequences of intimate partner violence. Lancet. 2002; 359:1331-6.
69. Rivara FP, Anderson ML, Fishman P, Bonomi AE, Reid RJ, Carrell D ve ark. Intimate partner violence and health care costs and utilization for children living in the home. Pediatrics. 2007; 120(6):1270-7.
- 70 .Brief history of the movement to address domestic violence. Erişim adresi: <http://www.cobar.org/index.cfm/ID/0/subID/161/Brief-History-of-the-Movement-to-Address-Domestic-Violence/>, erişim tarihi: 08.12.2008
71. Wollstonecraft M. Vindication on the Rights of Women. Erişim adresi: <http://classiclitt.about.com/library/bl-etexts/mwollstone/bl-mwoll-vin-in.htm>, erişim tarihi: 08.12.2008
72. Breaking the cycle of violence. Erişim adresi: <http://www.amendinc.org/history.htm>, erişim tarihi:08.12.2008
73. Işıloğlu B. Anksiyete ve depresyon tanısı ile izlenen evli kadınlarda aile içi şiddetin sosyodemografik faktörler, çift uyumu ve hastalıkla ilişkisi. Yayınlanmış uzmanlık tezi. Bakırköy Prof. Dr. Mahzar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi. Psikiyatri Birimi. İstanbul 2006. Erişim adresi: http://www.istanbulsaglik.gov.tr/w/tez/pdf/psikiyatri/dr_baris_isiloglu.pdf, erişim tarihi: 08.12.2008
74. History of family violence. Martha White McWhirter. Erişim adresi: http://www.ciucare.com/history_of_family_violence.htm, erişim tarihi:08.01.2008
75. Успенская В.И. По дороге к гендерному равенству: краткая хронология женского движения. Пособие к курсу по истории феминизма. Erişim adresi: <http://tvergenderstudies.ru/cgi-bin/pagcntrl.cgi/docs/pb000007.rtf>, erişim tarihi: 28.12.2007. (*Uspenskaya V İ. On The Road To Gender Equality: A Brief Chronology Of The Women's Movement*).

76. The convention on the elimination of all forms of discrimination against women. United Nations General Assembly. 1979. Erişim adresi:

<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm#article1>, erişim tarihi: 19.12.2007

77. Forty-Ninth World Health Assembly Geneva. 1996. Prevention of violence: a public health priority WHA 49.25. Erişim adresi:

http://www.who.int/violence_injury_prevention/resources/publications/en/WHA4925_eng.pdf, erişim tarihi: 20.11.2007

78. Tankut T. Kadınlara yönelik şiddet. Günlük Evrensel Gazetesi. 18.03.2007.

Erişim adresi: http://www.evrensel.net/ekhaber.php?haber_id=6721, erişim tarihi: 20.11.2007

79. Aydın D. Türk ceza kanunu'nda kadın bedeni ve cinsellik.

Erişim adresi: http://www.sabem.saglik.gov.tr/Akademik_Metinler/goto.aspx?id=3041, erişim tarihi: 04.12.2007

80. Artunç M, Bayyurt Y. Gerekçeli. Karşılaştırmalı, tablolu, eski ve yeni kanun metinleriyle 5237 Sayılı TCK. Tablolu 5271 Sayılı CMK. 5275 Sayılı CGİK. Kartal Yayınevi. Ankara 2005

81. Ailenin korunmasına dair 4320 sayılı kanun.

Erişim adresi: http://www.kadinininsanhaklari.org/id_318, erişim tarihi: 03.12.2007

82. Aile içi şiddete son. Hürriyet Gazetesi. 8 Mart 2008.

83. Все в наших руках: Остановим насилие в отношении женщин. краткое содержание доклада "Международной Амнистии". 2004. Erişim adresi:

[http://www.amnesty.org.ru/web/web.nsf/fe7ca164b1b596f080257171005c1d45/a093e037f1b8ba7f80256f380036283d/\\$FILE/SVAW_summary_rus.pdf](http://www.amnesty.org.ru/web/web.nsf/fe7ca164b1b596f080257171005c1d45/a093e037f1b8ba7f80256f380036283d/$FILE/SVAW_summary_rus.pdf), erişim tarihi: 09.01.2008. (*All In Our Hands: Stop Violence Against Women. Summary Report Of Amnesty International*).

84. Türk Ceza Kanunu kadınlara neler getiriyor? TCK Ankara Kadın Platformu. Erişim adresi:

http://www.ucansupurge.org/index.php?option=com_content&task=view&id=2140&Itemid=87, erişim tarihi: 13.02.2008

85. Bakırcı K. İşyerinde taciz ve ayrımcılık. Radikal Gazetesi. 9 Mart 2008.

86. Özdamar H. Kadının sığınağı yok. Cumhuriyet Gazetesi. 7 Mart 2008 Sayı:179.

87. Борьба с насилием в отношении женщин: какие методы являются эффективными. Исследование Генерального Секретаря. Информационные Бюллетени. Erişim adresi:

<http://www.un.org/russian/events/women/violence/2006/facts1.shtml>, erişim tarihi: 21.11.2007.

(*Kadına yönelik şiddet ile savaşımlı: hangi yöntemler daha etkili?. Birleşmiş Milletler*)

-
88. In-depth study on all forms of violence against women. Report of the Secretary-General. United Nations General Assembly. 2006. Erişim Adresi: <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/violenceagainstwomenstudydoc.pdf>, erişim tarihi: 22.11.2007
89. Ответственность за домашнее насилие. Из доклада генерального секретаря ООН Кофи Аннана об углубленном исследовании всех форм насилия в отношении женщин, представленном на 61-й сессии Генеральной Ассамблеи ООН. Erişim Adresi: <http://undp.by/pdf/viol-respon.pdf>, erişim tarihi: 28.11.2007. (*The Report of the UN. On in-depth study of all forms of violence against women, submitted to the 61 - Session of the UN General Assembly*)
90. Ответственность за домашнее насилие. UNDP. Erişim adresi: <http://undp.by/pdf/viol-respon.pdf>, erişim tarihi: 03.12.2007. (*Aile içi şiddet konusunda sorumluluk*)
91. Ending violence against women: from words to action. Study of the Secretary-General. 2006. Erişim Adresi: <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/launch/english/v.a.w-unmetE-use.pdf>, erişim tarihi: 22.11.2007
92. Western Australian family and domestic violence action plan. Department for community development family and domestic violence. 2004–2005. Erişim adresi: <http://www.communities.wa.gov.au/NR/rdonlyres/C735E1D8-7B3B-47C4-84FE-98DE946E51EB/0/DCDRPTFDVStateActionPlan2004.pdf>, erişim tarihi: 14.02.2008
93. Protection, provision, prevention. A Manifesto to End Domestic Violence. Women's Aid. Erişim adresi: <http://www.womensaid.ie/pages/what/election/questions.pdf>, erişim tarihi: 14.02.2008
94. Gelecekte kadına yönelik şiddet yok. BİA Haber Merkezi. 2005. Erişim adresi: <http://eski.bianet.org/2005/11/11/70110.htm>, erişim tarihi: 12.02.2008
95. Logar R, Çitak T. Aile içi şiddet mağduru kadın ve çocuklar için korunma ve adalet. Avusturya modeli. Viyana aile içi şiddete karşı müdahale merkezi. Erişim adresi: <http://www.interventionsstelle-wien.at/files/RosaTamarArtikelKonferenzIstanbul-Nov05.pdf>, erişim tarihi: 12.02.2008.
96. Violence against women in marriage: a general population study in Khatlon Oblast, Tajikistan. Project to Reduce Violence Against Women (PROVAW) in Tajikistan. 2005. Erişim Adresi: http://www.swisscoop.kg/ressources/resource_en_90377.pdf, erişim tarihi: 23.11.2006.

-
97. Centers for Disease Control and Prevention. What is Epi Info? Erişim Adresi: <http://www.cdc.gov/epinfo/>, erişim tarihi: 12.03.2007.
98. Straus MA, Hamby SL, Boney-McCoy S, Sugarman DB. The Revised Conflict Tactics Scales (CTS2): development and preliminary psychometric data. J Fam Issues.1996; 7:283-316.
99. Archer J. Assessment of the reliability of the Conflict Tactics Scales: A metaanalytic review. J Interpers Violence. 1999; 14(12):1263-1289.
100. Screening for family and intimate partner violence. Systematic evidence review. Oregon Health and Science University Evidence-based Practice Center. 2004
101. Vahip I, Doğanavşargil Ö. Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. Türk Psikiyatri Dergisi 2006; 17(2):107-114.
102. Kardam F. Türkiye’deki namus cinayetlerin dinamikleri. Eylem programı için öneriler sonuç raporu. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı.
Erişim Adresi: http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=4730. erişim tarihi: 08.03.2007.
103. Amnesty International Турция. женщины против домашнего насилия. Июнь 2004.
Erişim Adresi: [http://amnesty.org.ru/web/web.nsf/32875f903347b75280257171005b696c/cf12909bf6ce7238c3256fc70041d269/\\$FILE/Turkey_domestic_violence.pdf](http://amnesty.org.ru/web/web.nsf/32875f903347b75280257171005b696c/cf12909bf6ce7238c3256fc70041d269/$FILE/Turkey_domestic_violence.pdf), erişim tarihi: 08.03.2007.
104. Kümbetoğlu B. Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma. Bağlam Yayıncılık. İstanbul. Kasım 2005
105. Ankara Tabip Odası. Kadına yönelik şiddet ve hekimlik sempozyumu. Ankara Tabip Odası Yayınları. Ankara. 2003
106. Yanikkerem E. 15-49 yaş evli kadınların aile içi şiddete ilişkin görüşlerinin ve şiddete maruz kalma durumlarının incelenmesi. Yayınlanmamış hemşirelik programı yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İzmir 2002.
107. Özdamar K. Paket programlar ile istatistiksel veri analizi. Genişletilmiş 5. Baskı. Kaan Kitabevi 2004. Eskişehir
108. Aksakoğlu G. Sağlıkta araştırma teknikleri ve analiz yöntemleri. Baskı 1. Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlük Matbaası. İzmir 2001.
109. Saatli G, Aksakoğlu G. Çok değişkenli çözümleme yöntemleri. Ed. Aksakoğlu G. Sağlıkta araştırma ve çözümleme kitabı içinde. Baskı 2, s:300-309. Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlük Basımevi. İzmir 2006.

-
110. Hanehalkı İşgücü Araştırması 2007 Kasım Dönemi Sonuçları (Ekim, Kasım, Aralık 2007). Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK). Haber bülteni sayı 24, Şubat 15 2008.
111. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayın ve Basım Şube Müdürlüğü. 2006. Erişim adresi: <http://www.sp.gov.tr/documents/KP2007-2013.pdf>, erişim tarihi:23.02.2008
112. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Nüfus, konut ve demografi. Aile yapısı. Hane halkı özellikleri. Erişim adresi: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=64&ust_id=11, erişim tarihi: 27.02.2008
113. Choi SY, Ting KF. Wife beating in South Africa: an imbalance theory of resources and power. J Interpers Violence. 2008; 23(6):834-52.
114. Gülçür L. A study of domestic violence and family life in Ankara, Turkey. Erişim adresi: http://www.wwhr.org/images/sexual_abuse.pdf, erişim tarihi:02.12.2007
115. Karakuş Ergül N. Ebe ve hemşirelerin, gebelerde sigara içiminin azaltılması ve sigara dumanından korunmadaki rollerinin incelenmesi ve geliştirilmesi. Dokuz Eylül Üniversite Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ad. Yayınlanmamış uzmanlık tezi. İzmir 2007.
116. Akın L, Özyayın N, Aslan D. Türkiye'de evli erkeklerin aile planlaması yöntemlerini kullanmalarını etkileyen faktörler. Gülhane Tıp Dergisi 2006; 48: 63-69
117. Schensul SL, Mekki-Berrada A, Nastasi BK, Singh R, Burleson JA, Bojko M. Men's extramarital sex, marital relationships and sexual risk in urban poor communities in India. J Urban Health. 2006; 83(4):614-24.
118. Karataş B, Derebent E, Yüzer S, Yiğit R, Özcan A. Kırsal kesim kökenli kadınların aile içi şiddete ilişkin görüşleri. Erişim adresi: http://cws.emu.edu.tr/en/conferences/2nd_int/pdf/Karatas%20B.%20Derebent%20E.%20Yuzer%20S.%20Yigit%20R.%20Ozcan%20A..pdf, erişim tarihi: 23.02.2008
119. Rittersberger Tılıç H. Aile içi şiddet: bir sosyolojik yaklaşım. Erişim adresi: <http://www.devsaglikis.org.tr/index.php?bolum=yazioku&no=262>, erişim tarihi: 07.06.2006
120. WHO Multi-country study on women's health and domestic violence against women. Summary report. Initial results on prevalence, health outcomes and women's responses. WHO. Switzerland. 2005
121. Krantz G, Van Phuong T, Larsson V, Thi Bich Thuan N, Ringsberg KC. Intimate partner violence: forms, consequences and preparedness to act as perceived by healthcare staff and

-
- district and community leaders in a rural district in northern Vietnam. *Public Health*. 2005; 119(11):1048-55.
122. Vung ND, Ostergren PO, Krantz G. Intimate partner violence against women in rural Vietnam: different socio-demographic factors are associated with different forms of violence. Need for new intervention guidelines? *BMC Public Health*. 2008; 8(1):55
123. Gorchkova İ, Shurygina İ. Violence Against Wives In Contemporary Russian Families: Basic Results. Erişim adresi: http://www.owl.ru/rights/no_violence/Bas_results.pdf, erişim tarihi: 24.02.2008
124. Peek Asa C, Zwerling C, Young T, Stromquist AM, Burmeister LF, Merchant JA. A population based study of reporting patterns and characteristics of men who abuse their female partners. *Inj Prev*. 2005; 11(3):180-5.
125. Koenig M, Ahmed S, Hossain MB, Mozumder K. Women's status and domestic violence in rural Bangladesh: Individual- and community level effects. *Demography*. 2003; 40(2):269-88
126. Kocacik F, Dogan O. Domestic violence against women in Sivas, Turkey: survey study. *Croat Med J*. 2006; 47(5):742-9.
127. Deveci E, Açıık Y, Gülbayrak C, Tokdemir M. Elazığ il merkezinde 15-49 yaş evli kadınların aile içi şiddete maruz kalma durumları. *Toplum ve Hekim*. 2005; 20:229-234
128. Günay T, Giray H, Harç B, Köksal B, Sarı S. İzmir’de bir gecekondu bölgesinde kadına yönelik aile içi şiddet. *Sağlık ve Toplum*. 2006; 3:31-37.
129. Murty SA, Peek-Asa C, Zwerling C, Stromquist AM, Burmeister LF, Merchant JA. Physical and emotional partner abuse reported by men and women in a rural community. *Am J Public Health*. 2003; 93(7):1073-5
130. Ruiz Perez İ, Plazaola-Castano J, Palomo-Pinto M, Arnalte-Barrera M, Bonet-Pla A, Santiago-Hernando M ve ark. Sociodemographic associations of physical, motional, and sexual intimate partner violence in spanish women. *Ann Epidemiol*. 2006; 16: 357–363
131. Wijma K, Samelius L, Wingren G, Wijma B. The association between ill-health and abuse: a cross-sectional population based study. *Scand J Psychol*. 2007; 48:567–575
132. Tiwari A, Chan KL, Fong D, Leung WC, Brownridge DA, Lam H ve ark. The impact of psychological abuse by an intimate partner on the mental health of pregnant women. *BJOG*. 2008; 115(3):377-84
133. Kardam N. Women’s human rights training program 1995-2003. Evaluation Report. Women For Women’s Human Rights New Ways.

-
134. Romans S, Forte T, Cohen MM, Du Mont J, Hyman I. Who is most at risk for intimate partner violence? A Canadian population-based study. *J Interpers Violence*. 2007; 22:1495-514
135. Muhajarine N, D'Arcy C. Physical abuse during pregnancy: prevalence and risk factors. *CMAJ*. 1999;160(7):1007-11.
136. Wu J, Guo S, Qu C. Domestic violence against women seeking induced abortion in China. *Contraception*. 2005; 72(2):117-21
137. Gage AJ, Hutchinson PL. Power, control, and intimate partner sexual violence in Haiti. *Arch Sex Behav*. 2006;35(1):11-24.
138. Martin SL, Kilgallen B, Tsui AO, Maitra K, Singh KK, Kupper LL. Sexual behaviors and reproductive health outcomes: associations with wife abuse in India. *JAMA*. 1999; 282:1967-72.
139. Parish WL, Wang T, Laumann EO, Pan S, Luo Y. Intimate partner violence in China: national prevalence, risk factors and associated health problems. *Int Fam Plan Perspect*. 2004; 30(4):174-81.
140. Rickert VI, Wiemann CM, Harrykissoo SD, Berenson AB, Kolb E. The relationship among demographics, reproductive characteristics, and intimate partner violence. *Am J Obstet Gynecol*. 2002; 187(4):1002-7.
141. Silverman JG, Gupta J, Decker MR, Kapur N, Raj A. Intimate partner violence and unwanted pregnancy, miscarriage, induced abortion, and stillbirth among a national sample of Bangladeshi women. *BJOG*. 2007; 114(10):1246-52.
142. Gao W, Paterson J, Carter S, Iusitini L. Intimate partner violence and unplanned pregnancy in the Pacific Islands Families Study. *Int J Gynaecol Obstet*. 2008;100(2):109-15.
143. D'Angelo D, Williams L, Morrow B, Cox S, Harris N, Harrison L et al. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Preconception and interconception health status of women who recently gave birth to a live-born infant--Pregnancy Risk Assessment Monitoring System (PRAMS). United States. 2004
144. Raj A, Liu R, McCleary-Sills J, Silverman JG. South Asian victims of intimate partner violence more likely than non-victims to report sexual health concerns. *J Immigr Health*. 2005; 7(2):85-91.
145. Coker AL. Does physical intimate partner violence affect sexual health? A systematic review. *Trauma Violence Abuse*. 2007; 8(2):149-77.
146. John R, Johnson JK, Kukreja S, Found M, Lindow SW. Domestic violence: prevalence and association with gynaecological symptoms. *BJOG*. 2004;111(10):1128-32.

-
147. Andersson N, Ho-Foster A, Mitchell S, Scheepers E, Goldstein S. Risk factors for domestic physical violence: national cross-sectional household surveys in eight southern African countries. *BMC Womens Health*. 2007; 16: 7-11
148. Bauer HM, Gibson P, Hernandez M, Kent C, Klausner J, Bolan G. Intimate partner violence and high-risk sexual behaviors among female patients with sexually transmitted diseases. *Sex Transm Dis*. 2002; 29(7):411-6.
149. Silverman JG, Decker MR, Kapur NA, Gupta J, Raj A. Violence against wives, sexual risk and sexually transmitted infection among Bangladeshi men. *Sex Transm Infect*. 2007; 83:211-5.
150. Balci YG, Ayranci U. Physical violence against women: evaluation of women assaulted by spouses. *J Clin Forensic Med*. 2005; 12(5):258-63.
151. Faramarzi M, Esmailzadeh S, Mosavi S. A comparison of abused and non-abused women's definitions of domestic violence and attitudes to acceptance of male dominance. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol*. 2005; 122(2):225-31.
152. Hindin MJ, Adair LS. Who's at risk? Factors associated with intimate partner violence in the Philippines. *Soc Sci Med*. 2002; 55(8):1385-99.
153. Jewkes R, Levin J, Penn-Kekana L. Risk factors for domestic violence: findings from a South African cross-sectional study. *Soc Sci Med*. 2002; 55(9):1603-17.
154. Abrahams N, Jewkes R. Effects of South African men's having witnessed abuse of their mothers during childhood on their levels of violence in adulthood. *Am J Public Health*. 2005; 95(10):1811-6.
155. Jeyaseelan L, Kumar S, Neelakantan N, Peedicayil A, Pillai R, Duvvury N. Physical spousal violence against women in India: some risk factors. *J Biosoc Sci*. 2007; 39(5):657-70.
156. Harwell TS, Moore KR, Spence MR. Physical violence, intimate partner violence, and emotional abuse among adult American Indian men and women in Montana. *Prev Med*. 2003; 37(4):297-303
157. Vest JR, Catlin TK, Chen JJ, Brownson RC. Multistate analysis of factors associated with intimate partner violence. *Am J Prev Med*. 2002; 22(3):156-64.
158. Bonomi AE, Anderson ML, Rivara FP, Thompson RS. Health outcomes in women with physical and sexual intimate partner violence exposure. *J Womens Health (Larchmt)*. 2007; 16(7):987-97.

-
159. Gerber MR, Wittenberg E, Ganz ML, Williams CM, McCloskey LA. Intimate partner violence exposure and change in women's physical symptoms over time. *J Gen Intern Med*. 2008; 23(1):64-9.
160. Fikree FF, Bhatti LI. Domestic violence and health of Pakistani women. *Int J Gynaecol Obstet*. 1999; 65(2):195-201.
161. Diop-Sidibé N, Campbell JC, Becker S. Domestic violence against women in Egypt--wife beating and health outcomes. *Soc Sci Med*. 2006; 62(5):1260-77.
162. Stephenson R, Koenig MA, Ahmed S. Domestic violence and symptoms of gynecologic morbidity among women in North India. *Int Fam Plan Perspect*. 2006; 32(4):201-8.
163. Cronholm PF. Intimate partner violence and men's health. *Prim Care*. 2006; 33(1):199-209
164. Garcia-Moreno C, Jansen HA, Ellsberg M, Heise L, Watts CH. Prevalence of intimate partner violence: findings from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *Lancet*. 2006; 7;368(9543):1260-9
166. Kaynak C. İnönü Emin Aytan Sağlık Ocağı bölgesinde yoksulluğun sağlık üzerine etkisi. Yayınlanmamış uzmanlık tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı. İzmir 2006.
167. Kadın İstihdamında Küresel Eğilimler 2007. ILO Araştırması Çalışan Yoksulluğunun Kadınlaşmasına İlişkin Uyarıda Bulunuyor Erişim adresi: <http://www.oit.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/press/2007-2.pdf> , erişim tarihi:03.12.2007
168. Türkiye 2007 İlerleme Raporu. Avrupa Komisyonu. Brüksel, 6 Kasım 2007. Gayri Resmi Tercüme. Erişim adresi: http://www.mfa.gov.tr/NR/rdonlyres/AF2D5195-4FAD-49C6-A786-D2A04F770F41/0/2007İlerlemeRaporu_Tr.pdf , erişim tarihi:13.02.2008

Ek 2. Anket (sosyodemografik ve diğer özelliklerine ilişkin)

EVLİ ERKEKLERDE EŞİNE YÖNELİK ŞİDDET VARLIĞI VE BUNU ETKİLEYEN ETMENLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. görüşme tarihi/...../..... Sonuç.....
2. görüşme tarihi/...../..... Sonuç.....
3. görüşme tarihi/...../..... Sonuç.....

Sonuç: 1. Kabul edildi; 2. Geri çevrildi; 3. Evde yok; 4. Konut boş;
5. Adres bulunamadı

Anket No:.....

1. Doğum tarihiniz?(yıl).....
2. Öğrenim durumunuz nedir?
1) Okur-yazar değil 2) Okur-yazar 3) İlkokul mezunu
4) Ortaokul mezunu 5) Lise mezunu 6) Yüksekokul mezunu
3. İşiniz nedir?
1)İşsiz 5) <3 işçi çalıştıran işveren 9)emekli
2)İşçi (ücretli) 6) işçi çalıştırmayan esnaf, zanaatkar 10)emekli+çalışıyor
3)Memur 7) aile işletmesinde ücretsiz..... 12)öğrenci
4)≥3 işçi çalıştıran işveren 8) düzensiz işler..... 13)çalışmıyor (mevsimlik çalışan, çalışamaz halde)
4. Sosyal güvence durumunuz nedir? 1)SSK 2)BK 3)ES 4)YK 5)Ö 6)Yok
5. Kaç yıllık evlisiniz?.....
6. Eşinizin doğum tarihi?.....
7. Eşinizin öğrenim durumu nedir?
1) Okur-yazar değil 2) Okur-yazar 3) İlkokul mezunu
4) Ortaokul mezunu 5) Lise mezunu 6) Yüksekokul mezunu
8. Eşiniz çalışıyor mu?
1) Çalışıyor 2) Çalışmıyor 3) Diğer
9. Eşinizin evin gelirine katkısı var mı?
1)Var..... 2)Yok
10. Eşinizin sizden ayrı sosyal güvencesi var mı?
1)Yok 2)Var 1) Bağ Kur 2) SSK 3) Özel 4) ES 5) Yok 6) YK
11. Eşinizle nasıl evlendiniz?
1)Görücü usulü ile isteyerek 2)Görücü usulü ile istemeyerek
3)Arkadaşlık (anlaşarak) ederek 4)Anlaşarak kaçtık 5)Zorla kaçırdım 6)Diğer
12. Nikah durumunuz nasıldır?
1)Resmi Nikah 2)İmam Nikahı 3)Nikahsız Beraberlik
13. Eşinizle aranızdaki ilişkiyi (karşılıklı konuşma, anlaşabilme, paylaşabilme) nasıl değerlendiriyorsunuz?
1)Çok iyi 2)İyi 3)Orta 5) Kötü 6)Çok kötü
14. Evliliğinizden memnun(hoşnut) musunuz?
1)Evet 2)Hayır (.....) 3)Diğer
15. Çocuğunuz var mı? (cevap hayır ise 17. soruya geçiniz)
1)Evet 2)Hayır c)Olacak (eşi gebe)
16. Çocuğunuzun/ların cinsiyeti/leri nedir?
1)Kız 2)Erkek.....
17. Hanedeki birey sayısı?.....
18. Şu andaki kendi ailenizin eş ve çocuklar dışında evinizde yaşayan başka bireyler (anne, baba, kayınbirader v.b.....)var mı?
1) Çekirdek 2) Geniş aile 3)Parçalanmış (ayrı yaşıyor)

-
- 19. Sizin büyüdüğünüz ailede anne, baba ve çocuklar dışında başka bireyler var mıydı?**
1) Çekirdek 2) Geniş aile 3) Parçalanmış aile
- 20. Küçüklüğünüzde anne-babanızın size dayak attığı (tokat, kulak çekmek, terlik v.b. nesneyi atmak gibi) oldu mu?**
1) Evet 2) Hayır 3) Hatırlamıyorum 4) Diğer
- 21. Çocukken anne-babanızın kavgasına (sözel; fiziksel) tanık oldunuz mu?**
1) Evet 2) Hayır 3) Hatırlamıyorum 4) Diğer
- 22. Kendi ailenizde aileyle ilgili kararları kim verirdi?**
1) Babam 2) Annem 3) Her ikisi 4) Diğer
- 23. Evinizde aileyle ilgili kararları veren kişi kimdir?**
1) Ben 2) Eşim 3) Beraber 4) Diğer
- 24. Evinize gerekli olan malzeme alış verişini kim yapar?**
1) Ben 2) Eşim 3) a+b 4) Diğer
- 25. Evinizde yemeği kim yapar?**
1) Ben 2) Eşim 3) a+b 4) Diğer
- 26. Evinizde temizliği (toz almak, ev süpürmek, pencere silmek gibi) kim yapar?**
1) Ben 2) Eşim 3) a+b 4) Diğer
- 27. Evinizde çamaşırları (çamaşır makinesine yerleştirir ve çalıştırır) kim yıkar?**
1) Ben 2) Eşim 3) a+b 4) Diğer
- 28. Evinizde bulaşıkları kim yıkar (bulaşık makinesine yerleştirir)?**
1) Ben 2) Eşim 3) a+b 4) Diğer
- 29. Evinizdeki fatura (elektrik, su, telefon) ödemelerini yatırmaya kim gider?**
1) Ben 2) Eşim 3) a+b 4) Diğer
- 30. Çocuğunuzun bakımını ailede kim üstlenir?**
1) Eşim 2) Kendim 3) a+b 4) Diğer
- 31. Doktor tarafından tanı konmuş bir hastalığınız var mı?**
1) Yok
2) Var (hastalığınız adı).....
3) Var, ne olduğunu bilmiyor (kullandığı ilaç adı).....
- 32. Eşinizin doktor tarafından tanısı konulmuş bir hastalığı var mı?**
1) Yok
2) Var (hastalığınız adı).....
3) Var, ne olduğunu bilmiyor (kullandığı ilaç adı).....
- 33. Sigara içiyor musunuz?**
1) Evetgünde.....yıl 2) Hayır 3) Bıraktım.....yıl.....
- 34. Alkollü içki içer misiniz?**
1) Hiç içmem 2) Çok seyrek 3) Haftada bir 4) Birkaç günde bir 5) Her gün
- 35. Eşiniz veya siz herhangi bir doğum kontrol yöntemi kullanıyor musunuz? (Hayır ise 38. soruya geçiniz)**
1) Hayır 2) Evet ise kim
- 36. Hangi doğum kontrol yöntemini kullanıyorsunuz?**
1) Etkili Geri Dönüşümlü Yöntemler (RİA; D.K. Hapları; D.K. İğne; Deri altı çubuk; Bariyer yöntemler (prezervatif; diyafram; servikal başlık; sperm öldürücüler))
2) Etkisiz Yöntemler (Geri çekme; Takvim; Hazne yıkama; Emzirme)
3) Cerrahi Geri Dönüşümsüz (vazektomi, tüp ligasyonu)
4) Bilmiyorum
- 37. Kullandığınız doğum kontrol yöntemine kim karar verdi?**
1) Karım 2) Ben 3) Beraber 4) Diğer.....

-
- 38. Eşinizde planlamadığınız/düşünmediğiniz gebelik söz konusu oldu mu?** (Hayır ise 40'ci soruya geçiniz)
1)Evet 2)Hayır 3)Diğer
- 39. Bu gebelik nasıl sonuçlandı?**
1)Doğum 2)Kürtaj 3)Düşük 4)Diğer....
- 40. Buna kim karar verdi?**
1)Karım 2)Ben 3) Beraber 4)Diğer.....
- 41. Eve bir ayda giren toplam gelir ne kadardır?** (maaş, ücret, kira, faiz..).....
- 42. Yakın çevrenizde (komşu, akraba, arkadaş) eşine şiddet (aşağılama, dayak atma, kötü davranma) uygulayan var mı?**
1)Evet 2)Hayır 3)Bilmiyorum

Ek 3. Anket (şiddet tanımlama veri formu)

Yönerge: Aşağıdaki her bir şıkkı okuyarak yanıtlayınız.

(Birden fazla evliliğiniz olduysa yanıtları son evliliğiniz için veriniz.)

	Evet	Hayır	Hatırla mıyorum
1. Eşime kızarak bağırdığım oldu			
2. Eşime küfür ettiğim oldu			
3. Eşimi başkalarının yanında küçük düşürdüğüm oldu			
4. Eşime şişman, çirkin gibi çeşitli lakaplar taktığım oldu			
5. Eşime “çok soğuksun”, “şişmansın/zayıfsın”, “bakımlı değilsin”, “zevksizsin”, “cahilsin”, “anlayışsızsın” dediğim oldu			
6. Eşime “çocuklarla ilgilenmiyorsun”, “kötü annesin”, “yemek yapmayı bilmiyorsun”, “benimle ilgilendiğin yok”, “beni anlamıyorsun” dediğim oldu			
7. Eşimin bir yere çıkması için benden izin alması gerektiği oldu			
8. Eşimin ailesiyle, arkadaşlarıyla veya komşularıyla görüşmesi için benden izin alması gerektiği oldu			
9. Eşimin giyeceği kıyafete benim karar verdiğim oldu			
10. Eşimin eğitim, çalışma, kariyer yapma gibi istekleri için benden izin alması gereksinimi oldu			
11. Eşimi dışarı atmakla/boşanmakla tehdit ettiğim oldu			
12. Eşime başka kadınlarla yaşanmış olan ilişkilerimi anlattığım oldu			
13. Eşime ait olan eşyayı önünde parçaladığım/zarar verdiğim oldu			
14. Eşimin benden korktuğunu hissettiğim oldu			
15. Eşimin kullandığı paranın hesabını vermesini istediğim oldu			
16. Eşimin harcamalarını kısıtladığım oldu			
17. Eşime kazandığı paranın hiçbir değeri olmadığını söylediğim oldu			
18. Eşimi parasız bırakmakla tehdit ettiğim oldu			
19. Tartışma sırasında eşimi dövmekle, öldürmekle, bıçaklamakla tehdit ettiğim oldu			
20. Tartışma sırasında eşimin üzerine yürüdüğüm oldu			
21. Tartışma sırasında evdeki eşyalara zarar verdiğim oldu			
22. Tartışma sırasında eşimin üzerine bir eşya fırlattığım oldu			
23. Tartışma sırasında eşimi ittiğim veya tokat attığım oldu			
24. Tartışma sırasında eşimin saçlarından çektiğim oldu			
25. Tartışma sırasında eşimi sarstığım oldu			
26. Tartışma sırasında eşimi boğmaya çalıştığım oldu			
27. Tartışma sırasında eşimin kollarını/ellerini/ parmaklarını/ayaklarını büktüğüm oldu			
28. Tartışma sırasında eşime yumruk attığım veya tekmelediğim oldu			
29. Tartışma sırasında eşimin başını bir yere (duvar/kapı/masa gibi) vurduğum oldu			
30. Eşim cinsel ilişkiyi istemediği halde onunla beraber olduğum oldu			
31. Eşim cinsel ilişkiyi istemediği için onu silahla, bıçakla, dövmekle tehdit ederek beraber olduğum oldu			

Eşinizden başka kadın/larla cinsel ilişki yaşadınız mı?

1) Evet

2) Hayır

TEŞEKKÜR EDERİM

Ek 4. Şiddet Tanımlama Veri Formundan Verilen Yanıt Dağılımı

	Evet		Hayır		Hatırlamıyorum	
	s	%	s	%	s	%
1. Eşime kızarak bağırdığım oldu	97	75.2	28	21.7	3	2.3
2. Eşime küfür ettiğim oldu	17	13.2	109	84.5	2	1.6
3. Eşimi başkalarının yanında küçük düşürdüğüm oldu	5	3.9	117	90.7	6	4.7
4. Eşime şişman, çirkin gibi çeşitli lakaplar taktığım oldu	5	3.9	122	96.1		
5. Eşime “çok soğuksun”, “şişmansın/zayıfsın”, “bakımlı değilsin”, “zevksizsin”, “cahilsin”, “anlayışsızsın” dediğim oldu	13	10.1	114	88.4	1	0.8
6. Eşime “çocuklarla ilgilenmiyorsun”, ”kötü annesin”, “yemek yapmayı bilmiyorsun”, “benimle ilgilendiğin yok”, “beni anlamıyorsun” dediğim oldu	7	5.4	118	91.5	3	2.3
7. Eşimin bir yere çıkması için benden izin alması gerektiği oldu	64	49.6	60	46.5	2	1.6
8. Eşimin ailesiyle, arkadaşlarıyla veya komşularıyla görüşmesi için benden izin alması gerektiği oldu	35	27.1	89	69.0	1	0.8
9. Eşimin giyeceği kıyafete benim karar verdiğim oldu	35	27.6	92	72.4		
10. Eşimin eğitim, çalışma, kariyer yapma gibi istekleri için benden izin alması gereksinimi oldu	22	17.3	105	82.7		
11. Eşimi dışarı atmakla/boşanmakla tehdit ettiğim oldu	8	6.2	118	91.5	1	0.8
12. Eşime başka kadınlarla yaşanmış olan ilişkilerimi anlattığım oldu	16	12.4	110	85.3	1	0.8
13. Eşime ait olan eşyayı önünde parçaladığım/zarar verdiğim oldu	6	4.7	120	93.0	1	0.8
14. Eşimin benden korktuğunu hissettiğim oldu	41	31.8	82	63.6	4	3.1
15. Eşimin kullandığı paranın hesabını vermesini istediğim oldu	28	22.0	97	75.2	2	1.6
16. Eşimin harcamalarını kısıtladığım oldu	28	22.0	98	77.2	1	0.8
17. Eşime kazandığı paranın hiçbir değeri olmadığını söylediğim oldu	7	5.4	115	89.1	2	1.6
18. Eşimi parasız bırakmakla tehdit ettiğim oldu	1	0.8	125	96.9		
19. Tartışma sırasında eşimi dövmekle, öldürmekle, bıçaklamakla tehdit ettiğim oldu	5	3.9	123	96.1		
20. Tartışma sırasında eşimin üzerine yürüdüğüm oldu	29	22.5	95	73.6	3	2.3
21. Tartışma sırasında evdeki eşyalara zarar verdiğim oldu	20	15.7	107	84.3		
22. Tartışma sırasında eşimin üzerine bir eşya fırlattığım oldu	8	6.3	119	93.7		
23. Tartışma sırasında eşimi ittiğim veya tokat attığım oldu	19	14.7	196	82.2	2	1.6
24. Tartışma sırasında eşimin saçlarından çektiğim oldu	8	6.2	118	91.5	1	0.8
25. Tartışma sırasında eşimi sarstığım oldu	18	14.0	108	83.7	1	0.8
26. Tartışma sırasında eşimi boğmaya çalıştığım oldu	3	2.3	125	97.7		
27. Tartışma sırasında eşimin kollarını/ellerini/ parmaklarını/ayaklarını büküğüm oldu	4	3.1	124	96.9		
28. Tartışma sırasında eşime yumruk attığım veya tekmelediğim oldu	4	3.1	122	96.9		
29. Tartışma sırasında eşimin başını bir yere (duvar/kapı/masa gibi) vurduğum oldu	2	1.6	126	98.4		
30. Eşim cinsel ilişkiyi istemediği halde onunla beraber olduğum oldu	5	3.9	122	96.1		
31. Eşim cinsel ilişkiyi istemediği için onu silahla, bıçakla, dövmekle tehdit ederek beraber olduğum oldu	0	0.0	126	100.0		

Ek 5. Şiddet Belirleme Veri Formunun İç Geçerliliği

Toplam Cronbach alfa katsayısı: 0.81

	Soru çıkartıldığındaki Cronbach alfa katsayısı
1. Eşime kızarak bağırdığım oldu	,817
2. Eşime küfür ettiğim oldu	,794
3. Eşimi başkalarının yanında küçük düşürdüğüm oldu	,799
4. Eşime şişman, çirkin gibi çeşitli lakaplar taktığım oldu	,804
5. Eşime “çok soğuksun”, “şişmansın/zayıfsın”, “bakımlı değilsin”, “zevksizsin”, “cahilsin”, “anlayışsızsın” dediğim oldu	,801
6. Eşime “çocuklarla ilgilenmiyorsun”, “kötü annesin”, “yemek yapmayı bilmiyorsun”, “benimle ilgilendiğin yok”, “beni anlamıyorsun” dediğim oldu	,806
7. Eşimin bir yere çıkması için benden izin alması gerektiği oldu	,810
8. Eşimin ailesiyle, arkadaşlarıyla veya komşularıyla görüşmesi için benden izin alması gerektiği oldu	,808
9. Eşimin giyeceği kıyafete benim karar verdiğim oldu	,810
10. Eşimin eğitim, çalışma, kariyer yapma gibi istekleri için benden izin alması gereksinimi oldu	,808
11. Eşimi dışarı atmakla/boşanmakla tehdit ettiğim oldu	,799
12. Eşime başka kadınlarla yaşanmış olan ilişkilerimi anlattığım oldu	,807
13. Eşime ait olan eşyayı önünde parçaladığım/zarar verdiğim oldu	,802
14. Eşimin benden korktuğunu hissettiğim oldu	,805
15. Eşimin kullandığı paranın hesabını vermesini istediğim oldu	,810
16. Eşimin harcamalarını kısıtladığım oldu	,817
17. Eşime kazandığı paranın hiçbir değeri olmadığını söylediğim oldu	,815
18. Eşimi parasız bırakmakla tehdit ettiğim oldu	,812
19. Tartışma sırasında eşimi dövmekle, öldürmekle, bıçaklamakla tehdit ettiğim oldu	,803
20. Tartışma sırasında eşimin üzerine yürüdüğüm oldu	,795
21. Tartışma sırasında evdeki eşyalara zarar verdiğim oldu	,804
22. Tartışma sırasında eşimin üzerine bir eşya fırlattığım oldu	,800
23. Tartışma sırasında eşimi ittiğim veya tokat attığım oldu	,794
24. Tartışma sırasında eşimin saçlarından çektiğim oldu	,801
25. Tartışma sırasında eşimi sarstığım oldu	,791
26. Tartışma sırasında eşimi boğmaya çalıştığım oldu	,813
27. Tartışma sırasında eşimin kollarını/ellerini/ parmaklarını/ayaklarını büktüğüm oldu	,810
28. Tartışma sırasında eşime yumruk attığım veya tekmelediğim oldu	,805
29. Tartışma sırasında eşimin başını bir yere (duvar/kapı/masa gibi) vurduğum oldu	,803
30. Eşim cinsel ilişkiyi istemediği halde onunla beraber olduğum oldu	,815
31. Eşim cinsel ilişkiyi istemediği için onu silahla, bıçakla, dövmekle tehdit ederek beraber olduğum oldu	,812

Yapılan iç geçerliliğin çözümlenmesinde; şiddet belirleme veri formunda sorulan soruların herhangi birinin çıkartılması Cronbach alfa katsayısını en fazla 0.79’a kadar düşürmüştür. Bu da tüm soruların olduğu şiddet belirleme veri formunda, toplam Cronbach alfa katsayısının Cronbach

alfa katsayısının 0.81 olduğu dikkate alındığında, herhangi bir sorunun çıkartılmasının gerek olmadığını göstermektedir. Örneğin, şiddet belirleme veri formundaki ikinci sorunun çıkartılması Cronbach alfa katsayısını 0.79'a düşürmüştür (Ek5).

Ek 6. Evli Erkeklerin Gönüllü Bilgilendirme Formu

25-49 Yaş Evli Erkeklerde Eşine Yönelik Şiddet Varlığı ve Türleri

Dünyanın her yerinde aile içi şiddet genellikle özel hayatın mahremiyet alanında görülen son derece hassas bir konudur. Bu nedenle konun gerçek boyutu tam anlam ile saptanmış değildir. Kadına yönelik şiddet her ırktan, her etnik kökenden, her dinsel ve sosyoekonomik düzeyden kadını etkilemektedir. Dünyada ve ülkemizde bu konudaki çalışmalar daha çok kadınların düşünceleri ve bildirimlerine dayanmaktadır ve çok azdır. Araştırmalar, mevcut durumu ortaya koyar, varsa sorunları açığa çıkarır ve, böylece çözüm önerileri geliştirmeyi sağlar. Bu nedenle bu çalışmanın tüm topluma yararlı olacağını düşünüyorum.

Bu araştırma Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı tarafından yürütülmektedir. Araştırmayla, evli erkeklerde eşine yönelik 25-49 yaş evli erkeklerin eşlerine yönelik şiddet varlığının, türlerinin ve nedenlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Sizden bu amaca uygun olarak hazırlanan ankete yanıt vermeniz istenmektedir. Anketle sosyo-demografik bilgilere yönelik soruları sözel olarak yanıtlamanız ve şiddet belirleme veri formunu kendi kendine yanıtlayıp gizliliği sağlamak için kapalı kutuya atmanız gerekmektedir. Araştırma sonuçları kimlik belirtecek herhangi bir isim ya da işaret içermeyecektir. Bu araştırmadan elde edilecek bilgiler kesinlikle gizli kalacak ve bilimsel amaçlar dışında kullanılmayacaktır.

Araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır.

Yukarıda gönüllüye araştırmadan önce verilmesi gereken bilgileri okudum. Bunlar hakkında bana yazılı ve sözlü açıklamalar yapıldı. Bu koşullarla söz konusu klinik araştırmaya kendi rızamla, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının

Adı:

Soyadı:

Tarih:

Tel: 0 232 412 4001

Araştırmacının

Adı: Guljan

Soyadı: Dönmez

Tarih:

İmza:

İmza:

Ek 7. Kadına yönelik şiddet konusunda kullanılan terimler

Şiddet =Violence

Aile içi şiddet =Domestic violence

Yakın eş arası şiddet =İntimate partner violence (İntimate partner abuse)

Kadına yönelik şiddet =Violence aganist woman

Kadına yönelik ekonomik şiddet =Economical violence against women

Kadına yönelik psikolojik, duygusal, sözel şiddet =Psychological (emotional or verbal) violence against women

Kadına yönelik cinsel şiddet=sexual violence against woman

Kadına yönelik cinsel taciz=sexual harassment against women

İş yerinde cinsel taciz= Workplace violence against women

İletişim: E mail: guljana25@hotmail.com